

Hiiumaa vald

Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamise lähteseisukohad ja
üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise
väljatöötamise kavatsus (saabunud ettepanekutega)

Kärdla 2021

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. SEOSD OLULISTE STRATEEGILISTE ARENGUDOKUMENTIDEGA	4
2. RUUMILISED VAJADUSED HIIUMAA JA ÜLDPLANEERINGUGA LAHENDATAVAD ÜLESANDED	10
3. VAJALIKUD UURINGUD	12
4. ÜLDPLANEERINGU JA KSH KOOSTAMISEL KOOSTÖÖTEGIJAD JA KAASATAVAD ISIKUD	13
5. ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMISE TÖÖKORRALDUS	15
6. AJAKAVA	16
7. KSH OBJEKT JA ULATUS	17
8. MÕJUTATAVA KESKKONNA ÜLEVAADE JA SEOS KSH-s KÄSITLETAVAGA	17
9. STRATEEGILISE PLANEERIMISDOKUMENDI ELLUVIIMISEGA EELDATAVALT KAASNEV KESKKONNAMÕJU (SH MÕJUTATAVAD KESKKONNAELEMENDID JA EELDATAVAD MÕJUALLIKAD) NING KSH SISU	47
10. STRATEEGILISE PLANEERIMISDOKUMENDI JA KSH OSAPOOLED	52
Kasutatud allikad	54
11. HIIUMAA VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHTADELE JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUSELE SAABUNUD ETTEPANEKUD	55

SISSEJUHATUS

Hiiumaa Vallavolikogu algatas 18.10.2018 otsusega nr 90 Hiiumaa valla uue üldplaneeringu ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise (KSH) koostamise.

Üldplaneeringu eesmärgiks on kogu valla territooriumil ruumilise arengu põhimõtete ja suundade väljatöötamine, millega luuakse eeldused kvaliteetse ning jätkusuutliku elu- ja ehitatud keskkonna kujunemiseks. Eesmärk on muuhulgas ühtlustada kogu valla territooriumil üldised maa- ja veealade ehitamise ja kasutamise tingimused, tiheasutusalade, väärtuslike piirkondade, detailplaneeringu kohustusega alade, rohelise võrgustiku määramise põhimõtted ning kaitse.

Planeeringu lähteseisukohad (LS) on planeerimismenetluses algatamisel või pärast algatamist koostatav dokument, milles planeeringu koostamise korraldaja kirjeldab planeeringu koostamise vajadust, eesmärki ja ülesandeid, mida planeeringuga kavatakse lahendada, esitab planeeringu koostamise eeldatava ajakava ning annab ülevaate planeeringu koostamiseks vajalike uuringute tegemisest ja planeeringu koostamise kaasatavatest isikutest.

Üldplaneeringu KSH peaesmärk on keskkonnakaalutlustega arvestamine üldplaneeringu koostamisel ning seeläbi inim- ja looduskeskkonna mõjusid tasakaalustava lahenduse leidmine. Põhieesmärgi saavutamiseks on KSH alameesmärgid hinnata üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju, selgitada välja alternatiivsete lahenduste võimalused, määrata vajadusel mõjude leevendusmeetmed, arvestades üldplaneeringu eesmarke ja käsitletavat territooriumi. Oluliste mõjude käsitlemisega sama tähtis on planeeringu elluviimisega kaasnevate oluliste soodsate mõjude hindamine ja nende võimendamise võimaluste väljapakumine.

KSH näitab, milliste oluliste keskkonnaargumentide alusel toimub üldplaneeringu kaalutusprotsessi jooksul valikute tegemine ja otsusteni jõudmine. Mõjude hindamisel püsitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida.

KSH puhul mõistame keskkonda laiemalt kui ainult looduskeskkond. Mõju hinnatakse nii loodus-, kultuurilise-, sotsiaal- kui ka majanduskeskkonna aspektide seisukohast.

KSH aruanne on üldplaneeringu juurde kuuluv lisa (planeerimisseadus § 3 lõige 4).

Lähteseisukohtadele üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsusele (VTK) küsitakse asjassepuutuvatelt valitsusasutustelt, piirnevate omavalitsustelt ja teisetelt üldplaneeringu osas võimalikku huvi omavate isikutelt arvamusi.

1. SEOSD OLULISTE STRATEEGILISTE ARENGUDOKUMENTIDEGA

Hiiumaa valla ÜP koostamisel lähtuda järgmistest visioonidest alltoodud dokumentides.

Üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“ on toodud, et peamine arengueesmärk on tagada elamisvõimalused Eesti igas asustatud paigas. Selleks on vajalikud kvaliteetne elukeskkond, head ja mugavad liikumisvõimalused ning varustus oluliste võrkudega.

Sellest lähtudes on Eesti ruumilise arengu visioon aastaks 2030 sõnastatud järgmiselt:

Eesti on sidusa ruumistruktuuriga, mitmekesise elukeskkonnaga ja välismaailmaga hästi ühendatud riik. Hajalinnastunud ruum seob tervikuks kompaktsed linnad, eeslinnad ja traditsioonilised külad, väärtustades kõiki neid elamisviise võrdselt ühepalju. Hajalinnastunud ruumi inimsõbralikkuse ja majandusliku konkurentsivõime tagavad eeskätt looduslähedane keskkond ja hästi sidustatud asulate võrgustik.

Järgnevalt üleriigilisest planeeringust väljavõtted, mis seostuvad Hiiumaaga.

Väljapoole Tallinna ja Tartu lähitagamaad jääva Eesti territooriumi elujõulisuse määrab eeskätt maakonnakeskuste ja mõne suurema, oma tagamaa majandusliku vedajana toimiva linna edukus. Eduks ei piisa enam teenuste pakkumisest oma tagamaale – tähtsal kohal on spetsialiseerumine, võime leida oma koht riigi ja heal juhul ka rahvusvahelises tööjaotuses.

Maal elavad inimesed on kokkuvõttes üha enam linnastunud – oma mõtlemiselt, käitumiselt, tööhõivelt jne. Seetõttu peab maapiirkondade planeerimisel arvestama uut tüüpi kogukondadega.

Pühasustuse alalhoidmiseks peab kõigis maakotades olema aasta ringi sõidukõlblik avalik teedevõrk, võimalus liituda mõistliku hinna eest elektrivõrguga, kiire andmesidevõrguga ja saada joogivett. Inimene peab saama lähikonnast otstarbekal viisil esmatähtsaid teenuseid ning pääsema ühissõidukiga iga päev maakonnakeskusesse.

Ka teistelt olulisematelt lennuväljadelt (Pärnu, Kuressaare, Kärdla jt) peab olema võimalik rahvusvahelist lennuühendust pidada. Lennumaht sõltub nõudlusest. Rahvusvaheliste lendude hulk jääb tõenäoliselt tagasihoidlikuks või hooajaliseks ega mõjuta eriti rahvusvahelise lennuühenduse tervikpilti Eestis.

Mõnevõrra teises olukorras on Kuressaare ja Kärdla, kus rahvusvaheliste lendude maht jääb tõenäoliselt tagasihoidlikuks ja/või neid tehakse hooajaliselt. Väikelennunduse populaarsuse kasvades muutuvad oluliseks ka väiksemad lennuväljad. Tähtis on tagada nende ligipääsetavus.

Kogu Eesti rannikul tuleb välja arendada riigi seisukohalt optimaalne väikesadamate (sh jahisadamad) kett, mis seob saared mandriga ja edendab turismialaseid otsesidemeid välisriikidega. Selline kett aitab kindlustada saarte ja rannikualade majanduslikku baasi. Väikesadamate arendamisel on otstarbekas ühitada erinevad kasutusotstarbed (kalandus, turism, rekreatsioon jne). Väikesadamate haakuvus tagamaal pakutavate teenustega tekitab sünergia, mis parandab turismi arenguvõimalusi. Väga tähtis on tagada hea ligipääs väikesadamatele – nii merel kui ka siseveekogudes.

Pikema aja jooksul vajab Eesti omatarbimise katteks uusi erilaadilisi energiatootmisüksusi, mille kavandamine ja rajamine peab toimuma ratsionaalselt ja kestlikult.

Samuti loob hajutatud energiatootmine ja kohalike varude kasutuselevõtt pikaajalisi töökohti väikelinnades ja maapiirkondades. Kuna see on suhteliselt kallis, tuleb leida mõistlik tasakaal hajutatud energiatootmise ja kontsentreeritud suurtootmise vahel.

Põhi- ja jaotusvõrk tuleb viia asulates üle maakaablitele, asulavälistes piirkondades peab aga suurendama õhu- ja maakaablite osakaalu ning nüüdisajastama õhuliine. Varustuskindluse parandamiseks luuakse lähiaastatel 330 kV ringvõrk (Tallinn–Narva–Tartu–Pärnu–Tallinn).

Varustuskindluse suurendamiseks saartel ja kohalike taastuvate energiaallikate kasutuselevõtuks tuleb rajada Lääne-Eesti saari ja mandrit ühendav kõrgepinge ringliin, mis võimaldab paremini meretuulikuparke võrku ühendada.

Energiasäästu nimel tuleb asustus teadlikult energiatõhusalt planeerida, rakendada süsteemselt hoonete energiasäästumeetmeid, eelistada ühistransporti jne.

Ühistranspordisüsteem peab olema sedavõrd heal tasemel, et inimesed hakkavad seda autotranspordile eelistama.

Energiasäästlik on linnalähipiirkondade parem ühendamine kergliiklusteede võrgustiku abil ning uusasustuse rajamise asemel hoopis olemasoleva asustuse säilitamine ja tihendamine.

Rohevõrgustiku säilitamise meetmed on maakonnaplaneeringutes üldiselt piisavad (vajaduse korral võib neid suurte linnade lähialade korral täiendada), kuid üldplaneeringutes tuleb rohkem tähelepanu pöörata nende piiride ja kasutustingimuste täpsustamisele. Tähelepanu tuleb pöörata rohevõrgustiku ökoloogilisele sidususele.

Väärtuslike maastike hoidmine, säilitamine ja kestlik kasutamine teenivad osaliselt rohevõrgustiku toimimise eesmärgi, sest need sisaldavad muu hulgas loodusväärtusi, poollooduslikke kooslusi jms. Maakonna teemaplaneeringutes nimetatud väärtuslike maastike (sh traditsiooniliste põllumajandusmaastike) säilitamise ja kasutamise meetmeid tuleb uute planeeringute koostamisel arvesse võtta.

Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020 dokumendis väljendatud visioon 2030+ üldeesmärk

Oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest. Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond. Hiiumaale sobiliku spetsialiseerumisena, mida eelisarendada nähakse ökoturismi, mille abil tugevdada piirkonna majandustegevust ja kogukondlikke algatusi. Kogu Lääne-Eesti piirkonnale ühise eesmärgina nähakse eelisarendatavana kalandust (sh vesiviljelus, logistika), mereressursside väärimist, loodus- ja spaturismi, loomakasvatust ja mahepõllumajandust.

Lääne-Eesti eripäraseid arenguvajadusi arvestades on muu hulgas vaja suuremat tähelepanu pöörata järgnevale meetmetele ja tegevustele:

Ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimisel on Lääne-Eestis regiooni looduskeskkonna iseärasuste tõttu (eelkõige saartel ja rannikualadel) otstarbekas pühendada enam selle kestlikule majandamisele, rohe- ja

biomajanduse potentsiaali ärakasutamisele ettevõtluse arendamisel ning loomakasvatusele ja mahepõllumajandusele, keskendudes senisest enam selle toodangu väärimdamisele.

Hiiu maakonnaplaneering 2030+

Maakonnaplaneeringu eesmärk on määrata maakonna ruumilise arengu eesmärgid ning seada valdkondade (teemade) põhiselt üldised kasutustingimused.

Olulisemateks trendideks, millega maakonnaplaneeringu koostamisel on arvestatud ning mis mõjutavad ka Hiiumaa arengut on: IT arenduste levik ja kasvav mobiilsus, rahvastiku vähenemine ja vananemine, ökoloogilise mõtteviisi väärtustamine ja taastuenergeetika laiem levik, kliimamuutus.

Maakonnaplaneeringu koostamise käigus on formuleeritud Hiiumaa visioon aastani 2030+:

Hiiumaa on loodust hoidva ja väärtustava elujõulise uuendusmeelse kogukonnaga saar Läänemeres, kus on atraktiivne elamis-, ettevõtlus- ja külastuskeskkond.

Visioonist tulenevalt on seatud ka maakonna ruumilise arengu eesmärgid:

1. Hiiumaa kultuuri- ja loodusväärtused hoitud ning teadvustatud ja loodusressursid keskkonnasäästlikult majandatud;
2. Hiiumaa on logistiliselt sidus ja maailmaga aktiivselt suhtlev maakond;
3. Hiiumaa majandus on uuenduslik, jätkusuutlik ja mitmekesine.

Strateegiliselt on oluline kohaliku atraktiivse asulamaastiku, hoonestuse ja kultuurmaastiku säilitamine. Maastikuväärtuste säilitamine, puhkealade ja sadamavõrgustiku arendamine loob eelduse turismi kui majandusharu arenguks.

Loodusressursside seisukohalt on oluline põllumajandusmaade, maavarade, kalaressursi säästlik majandamine.

Maakonnakeskuseks on Kärdla linn, kuid asustusstruktuuri toimimiseks ning teenuste kättesaadavuse tagamiseks on oluline ühenduste tagamine kõikide keskuste vahel. Regionaalsete teenuste arendamisel tuleb arvestada Hiiumaa saarelist eripära ega saa lähtuda ainult rahvaarvust.

Ühistranspordi teenus peab säilima keskuste vahel edaspidi vähemalt samas mahus.

Regulaarne ja sagedane lennu- ja reisiparvlaevavahendus saarte ja mandri vahel peavad säilima.

Sadamate üldisel arendamisel on eesmärgiks sadama võimalikult mitmekesine kasutus, mis teeb need konkurentsivõimelisemaks.

Ühenduste parendamisel on olulised reisi- ja kaubasadamate funktsioonide mitmekesistamine ning teenuse kvaliteedi parendamine reisisadamates.

Oluline on taastuenergeetika arendamine ning ringvõrgu rajamine.

Keskustes nagu Kärdla ja Käina ning nende lähialadel tootmise ja ettevõtluse arendamine lihtsustab tööjõu liikumist ja kättesaadavust kuna nende piirkondades paikneb suurem enamus saare rahvastikust.

Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering

Planeeringu eesmärgiks on tagada Hiiu maakonna mereala ruumilise arengu eesmärkide täitmine läbi kaasava planeerimisprotsessi. Planeeringu ajaline perspektiiv on aasta 2030. Planeering täidab ühtlasi olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha valiku kriteeriume planeerimisseaduse mõistes.

Planeering kehtestatakse ainult merealal ja esitatud piiri ulatuses, planeeringuala piir on esitatud põhijoonisel. Objektid maismaal ja naabermaakondade merealal on eelkõige asjakohane, seonduv taustinfo, mida on peetud otstarbekaks esitada tulenevalt vastastikusest ruumilisest ja funktsionaalsest

mõjust (merealale kavandatud objektid mõjutavad maismaal olevat ning vastupidi). Maismaad hõlmava maakonnaplaneeringu ja kohaliku omavalitsuse taseme planeeringute koostamisel tuleb tagada mereala planeeringu elluviidavus.

Planeeringuga kavandatu elluviimiseks on vajalikud järgmised tegevused, millesse tuleb KOV kaasata:

1. sadamate arendamiseks tuleb:
 - mitmekesistada sadamate kasutusviise;
 - kohaliku merepääste võimekuse tagamiseks luua sadamates vastavad tingimused;
2. energiavarustatuse tagamiseks tuleb:
 - kui planeeringuga kavandatakse ühendused tuuleenergia tootmise aladega merel, tuleb planeering algatada nii maismaa- kui merealale;
3. kalapüügi jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb:
 - tagada koostöös KOV-dega rannakalurite juurdepääs väikesadamatesse, paadisildadele ja lautrikohadele;
 - tagada kalade kudemiseks oluliste vooluveekogude suudmete settest puhastamine, et merre suubuvate vooluveekogude suudmed ning tee lähteni oleks avatud;
4. puhke- ja turismiotstarbeliste tegevuste arendamiseks tuleb:
 - kohalikel omavalitsustel tagada juurdepääs ranna-aladele, veerekreatsiooni- ja purjespordialadele, supluskohtadele ja lautritele;
5. merekasutusega seonduva õigusraamistiku väljatöötamine:
 - kohaliku omavalitsuse ja kogukonna osalemine mereala kasutamisel.

Hiiumaa valla arengukava 2035+

Hiiumaa valla arengukava 2035+ käsitleb Hiiumaa valda kui ühtset ja terviklikku kogukonda, territooriumi ja kohaliku omavalitsuse üksust, mis on UNESCO võrgustikku kuuluv Lääne-Eesti biosfääri programmiala alates aastast 1990.

Arengukava on koostatud viie strateegilise teemavaldkonna põhiselt (lisaks välja toodud ruumilist planeerimist mõjutavad valdkondlikud eesmärgid):

1. inimarengu eesmärgid:
 - Hiiumaal on hea, turvaline ning väarikas elada läbi terve elukaare;
 - Hiiumaal on piirkondlikku eripära arvestav, vaimset ja kehalist aktiivsust soodustav ning atraktiivne ja mitmekesine aja veetmise ning enesearengut toetav elukeskkond hiidlastele ja saare külalistele;
 - tagatakse kodulähedane tugev põhiharidus (I,II ja III kooliaste), säilitades olemasoleva koolivõrgu;
 - vee- ja kanalisatsioonitaristu rajamisel ja uuendamisel luuakse vastavates piirkondades tõhus tuletõrjeveevõtu võrgustik;
 - Hiiumaa eri piirkondades on kättesaadav esmatasandi arstiabi, sh on tegevust alustanud tervisekeskus;
 - uutele spetsialistidele munitsipaaleluruumide võimaldamine;
 - vaba aja-, kultuuri- ja sportimisvõimalused on mitmekesised ja kaasaegsed kõikides Hiiumaa piirkondades;
 - tervise-, matka- ja loovusradade ning avalike randade arendamine ning korrashoid koostöös kolmanda ning avaliku sektoriga, erasektoriga ja riigiga - Tahkuna poolsaare loodusradade arendamine;

- Hiiumaa haridusasutuste ümbrusesse on loodud järk-järgult autovabad tsoonid;
- füüsilise keskkonna kohandamine puuetega inimestele sobivaks;
- pansionaadi teenuskohtade rajamine üle Hiiumaa;
- Samaaria Hiiumaa Hooldekodu hoone renoveerimine ja laiendamine;
- Hellamaa perekeskuse arendamine;

2. majandusarengu eesmärgid:

- taristud ning ühendused, sh parvlaevaliiklus, elektrivarustus, sideteenused, toetavad ettevõtluse säilimist ja arengut;
- on loodud arengutingimused täiendavatele kasvualdkondadele (turism, toidutootmine, põllumajandus, eelistatult mahepõllumajandus);
- käivitunud on uued kasvualad: meremajandus, eelkõige vesiviljelus, taastuvenergeetika, loomemajandus;
- rajatakse Käina turg;
- tööstusalade taristu rajamine;
- leitakse koostöös erasektoriga uus rakendus tühjadele või alakasutatud äri- ja tootmismaadele ja -pindadele;

3. taristu ja ühenduste valdkonna eesmärgid:

- Hiiumaa väikesadamad on kaasaja tingimustele vastavalt välja arendatud;
- aastaks 2035 on 100% Hiiumaa majapidamistest ja kontorikohtadest ühendatud kiire lairiba internetiga, mis võimaldab saarel luua ja arendada nii mobiilseid riigiseseid kui välistöökohti nii avalikus- kui erasektoris;
- Hiiumaal toimib tehniliselt stabiilne ringtoiteliin Hiiumaa ja mandri vahel (110 kV). Kõik Hiiumaa piirkonnad on varustatud kvaliteetse elektrienergiaga, mis toodetakse enamikus osas kohalikest taastuvatest allikatest (päike, tuul). Hiiumaa on võimeline tootma rohkem elektrit kui tarbib;
- Hiiumaa majapidamised on varustatud kvaliteetse joogivee ning nõuetele vastava kanalisatsiooniga;
- Hiiumaa juurutab uusimaid tehnoloogiaid nii era-, äri- kui kohalikus transpordis, sh isejuhtivate transpordivahendite kasutuselevõtuks;
- tolmuwabade avalike teede maht suureneb vähemalt 5 km aastas;
- välja on ehitatud täiendavad kaldarambid Rohuküla ja Heltermaa sadamatesse;
- välja on töötatud avaliku ruumi kujundamise põhimõtted;
- kergliiklusteede ühendatud võrgustiku rajamine riigiteede äärde ümber Hiiumaa ja suuremate asustusüksuste vahel;
- õhu keskpinge kaablite asendamine maakaabliga (nt Nõmme külast Putkaste ja Vaemlani);
- korrastatakse järk-järgult rannikualadele ja laidudele ligipääsetavus merelt;
- Kõrgessaarde kütusetankla rajamine;
- Kalana sadama-ala, sh Ristna jahisadama poolelioleva taristu väljaarendamine;
- Heltermaa-Rohuküla sadamatesse varu- ja lisaparvlaevade sildumisvõimaluse loomine;
- riigiteede tolmuvaba katte alla viimine, sh Kärkla-Käina mnt lõpetamine, Puski-Käina maantee, Nurste-Kuriste, Nurste-Harju, Vahtrepa tee, Suureranna tee, Taterma-Lelu ja Ühti Lelu tee, Suuremõisa-Kallaste-Hellamaa;
- kiire internetiühenduse taristuvõrgu väljaehitamine;

- kergliiklusteed: Malvaste teerist-Reigi kiriku parkla, Suuremõisa-Käina, Lauka-Kõrgessaare, Rehemäe tee, Emmaste-Sõru;

4. külastuskeskkonna arengu eesmärgid:

- Hiiumaa on tuntud privaatse looduspuhkuse saar, mõnusate kultuuri- ja väliürituste saar ning heal tasemel elamusmajandussektoriga (sport, meri jne);
- olemasolevad ainulaadsed objektid ja väärtused on esile tõstetud (näiteks Hiiumaa rannad, arteesiakaevud, meteoriidikraater, Kaibaldi liivik jms);
- Hiiumaa külastajate ööbimiste arv majutusasutustes kasvab vähemalt 5% aastas;
- lisaks olemasolevatele on käivitatud vähemalt kolm aastaringse tegevusega külastusobjekti;
- RMK külastuskeskkonna arendamisele suunatud tegevuste jätkamine (matkarajad, puhkealad jm) - UNESCO Biosfääri programmiala tähistamine ja tutvustamine koostöös Saaremaa, Muhu Vormsi ja Ruhnu vallaga;
- ajalooliste sakraalehitiste (Reigi pastoraat ja kirik, Kärkla kirik, Käina kiriku eksponeerimine, Kassari kabel, Puski kirik, Pühalepa kirik jt) ning nende külastuspiirkondade arendamine;
- Kärkla sadama lähiümbruse arendamine, promenaadi rajamine Rannapaargu juurest Kärkla sadama ja Hausmani;
- Vabadussõjas langenute mälestusmärgi rajamine Pühalepa kiriku ette;

5. keskkonnahoiu ja -teadlikkuse eesmärgid:

- Hiiumaa metsaressurssi on säästlikult kasutatud;
- Hiiumaa väärtuslikud vaated ja maastikud on säilitatud ja hooldatud;
- Hiiumaa kultuuri- ja loodusväärtused on hoitud ning teadvustatud ja loodusressursid keskkonnasäästlikult majandatud;
- koelmualade taastamine: nt haugi koelmuala taastamine Suuremõisa jões, forelli koelmuala taastamine Pihla ojas ja Paope ojas;
- jõgede suublate ja maaparanduseelvoolude puhastamine: nt Nuutri, Suuremõisa, Luguse, Jausa jõgi, Käina lahe suubuvad ja väljuvad kanalid;
- tiheasustusaladel ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitunute arv on kasvanud 50%;
- avatud on vähemalt üks uus liiva-kruusa karjäär;
- Hiiumaa laidude eripärane looduskeskkond on säilinud;
- Hiiumaa puitu väärindatakse kohapeal senisest rohkem;
- Hiiumaal on toimiv ja ühtne jäätmete kogumise ja käitlemise süsteem, sh mahutite disain ja sildistamine;
- Lehtma ja Sõru sadama rajatiste (nt kai) ümberehitamine, vältimaks ranna-alade erosiooni.

Hiiumaa valla arengukava koostamisel on lähtutud ühinemislepingust. Arengudokument on kooskõlas Hiiu maakonnaplaneeringuga 2030+ ning täiendab seda.

Hiiumaa visioon 2035+ on sõnastatud järgmiselt: Hiiumaa on unikaalne kooslus puhta looduse keskel toimivast kaasaegsest elukeskkonnast, mis on tänu kvaliteetselt toimivatele tehnilistele lahendustele suurepärasel ühenduses välismaailmaga.

Täiendavalt tuleb analüüsida järgmisi arengudokumente:

- Hiiumaa arengustrateegia 2020+;

- koostatav Hiiumaa ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVK) arendamise kava (valmib eeldatavalt aprillis 2021, kuid kaardiandmed on enne seda kasutatavad);
- Hiiumaa valla soojusmajanduse arengukava (<https://www.riigiteataja.ee/akt/429042017028> <https://vald.hiiumaa.ee/arengukava>);
- Hiiumaa kohaturundusstrateegia; (<https://hiiumaaarenduskeskus.kovtp.ee/documents/687279/22181390/Hiiumaa+kohaturundus+14.02.2019.pdf/b6a51d09-6a6c-4552-95fa-50d1e793ca2a?version=1.0>);
- Eesti väikeasulate uuring 2019;
- kehtivad üldplaneeringud ja üldplaneeringu teemaplaneeringud:
 - Kärdla linna üldplaneering (2012);
 - Kõrgessaare üldplaneering (2003);
 - Kõrgessaare valla üldplaneeringu teemaplaneering - Maakasutusreeglite ja ehitustingimuste määramine (2010);
 - Pühalepa keskosa üldplaneering (2010);
 - Sarve-Heltermaa-Salinõmme piirkonna osa üldplaneering (2008);
 - Suuresadama-Kärdla piirkonna üldplaneering (2003);
 - Kuri-Tähva-Sääre vallaosa üldplaneering (2002);
 - Hellamaa-Värssu-Puliste üldplaneering (2002);
 - Hagaste- Heltermaa piirkonna üldplaneering (2005);
 - Käina üldplaneering (2006);
 - Käina valla osa, Kassari saare üldplaneering (2003);
 - Emmaste üldplaneering (2005).
- Külade või piirkondade arengukavad.

2. RUUMILISED VAJADUSED HIIUMAAL JA ÜLDPLANEERINGUGA LAHENDATAVAD ÜLESANDED

Üldplaneeringu (ÜP) üks olulisim eesmärk on igal tasandil tingimusi vähemalt säilitada või parendada. Seda nii elanike arvu, ühenduste, energiakindluse, loodusväärtuste, pärimuse jmt osas.

Selleks tuleb üle vaadata kehtivates üldplaneeringutes seatud tingimused, viia need kooskõlla maakonnaplaneeringus kavandatuga ning ühtlustada osavaldade lõikes. Maakonnaplaneeringu muutmise ettepanekute vajadus selgub ÜP koostamise käigus.

2.1. Tasakaalustatud ja kestliku asustuse arengu tagamise tingimused

- 2.1.1. Maalise ja linnalise asustuse põhimõtete üle vaatamine ning nende seostamine õigusaktides sätestatud tiheasustusaladega ja Hiiumaa maakonnaplaneeringus 2030+ toodud keskuste hierarhiaga.
- 2.1.2. Kirjeldada asustuse arengut suunavad üldised tingimused, määrata perspektiivsed elamualad (sh vaadata üle kehtivates ÜP-des määratud alade sobivus ja kattuvus kaitstavate loodusobjektide uuendatud või kavandatava kaitsekorraga).
- 2.1.3. Määrata elamualad üürimajade kavandamiseks.
- 2.1.4. DP kohustusega alade ja juhtude määramine ning põhjendamine.

- 2.1.5. Määrata üldised kasutus- ja ehitustingimused vajadusel piirkondlike erisustega (mahud, kõrgus, haljastus, juhtotstarbed, krundi minimaalne suurus), mis jäävad aluseks projekteerimistingimuste koostamiseks aladel, kus DP kohustus puudub.
 - 2.1.6. Vaadata üle miljöövärtuslike alade määramise vajadus ning ulatus (võibolla määrata väiksemad ja selgemad alad nt tänav, küla osa vmt). Kirjeldada suhteliselt täpselt, mida peetakse antud aladel väärtuseks, seletada lahti miljöö sisu, seada nende säilimiseks tingimused.
 - 2.1.7. Määrata juhud, mille puhul on arendamiseks vajalik eeldus arhitektuurivõistluse läbiviimine.
 - 2.1.8. Tiheasustusaladel turvalisuse tõstmise meetmete leidmine avaliku ruumi planeerimisel (kaasata planeerimistegevusse PPA).
 - 2.1.9. Vaadata üle ranna ja kalda ehituskeeluvööndi ulatus ning kaasajastada tänastele vajadustele vastavaks. Määrata üleujutatavad alad. Selgitada välja kohad, kus esineb oluline avalik huvi ehituskeeluvööndi vähendamiseks;
 - 2.1.10. Suplus- ja puhkekohtade arenguks vajalike tingimuste määramine (juurdepääsud, parkimine, prügikogumine, pääste tagamine jmt).
 - 2.1.11. Määrata sobivad alad suuremate puhke- ja turismiarenduste (nt SPA, majutusasutused) kavandamiseks (eelistatult trasside ja olemasolevate juurdepääsude ligidal).
 - 2.1.12. Määrata kaugkütte piirkonnad tiheasustusaladel, koos perspektiivse laienemisega.
 - 2.1.13. Sõnastada üldised põhimõtted tiheasustusaladelt sademe- ja liigvee ärajuhtimiseks.
 - 2.1.14. Teha ettepanek Kärdla linna ja Kõrgessaare aleviku asustusüksuse piiri muutmiseks.
 - 2.1.15. Kajastada ning vajadusel korrigeerida Põllumajandusuuringute Keskuse poolt väljastataval andmekihil väärtuslikud põllumaad ja määrata nendele alade piisavaks säilimiseks asjakohased tingimused.
 - 2.1.16. Kirjeldada nõrgalt kaitstud ja kaitsmata põhjaveega aladel ehitamise tingimused. Kaaluda müra normtasemetega määramise vajadust.
 - 2.1.17. Määrata avalikes huvides sundvõõrandamise või sundvalduse seadmise vajadused.
- 2.2. Head ja mugavad liikumisvõimalused, st ühendused saarel ja naaberaladega**
- 2.2.1. Määrata kergliiklusteede kulgemine, vajalikud trassikoridorid ja omavahelised ühendused, pöörata tähelepanu asulasisestele ühendustele.
 - 2.2.2. Ühistranspordi võrgu ja sõlmpunktide arenguvajaduse ülevaatamine ja kajastamine (sh lennujaam, reisisadamad) ning sellest tulenevalt teha ruumiotsused.
 - 2.2.3. Määrata tiheasustusaladel parkimise võimalused, perspektiivsed vajadused.
 - 2.2.4. Määrata avaliku kasutusega teede asukohad ning perspektiivsed vajadused.
 - 2.2.5. Kaaluda tänavate ja maanteed kaitsevööndite laiendamise või vähendamise vajadusi.
 - 2.2.6. Kajastada olemasolevad ja perspektiivsed matkarajad, nende võrgustik;
 - 2.2.7. Üle vaadata lautrikohad, väikesadamad ja sadamad ning seejuures avalikud juurdepääsud rannale ning paadikuuride ehitamise võimalus (määrata kaldaga püsivalt ühendatud ehitiste ehituslikud tingimused, sh merepääste vajadused). Kajastada arenguvajadused;
 - 2.2.8. Vaadata üle RMK metsaveoteed ning võimalused panna need teenima kogukonna huve (pakkuda lisajuurdepääse kallasrajale jmt).
 - 2.2.9. Kiire interneti leviala laiendamise võimalused, baasvõrgu ühenduste loomise esimene ja teine vajadus määrata. Määrata tingimused mobiilside võrgustiku arenguks kooskõlas maastikuväärtustega.

2.3. Varustatus energiataristuga (sh ringtoide mandri ja Saaremaaga, kõrgepingeliini koridor, meretuuleparkidega ühendus).

- 2.3.1. Vaadata üle ning täpsustada maakonnaplaneeringus märgitud tingimused ja põhimõtted taastuenergia tootmisüksuste rajamiseks (päikese-, tuule-, bioenergia) ning määrata rajamise põhimõtted ka väiksemate tootmisüksuste arendamiseks (nt ühe või mitme majapidamise või ettevõtte vajadusi arvestav).

2.4. Rohevõrgustiku sidusus ja maastikuväärtuste hoidmine

- 2.4.1. Arvestada asjaoluga ja seostega, et Hiiumaa on osa Lääne-Eesti saarte biosfääri programmialast, mis kuulub UNESCO programmi „Inimene ja biosfäär“ (inglise keeles Man and the Biosphere ehk MAB) ülemaailmsesse võrgustikku.
- 2.4.2. Hiiumaal on riigi tasandi suured tuumalad T1 ja väikesed tuumalad T2 (maakonna planeeringus märgitud), nendega arvestamine. Täpsustada rohevõrgustiku piire ja säilimiseks vajalikke kasutustingimusi. Tuleviku arenduste planeerimiseks näidata võrgustiku toimimiseks olulised kohad ja võrgu struktuur, et vältida võrgustiku kahjustumist.
- 2.4.3. Maakonna planeeringus märgitud väärtuslike maastike väärtuste kirjeldamine ja suuniste määramine arendustegevuste võimaldamiseks nendel aladel, (sh kultuuripärandi säilitamiseks tingimused ning määrata metsamaa raadamise ulatus ja lageraie meetodil metsamajandamise keelualad näiteks puhkemajanduseks olulistes piirkondades).
- 2.4.4. Määrata perspektiivsed puhke-, tervise- ja spordirajatiste alad, mida hiljem järgmise tasandi või teemplaneeringuga lahendada. Kaasata RMK.
- 2.4.5. Maaparandussüsteemide kaardistamine (sh eesvoolude märkimine) ja vajadusel kitsenduste kirjeldamine.

2.5. Eriotstarbelised ehitised

- 2.5.1. Sadamate perspektiivsete vajaduste ja laienemisvajadustega (purgla, parkimisala jms) arvestamine.
- 2.5.2. Jäätmeäitluskohtade määramine uusi vajadusi arvestavalt (perspektiivne laienemisvajadus vaja selgitada).
- 2.5.3. Loomsete jäätmete matmisala perspektiivsete vajadustega arvestamine, võimaluste ülevaatamine.
- 2.5.4. Vaadata üle maakonnaplaneeringus määratud maardlate tegelik laienemise vajadus ning määrata ümbritsevatele aladele arengutingimused. Vaadata üle väljaveoteede tingimused ja nendest tekkivad võimalikud häiringud.
- 2.5.5. Täpsustada maakonnaplaneeringus määratud riigikaitselise otstarbega alade piire.
- 2.5.6. Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitisi tulenevalt riigikaitselistest piirangutest mitte kavandada. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektrituulikute ning väiketuulikute püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised.
- 2.5.7. Tuua Hiiumaa valla üldplaneeringus välja Hiiumaa valla territooriumil paiknevad püsivõrgid ning nendega seotud kitsendused.

3. VAJALIKUD UURINGUD

Uuringute täpsem vajadus vaadatakse üle koostöös konsultandiga.

Valminud on Vallavalitsuse poolt tellitud korduva üleujutusala määramise ja ehituskeeluvööndi täpsustamise uuring. Täiendavaid uuringuid ei ole kavas koostamise käigus tellida.

4. ÜLDPLANEERINGU JA KSH KOOSTAMISEL KOOSTÖÖTEGIJAD JA KAASATAVAD ISIKUD

Valitsusasutused, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi üldplaneering käsitleb, valdkonna eest vastutav minister (koostöö tegijad ja hilisemad kooskõlastajad):

Kaitseministeerium
Maaeluministeerium
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Rahandusministeerium
Keskkonnaministeerium
Sotsiaalministeerium
Keskkonnaamet
Maa-amet
Lennuamet
Veeteede amet
Maanteeamet
Muinsuskaitseamet
Põllumajandusamet
Päästeamet (Lääne päästikeskus)
Tehnilise järelevalve amet
Terviseamet
Veterinaar- ja toiduamet
Politsei- ja piirivalveamet

Planeeringualaga piirnevad kohaliku omavalitsuse üksused (koostöö tegijad ja hilisemad kooskõlastajad):

Saaremaa vald
Muhu vald
Vormsi vald
Haapsalu vald
Lääneranna vald
Lääne-Nigula vald

Isikud, kelle õigusi planeering võib puudutada, isikud, kes on avaldanud soovi olla kaasatud, samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või üldplaneeringu elluviimise või planeeringuala ruumiliste arengusuundumuste vastu, sealhulgas

valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu ning planeeritava maa-ala elanikke esindavad mittetulundusühingud ja sihtasutused (kaasatavad):

Keskkonnainspektsioon
Elektrilevi OÜ
Telia Eesti OÜ
Elering AS
AS Connecto Eesti
Kärdla Veevärk
TS Laevad
AS Kihnu Veeteed
Lehtma sadam
Kärdla lennujaam
AS Tallinna Lennujaam
Kaitseliidu Lääne Malev
Eesti Lairiba Arenduse SA
Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon
Põllumajandusuuringute Keskus
AS Saarte Liinid
SA Hiiumaa Sadamad
SA Hiiumaa Arenduskeskus
MTÜ Hiidlaste Koostöökogu
MTÜ Hiiukala
MTÜ Hiiumaa Metsaselts
Hiiumaa Jahimeeste Selts
Hiiumaa Ettevõtjate Liit MTÜ
Eesti Erametsaliit MTÜ
Karo Mets OÜ
Loode-Hiiumaa Külade Selts
Külaselts Hellatempa
Pühalepa Naistekoda
Kuriste külaselts
Orjaku külaselts
Kõpu piirkonna arenduselts Valguskiir
Putkaste külaselts
Hiiu Kaarel ja Leena
Jausa Küla Selts
Sõruotsa külaselts
Kaigutsi külaselts

MTÜ Kassari Haridusselts
MTÜ Külaselts MUHV
Agapäeotsa selts
MTÜ Haridusselts EDU
Palade Teabetuba
MTÜ Männamaa külaselts
Tubala Küla Selts
Salinõmme Külaarengu Selts
Kalana Küla Selts
Ühendus Kodukant Hiiumaa
Hiiumaa Sõprade Selts
Hiiumaa Vabatahtlik Merepääste Selts
Riigimetsa Majandamise Keskus
Riigi Kinnisvara
Rasmus Valting
Joosep Tikk
Andres Onemar, Pumbri kinnistu omanik, Tareste
PIANC Eesti, Hiiu Purjelaeva Selts

Kaasatavana lisatakse iga isik, kes on oma soovist teavitanud Hiiumaa vallavalitsust.

5. ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMISE TÖÖKORRALDUS

Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamiseks, mõjude hindamiseks ja uuringute teostamiseks viidi läbi riigihange „Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine“. Riigihangete läbiviimisel lähtuti Eesti Planeerijate Ühingu, Rahandusministeeriumi planeeringute osakonna ning riigihangete- ja riigiabi osakonna poolt koostatud soovitustest – „Soovitused ruumilise planeerimise konsultatsioonihanke läbiviimiseks“.

Üldplaneeringu koostamise korraldamiseks moodustati vallavalitsuses 6-liikmeline töörühm, millele lisanduvad konsultandi poolsed liikmed, kes on ÜP-ga pidevalt tegelev ja vaheotsuseid langetav üksus. Üldplaneeringu koostamisel tuginetakse valla arengukava sisendile, ÜP lähteseisukohtadele, KSH hinnangule, uuringutele ja eksperthinnangutele ning vastavalt vajadusele kaasatakse juhtrühma erinevate valdkondade esindajaid vms võtmeisikuid.

Üldplaneeringu olulisemad kehtestatavad kihid avalikustatakse läbi ArcGis Online kaardirakenduse.

Vallavalitsuse poolt kuuluvad töörühma koosseisu:

Kaire Nõmm	arhitekt, ÜP protsessi koordineerija
Monika Pihlak	arenguosakonna juhataja
Osavaldade DP-de ja ehitustegevusega seotud menetlusega tegelevad spetsialistid:	
Triin Masing	Kärdla osavalla ehitusspetsialist
Kai Vahtra	Kärdla ja Kõrgessaare osavalla maaspetsialist

Maiken Lukas	Kõrgessaare osavalla ehitusspetsialist
Mai Julge	Pühalepa osavalla maaspetsialist
Reet Nisumaa	Pühalepa osavalla ehitusspetsialist
Merilin Kaevandes	Käina osavalla maaspetsialist
Veronika Kaevandes	Käina osavalla ehitusspetsialist
Pilvi Post	Emmaste osavalla maa- ja ehitusspetsialist

Kaasatavad spetsialistid:

Hergo Tasuja	vallavanema asendaja
Triin Masing	Kärdla osavallavanem
Liili Eller	Pühalepa osavallavanem
Omar Jõpiselg	Käina osavallavanem
Pilvi Post	Emmaste osavallavanem
Üllar Laid	Kõrgessaare osavallavanem
Aivar Viidik	volikogu esimees
Kadri Aljas	keskkonnaspetsialist
Piret Sedrik	ühistranspordi spetsialist

Konsultandi AB Artes Terrae OÜ ja Alkranel OÜ poolt kuuluvad töörühma koosseisu:

Heiki Kalberg	ruumilise keskkonna planeerija, maastikuarhitekt-ekspert, konsultandi poolne projektijuht
Jürgen Vahtra	ruumilise keskkonna planeerija, GIS-ekspert
Alar Noorvee	keskkonnamõju hindamise juhtekspert, keskkonnamõju hindamise projektijuht
Tanel Esperk	keskkonnamõju hindamise ekspert
Terje Liblik	keskkonnamõju hindaja

6. AJAKAVA

Ajakava koostamisel on lähtutud planeerimisseaduses üldplaneeringu koostamisele esitatud nõuetest. Ajakava on esialgne ja selles võib töö käigus tulla muudatusi.

<i>Jrk nr</i>	<i>Tegevus</i>	<i>Tegevuse aeg</i>
1	ÜP lähteseisukohtadele ja KSH väljatöötamise kavatsuse koostamine (sh seisukohtade küsimine ja avalikustamine)	August 20 ... jaanuar 21
2	ÜP eskiislahenduse (eelnõu) koostamine koos KSH aruandega	Oktoober 20 ... mai 21
3	ÜP eskiislahenduse (eelnõu) ja selle KSH aruande avalikustamine	Juuni 21 ... juuli 21
4	ÜP ja selle KSH aruande koostamine	August 21 ... veebruar 22
5	Kooskõlastamine	Märts 22 ... juuni 22
6	ÜP vastuvõtmine	Juuni 22

Jrk nr	Tegevus	Tegevuse aeg
7	ÜP avalik väljapanek, avalik arutelu	September 22 ... november 22
8	ÜP korrigeerimine ja heakskiidu menetlus	Detsember 22 ... märts 23
9	ÜP kehtestamine	Aprill 23

7. KSH OBJEKT JA ULATUS

Käesoleva keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi ka *KSH*) objektiks on Hiiumaa valla üldplaneering. Hiiumaa vald on omavalitsus, mis moodustati 25. oktoobril 2017 Hiiumaa valla, Käina valla, Pühalepa valla ja Emmaste valla ühinemisel. Valla pindala on 1027 km².

Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamine ja KSH algatati Hiiumaa Vallavolikogu 18.10.2018 otsusega nr 90 (lisa 1). Üldplaneeringu alaks on Hiiumaa vald ning seosed valla lähiümbrusega (naaberomavalitsustega), et tagada sidusate võrgustike (taristud, roheline võrgustik) toimimine. KSH ala ühtib planeeringualaga: KSH viiakse läbi Hiiumaa valla haldusterritooriumi kohta.

Tulenevalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 31¹ on KSH eesmärgiks arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut.

8. MÕJUTATAVA KESKKONNA ÜLEVAADE JA SEOS KSH-s KÄSITLETAVAGA

8.1. Planeeringuala asukoht ja paiknemine

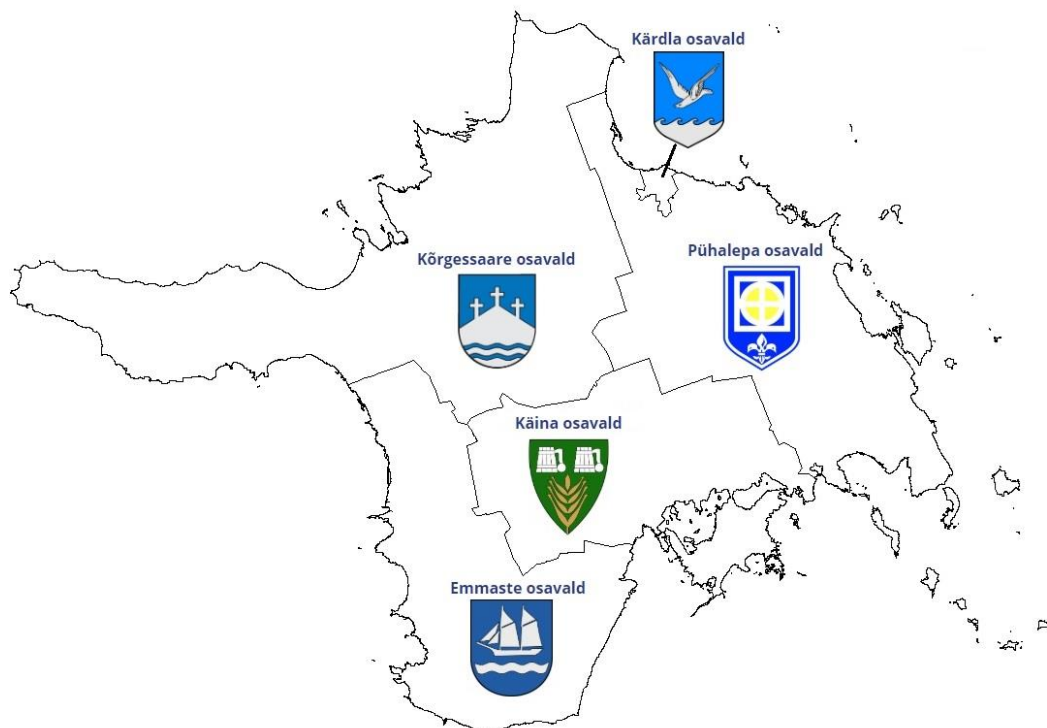
Hiiumaa vald on Eesti suuruselt teine saar, mis asub Hiiumaa maakonna loodeosas (vt Joonis 8.1), olles igast küljest piiritletud merega. Lähipiirkonnas paikneb Vormsi vald ja Haapsalu linn (idas), Saaremaa vald (lõunas). Valla koosseisu kuulub ka mitmeid väiksemaid saari Soome lahes ja Väinameres.

Joonis 8.1. Hiiumaa valla paiknemine (tähistatud rohelisega). Alus: Maa-amet, 2020.

Hiiumaa valla keskus asub Kärdla linnas. Lisaks paikneb vallas 2 alevikku (Kõrgessaare ja Käina) ja 182 küla (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2018).

Vald jaguneb viieks osavallaks: Emmaste osavald, Kõrgessaare osavald, Käina osavald, Kärdla osavald ja Pühalepa osavald. Osavalla eesmärgiks on kohaliku initsiatiivi hoidmine, kohalike elanike kaasamine kohalike küsimuste otsustamisse ning piirkondlike huvide esindamine valla ülesannete täitmisel (vt Joonis 8.2).

Joonis 8.2. Osavaldade paiknemine Hiiumaa vallas. Alus: Maa-amet, 2020.

8.2. Looduskeskkond

8.2.1. Maastik, geoloogia (sh radoon) ja maavarad

Hiiumaa vald paikneb Hiiumaa maastikurajoonil. Maismaa järkjärguline kerkimine on kaasa toonud vaheldusrikka pinnakattega mitmekesise maastiku (Arold, 2005).

Ümber 310 km pikkuse rannajoonega Hiiumaa valla (Hiiumaa saare) asub ligi 230 väikest ja madalat saart (kõik ei kuulu valla haldusterritooriumi alla). Teistest saartest märksa suurem on maastikurajooni kagupiiril asuv väga liigestatud rannajoonega ja paljude neemedega Kassari saar (19,3 km²). Hiiumaa saare ja Kassari saare vahele jääb madal Käina laht, mis on elustikurikas linnuala (Arold, 2005). Kassari on Hiiumaaga tammeedega ühendatud.

Hiiumaa valla pinnakattest moodustavad väga suure osa liivad (ca 70%), mis on ka saare üheks metsasuse peapõhjusest (Arold, 2005).

Omapäraseks maastiku pinnavormiks on Kõpu kõrgend, mis on Lääne-Eesti saarestiku kõrgeim pinnavorm ning küündib 68 m üle merepinna (kõrgeim koht Tornimägi). Kärdda linna idaosa ulatub aluspõhjalisele Põllumäe kõrgendikule, mis on osa setendite alla mattunud meteoriidikraatri ringvallist. Palukülas paljanduvad sellel vallil Vormsi lademe savikad lubjakivid. Kraatri läbimõõt ringvalli harjalt on 4 km ja sügavus üle 500 m. Kraater avastati 1970., selle meteoriitne päritolu tõestati 1980. aastal (Arold, 2005).

Maastikule lisavad eripära survelised põhjaveed, seda just saare idaosas. Peamine maastiku eripära tuleneb saare merelisest ilmastust (tormisem tuul, vähem sademeid ning pehmemad talved), tänu millele on saarel võimalik kasvatada ka külmaõrnemaid taimi (Arold, 2005).

Maavaradest on Hiiumaa vallas esindatud kruus, liiv, lubjakivi, meremuda, savi, turvas (vt Tabel 8.1). Hiiumaa valla maardlate asukohad on esitatud Joonis 8.3-l.

Tabel 8.1. Hiiumaa vallas paiknevad maardlad. Seisuga 29.07.2020 (Alus: Maa-amet, 2020).

Maardla nimetus	Maavara nimetus	Registrikraadi nr	Pindala (ha)
Määvli	kruus	106	77,18
Prassi	kruus	460	291,05
Suurepsi	kruus	777	61,75
Muda	kruus	458	288,69
Männamaa	kruus	496	116,99
Partsi	kruus	459	53,5
Malvaste	liiv	451	148,04
Puski	liiv	778	5,58
Sääre	liiv	480	45,01
Vakamaa	liiv	492	13,55
Mänspäe	liiv	478	1,84
Nõmba	liiv	479	13,38
Harju-Männiku	liiv	490	20,77
Hiiumadala	liiv	40	477,46
Paoma	liiv	455	1,07
Hirmuste	liiv	476	28,73
Kalana	liiv	477	8,99
Luidja	liiv	491	51,12
Villamaa	liiv	493	0,96
Kõpu	liiv	849	1867,99
Suuremõisa	lubjakivi	384	18,68
Paluküla	lubjakivi	436	11,05
Ninametsa	lubjakivi	83	22,26
Käina	meremuda	243	128,25
Kleemo	savi	448	6,71

Maardla nimetus	Maavara nimetus	Registrikardi nr	Pindala (ha)
Partsi	savi	449	132,93
Pihla	turvas	120	1863,02
Õngu (Tihu)	turvas	641	611,73
Määvli	turvas	520	403,52

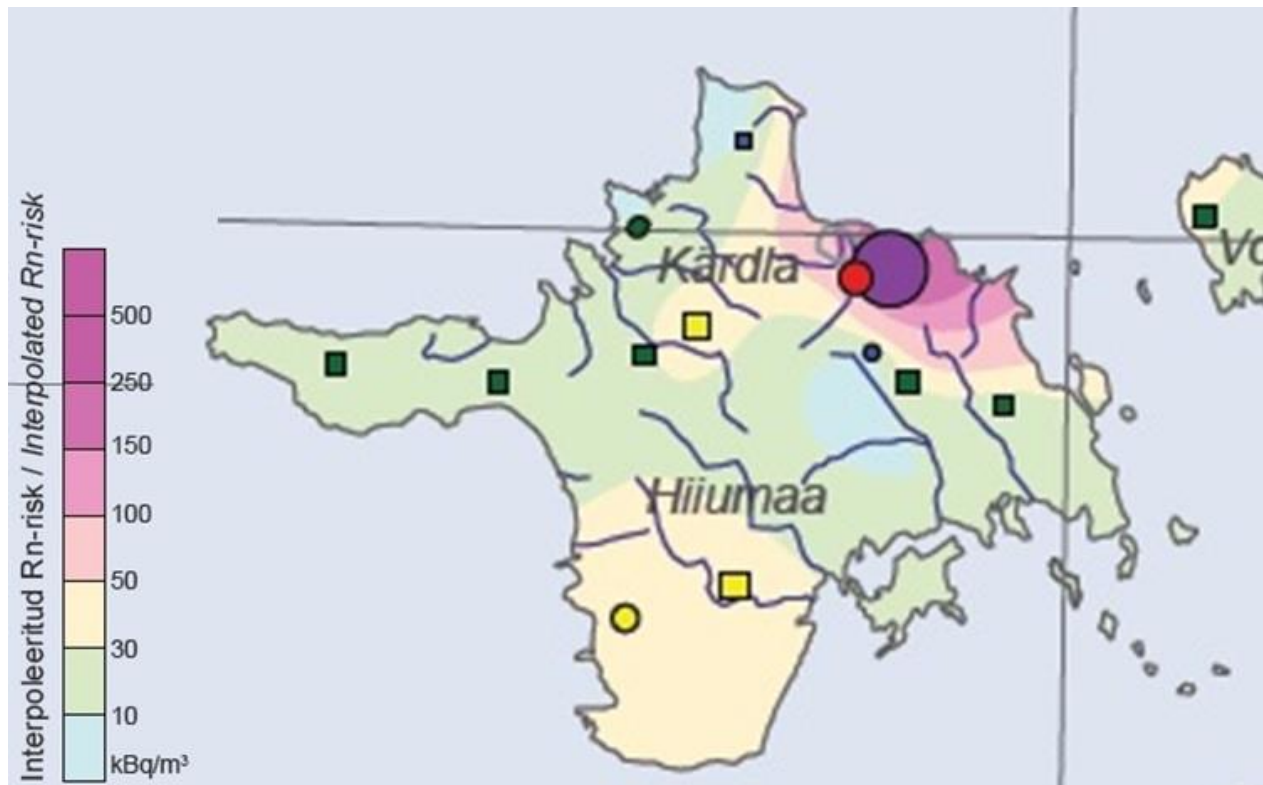

Joonis 8.3. Maardlate asukohad Hiiumaa vallas. Roosa joonega on tähistatud maardlate piirid, punase joonega on tähistatud mäeeraldiste piirid. Seisuga 29.07.2020 (Allus: Maa-amet, Maardlate kaardirakendus 2020).

Esiolgu Eesti radooniriski levilate kaardi (OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2004) ning Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlase (OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2017) alusel on Hiiumaa vallas esindatud madala, normaalse ja kõrge radooniriskiga alad (vt Joonis 8.4). Küll aga ei kuulu valla haldusterritoorium keskkonnaministri 30.07.2018 määruse nr 28 *Tööruumide õhu radoonisisalduse viitetase, õhu radoonisisalduse mõõtmise kord ja tööandja kohustused kõrgendatud radooniriskiga töökohtadel* kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetellu.

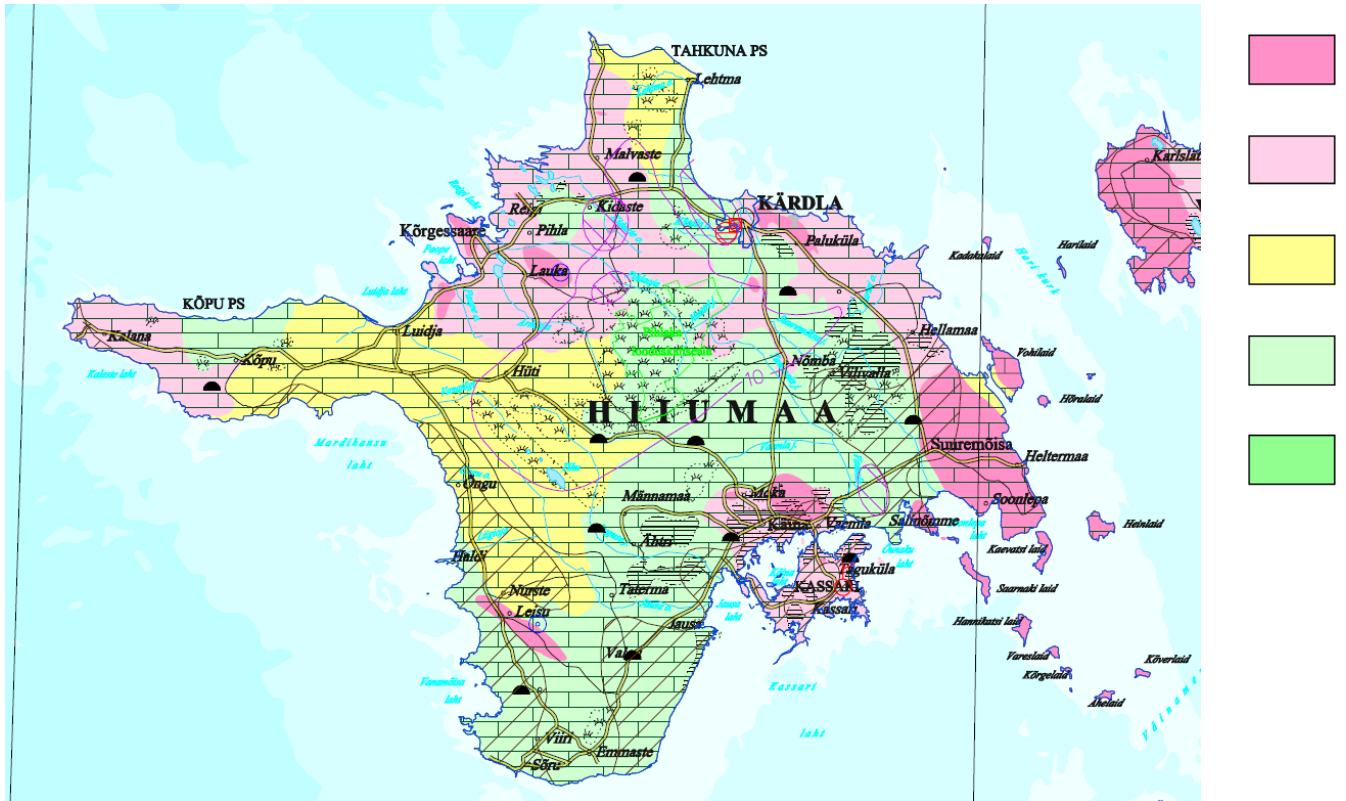
Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlase (Eesti Geoloogiakeskus, 2017) kohaselt soovitatakse, et aladel, kus Rn-sisaldus pinnaseõhus ületab 30 kBq/m^3 , on otstarbekas elamute, olme- ja teiste sarnaste hoonete projekteerimisel teha eelnevalt detailsemad uuringud. Maja asukoha pinnase kõrge Rn-sisalduse korral tuleb rakendada ehitamisel kehtestatud radoonikaitse nõudeid, et vähendada Rn-sisaldust majade siseõhus miinimumini.

Eesti Geoloogiakeskus (2017) alusel on Hiiumaa vallas radoon pinnaseõhus praktiliselt kõikjal olnud alla 30 kBq/m³. Vaid Kärkla linna lähedasel alal on see üle 30 kBq/m³ (vt Joonis 8.4). Seega on antud alal otstarbekas kaaluda detailsemate uuringute tegemist ning vajadusel hoonete radoonikaitse meetmete rakendamist.

Joonis 8.4. Radooni tasemed pinnaseõhus Hiiumaa valla haldusterritooriumil (OÜ Eesti geoloogiakeskus, 2017).

Eesti põhjaveekaitstuse kaardi 1:400000 (Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2001) kohaselt on vallas valdavalt tegemist kaitstud, suhteliselt kaitstud või keskmiselt kaitstud põhjaveega alaga, vähesel määral esineb ka nõrgalt kaitstud ja kaitsmata põhjaveega alasid (vt Joonis 8.5).

Joonis 8.5. Põhjavee kaitstus Hiiumaa vallas (Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2001).

8.2.2. Pinnavesi (sh ehituskeeluvöönd)

Hiiumaa valla territooriumile jääb mitmeid voolu- ja seisuveekogusid. Keskkonnaregistri (seisuga 06.08.2020) andmeil paikneb vallas kokku viis jõge, 20 oja, 35 looduslikku järve, üks paisjärv, 4 tehiskärve ning hulgaliselt allikaid ja peakraave. Järgnevas tabelites on esitatud Hiiumaa vallas paiknevad allikad ning voolu – ja seisuveekogud koos nende põhiliste karakteristikutega (vt Tabel 8.2; Tabel 8.3).

Tabel 8.2. Hiiumaa vallas paiknevad vooluveekogud, sh allikad (Keskkonnaregister, seisuga 06.08.2020).

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km
VEE4603303	Aara allik (Libahundi karstiauk ja allikas)	Allikas	-
VEE4603202	Alligaouk (Kõpu küla allikakaev)	Allikas	-
VEE4602401	Allika allik (Allika talu allikakaev)	Allikas	-
VEE4602313	Allika talu allikad	Allikas	-
VEE4602314	Allika talu allikad	Allikas	-
VEE4602315	Allika talu allikad	Allikas	-
VEE4602307	Allika talu suur allikas	Allikas	-
VEE4602205	Hallikivi allik (Sarve viies allikas)	Allikas	-
VEE4603305	Igameessoo allik (Igameessoo allikaala)	Allikas	-
VEE4602210	Ingli allik (Sarve kaheksas allikas)	Allikas	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km
VEE4603304	Issimetsa allik (Hirmuste karjääri allikas)	Allikas	-
VEE4601400	Jahimajaallik (Partsi allikad, Partsi jahimaja allikas)	Allikas	-
VEE4602306	Jõe allik (Vaemla allikas)	Allikas	-
VEE4602309	Jürna allikas	Allikas	-
VEE4601600	Kaarli allik (Piilbergi allikas, Patsipaelaauk)	Allikas	-
VEE4602304	Karjamaa allik (Karjamaa allikakaev)	Allikas	-
VEE4602203	Keeriku allik (Sarve kolmas allikas)	Allikas	-
VEE4603300	Keevallik	Allikas	-
VEE4601500	Keevallik (Kärdla Keevallik) (Kärdla keevad allikad)	Allikas	-
VEE4600403	Kidaste allik (Kidaste allikasoo)	Allikas	-
VEE4603302	Kiviränga allik (Kiviränga allikas)	Allikas	-
VEE4603201	Kopa allik (Kopa allikakaev)	Allikas	-
VEE4601001	Kukemäe allik (Kukemäe allikas)	Allikas	-
VEE4600402	Kuusiku allik (Kuusiku talu allikakaev)	Allikas	-
VEE4603100	Külmallik	Allikas	-
VEE4602305	Laasma allik (Laasma allikakaev)	Allikas	-
VEE4601601	Laoniidi allik (Kõrmi-koha allikas)	Allikas	-
VEE4603200	Lelulitsiallik	Allikas	-
VEE4602200	Lillemetsa allik	Allikas	-
VEE4601406	Loja allik (Loja allikakaev)	Allikas	-
VEE4600404	Mailahe allik (Mailahe allikas)	Allikas	-
VEE4602308	Mardi allikakaev	Allikas	-
VEE4602316	Mardi väiksed allikad	Allikas	-
VEE4601402	Matse allik (Matsu talu allikas)	Allikas	-
VEE4601700	Murruniidi allik	Allikas	-
VEE4603103	Möirassoo allik (Möirasoo allikas)	Allikas	-
VEE4603104	Neljateeristi esimene allikas	Allikas	-
VEE4603105	Neljateeristi teine allikas	Allikas	-
VEE4602700	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4602600	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4602500	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4601300	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4601200	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4600600	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4600300	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4600200	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4600100	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4601501	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4512100	(nimi teadmata)	Allikas	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km
VEE4602702	(nimi teadmata)	Allikas	-
VEE4601401	Nuudi allik (Nuudi allikakaev)	Allikas	-
VEE4601405	Partsiougu allik (Partsi karjääri allikas)	Allikas	-
VEE4602202	Paulama allik (Sarve teine allikas)	Allikas	-
VEE4602208	Peedu allik (Sarve lõpu)	Allikas	-
VEE4600401	Peetri allik (Peetri-Saupõllu allikas)	Allikas	-
VEE4603101	Piripilli esimene allikas	Allikas	-
VEE4603102	Piripilli teine allikas	Allikas	-
VEE4601100	Pärdi esimene allikas	Allikas	-
VEE4601101	Pärdi teine allikas	Allikas	-
VEE4602303	Rannaallik (Vahtrepa Rannaallik) (Vahtrepa rannaallikas)	Allikas	-
VEE4602302	Sadamaallik (Vahtrepa kanali allikad)	Allikas	-
VEE4602601	Silde allik (Armioja allikas)	Allikas	-
VEE4600405	Silmaallik (Allikalaha Silmaallik) (Silmaallikas (Allikalaha Silmaallikas))	Allikas	-
VEE4601000	Silmaallik (Partsi Silmaallik) (Partsi Silmaallikas, Kukemäe allikas, Palade Silmaallikas)	Allikas	-
VEE4602310	Simuna allikas	Allikas	-
VEE4602311	Simuna väiksed allikad	Allikas	-
VEE4602312	Simuna väiksed allikad	Allikas	-
VEE4602701	Sooselja allik (Kaderna allikas)	Allikas	-
VEE4603301	Sooääre allik (Märjamaa allikas)	Allikas	-
VEE4602207	Suurallik (Sarve suur)	Allikas	-
VEE4602301	Suuremõisa allik (Suuremõisa tiigi allikas)	Allikas	-
VEE4602300	Süllu allik	Allikas	-
VEE4602209	Tammistumäe allik (Sarve seitsmes allikas)	Allikas	-
VEE4601900	Tilga esimene allikas (Pihla allikad)	Allikas	-
VEE4601800	Tilga kolmas allikas (Pihla allikad)	Allikas	-
VEE4601904	Tilga kuues allikas	Allikas	-
VEE4601902	Tilga neljas allikas (Pihla allikad)	Allikas	-
VEE4601901	Tilga teine allikas (Pihla allikad)	Allikas	-
VEE4601903	Tilga viies allikas (Pihla allikad)	Allikas	-
VEE4603307	Tornimäe allik (Radari allikakaev)	Allikas	-
VEE4601404	Torutoa allik (Aru allikas)	Allikas	-
VEE4602400	Tuisu allik	Allikas	-
VEE4601403	Uuetoa allik (Fredri allikakaev)	Allikas	-
VEE4602201	Viita allik (Sarve esimene allikas)	Allikas	-
VEE4603203	Ülendi allik (Ülendi allikakaev)	Allikas	-
VEE4603306	Ütastemetsa allik (Ütaste allikas)	Allikas	-

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km
VEE1160800	Luguse jõgi	Jõgi	19,8
VEE1164000	Nuutri jõgi	Jõgi	16,7
VEE1164300	Suuremõisa jõgi	Jõgi	15,5
VEE1160500	Vaemla jõgi	Jõgi	13
VEE1162600	Vanajõgi	Jõgi	9,3
VEE1600019	Kõrgessaare kanal	Kanal	0,5
VEE1164100	Ala kraav	Kraav	7,3
VEE1162100	Avajõgi (Väljasoo kraav)	Kraav	8,7
VEE1163200	Jaanigu kraav	Kraav	4,9
VEE1161700	Kaanisoo jõgi (Kaarisoo kraav)	Kraav	3,1
VEE1600016	Kitsa kraav	Kraav	2,9
VEE1600020	Käina kraav	Kraav	0,7
VEE1600022	Lepa kraav	Kraav	0,1
VEE1600023	Matsu kraav	Kraav	0,1
VEE1600017	Mõisa kraav	Kraav	0,6
VEE1161201	Männamaa kraav	Kraav	1,6
VEE1161900	Olima jõgi (Ollima kraav, Olima kraav)	Kraav	5,4
VEE1600018	Otsa kraav	Kraav	1,3
VEE1161000	Pärnselja kraav	Kraav	2,2
VEE1160900	Tihu kraav	Kraav	1,7
VEE1161800	Tüllu kraav (Prassi kraav)	Kraav	10,2
VEE1600021	Uidu kraav	Kraav	2,1
VEE1162200	Vanamõisa kraav	Kraav	7,3
VEE1163100	Armijõgi (Armioja, Armi oja)	Oja	18
VEE1161300	Jausa jõgi (Jausa oja)	Oja	18,7
VEE1600005	Jõe jõgi (Jõe oja)	Oja	4,2
VEE1163000	Jõeranna jõgi (Jõeranna oja)	Oja	5,3
VEE1163600	Kidaste jõgi (Kidaste oja)	Oja	7,9
VEE1163500	Kurisu jõgi (Kurisu oja)	Oja	7,6
VEE1164200	Kõlu jõgi (Partsi oja)	Oja	3,7
VEE1163700	Lehtma jõgi (Lehtma oja)	Oja	7
VEE1162400	Liigi jõgi (Liigioja, Liigi oja)	Oja	5,6
VEE1163900	Liivajõgi (Kärdla oja)	Oja	7,8
VEE1162800	Luidja jõgi (Luidja oja)	Oja	6
VEE1600003	Meelste jõgi (Meelste oja)	Oja	3,2
VEE1163400	Metsajõgi (Rima oja)	Oja	10,3
VEE1161600	Muda jõgi (Mudaoja, Muda oja)	Oja	4
VEE1162900	Paope jõgi (Paope oja)	Oja	7,4
VEE1600001	Peebu jõgi (Peebu oja)	Oja	3,2
VEE1163300	Pihla jõgi (Pihla oja)	Oja	18,9
VEE1162700	Poama jõgi (Poama oja)	Oja	5,6

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Pikkus lisaharudega, km
VEE1163800	Tareste jõgi (Tareste oja)	Oja	6
VEE1162500	Õngu jõgi (Õngu oja)	Oja	6,5
VEE1162000	Külama jõgi (Külama peakraav)	Peakraav	5,8
VEE1162300	Leetselja peakraav	Peakraav	6,9
VEE1161400	Lelu kraav	Peakraav	3,8
VEE1161500	Mustikajõgi (Mustika peakraav)	Peakraav	3,9
VEE1161100	Rebasselja jõgi (Rebasselja peakraav)	Peakraav	9,6
VEE1160700	Ristivälja jõgi (Ristivälja peakraav)	Peakraav	8,1
VEE1160600	Tammela jõgi (Tammela peakraav)	Peakraav	11,6
VEE1161200	Tulumurru jõgi (Tulumurru peakraav)	Peakraav	9,9
VEE1600004	Ussisoo peakraav	Peakraav	3,5
VEE1164400	Vilivalla jõgi (Vilivalla peakraav)	Peakraav	10,1

Tabel 8.3. Hiiumaa vallas paiknevad seisuveekogud. (Keskonnaregister, seisuga 06.08.2020).

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Veepeegli pindala, ha
VEE2037700	Allikalaht	Looduslik järv	13,8
VEE2051330	Haavasoo järv (Haatasoo järv, Saunalaht, Sauna laht)	Looduslik järv	10,8
VEE2045530	Hopi järv	Looduslik järv	12,5
VEE2044800	Kajumeri	Looduslik järv	15,2
VEE2051310	Keskmine järv (Tihu Keskmine järv)	Looduslik järv	2,4
VEE2051340	Kirikulaht	Looduslik järv	114
VEE2051320	Kolmas järv (Tihu Kolmas järv)	Looduslik järv	4
VEE2036400	Kootsaare järv	Looduslik järv	4,9
VEE2037310	Kuura laht (Kura laht, Kura järv)	Looduslik järv	4,2
VEE2051350	Köönaauk (Künaauk)	Looduslik järv	19,4
VEE2037710	Lambalaht	Looduslik järv	4,9
VEE2037620	Lambalaht	Looduslik järv	2,9
VEE2045210	Luidja järv (Poama järv)	Looduslik järv	9,4
VEE2037600	Mailaht	Looduslik järv	15,7
VEE2037730	nimetu	Looduslik järv	3,1
VEE2044810	nimetu	Looduslik järv	5,1
VEE2045500	nimetu	Looduslik järv	0,2
VEE2053430	nimetu	Looduslik järv	2,3
VEE2037920	nimetu	Looduslik järv	3,4
VEE2036410	nimetu	Looduslik järv	1,3
VEE2037610	nimetu	Looduslik järv	1,4
VEE2045550	nimetu	Looduslik järv	1
VEE2053440	nimetu	Looduslik järv	1,9
VEE2045540	nimetu	Looduslik järv	0,8

Registrikood	Veekogu nimi	Tüüp	Veepeegli pindala, ha
VEE2045220	Poama järv (Väike-Poama järv)	Looduslik järv	6,5
VEE2053400	Prassi järv	Looduslik järv	0,3
VEE2037200	Põhjatu järv	Looduslik järv	0,4
VEE2045520	Rannakodu järv	Looduslik järv	1,8
VEE2037300	Suurjärv (Lehtma Suurjärv)	Looduslik järv	18,6
VEE2045100	Tammelais	Looduslik järv	18,3
VEE2051300	Tihu järv	Looduslik järv	48,6
VEE2037900	Venelaht	Looduslik järv	1,7
VEE2045200	Veskilais	Looduslik järv	33,9
VEE2045510	Vohioja järv	Looduslik järv	1,6
VEE2037910	Väike Venelaht	Looduslik järv	1,5
VEE2051370	Õngu paisjärv	Paisjärv	1
VEE2051360	Männamaa karjäär	Tehisjärv	6,3
VEE2053460	nimetu	Tehisjärv	1,3
VEE2053450	nimetu	Tehisjärv	2,6
VEE2053410	Prassi karjäär	Tehisjärv	1,8

8.2.3. Väärtuslikud maastikud

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ kohaselt teenivad väärtuslike maastike hoidmine, säilitamine ja kestlik kasutamine osaliselt rohevõrgustiku toimimise eesmärgi, sest need sisaldavad muu hulgas loodusväärtusi, poollooduslike kooslusi jms. Lähtuvalt eelnevast tuleb väärtuslike maastike säilitamise ja kasutamise meetmeid kohaliku tasandi planeeringute (mh ÜP) koostamisel arvesse võtta.

Hiiu maakonnas viidi perioodil 2001-2003 läbi maastike väärtuste hindamine, milles lähtuti viiest erinevast väärtustüübist (Hiiu maakonnaplaneering, 2018):

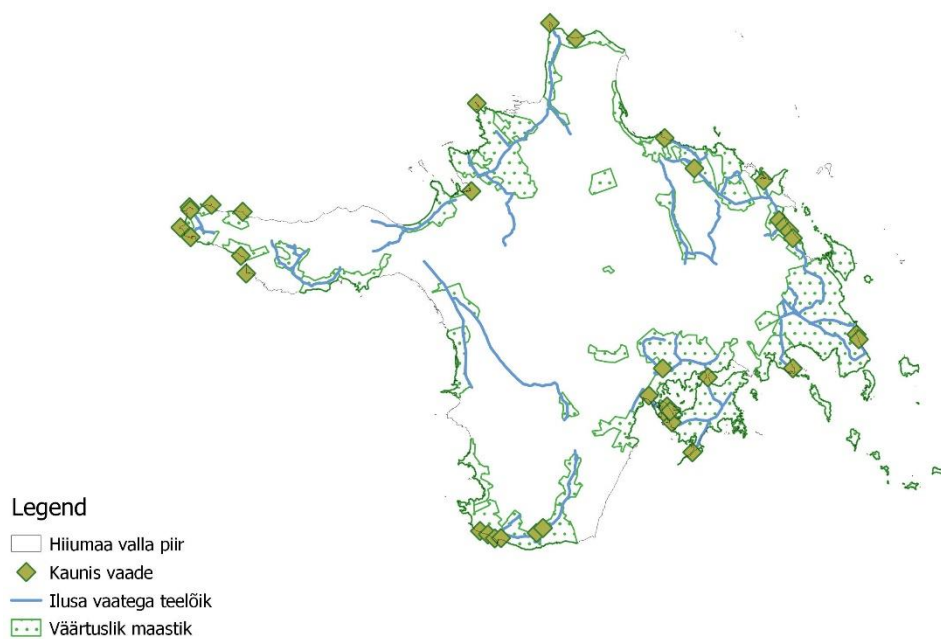
- kultuurilis-ajaloolise väärtusega maastikud (KAV);
- esteetilise väärtusega maastikud (EV);
- loodusliku väärtusega maastikud (LV);
- väärtuslikud puhkemaastikud (RTP);
- identiteediväärtusega maastikud (IV).

Hiiu maakond on Eestis erakordne, kuna selles paikneb ainult üks omavalitsus – Hiiumaa vald. Lähtuvalt sellest on kõik maakonnaplaneeringus esitatud väärtuslikud maastikud ka Hiiumaa vallas paiknevad väärtuslikud maastikud. Kokku on väärtuslike maastikke Hiiumaa vallas 41, lisaks tehti maakonnaplaneeringus ettepanek määratleda 10 väärtusliku maastiku rahvusmaastikuks (RM). Väärtuslikud maastikud väärtusklassi, väärtustüübi ja rahvusmaastikuks tehtud ettepanekutega on esitatud järgnevas tabelis (vt Tabel 8.4). Täiendavalt on määratud ilusad maanteelõigud ja vaatekohad (vt Joonis 8.6) (Hiiu maakonnaplaneering, 2018).

Tabel 8.4. Hiiumaa vallas paiknevad väärtuslikud maastikud, nende väärtusklassid, väärtustüübid ja ettepanekud rahvusmaastikuks (Hiiu maakonnaplaneering, 2018)

Nr	Ala nimi	Väärtusklass	KAV	EV	LV	RTP	IV	RM
1	Ristna-Ohami	I	2	3	3	3	2	-
2	Kalana	II	2	2	2	2	1	-
3	Kaleste	I	2	3	3	3	2	x
4	Hirmuste	I	3	3	3	2	1	-
5	Kõpu-Oaküla-Ülendi	I	3	3	2	3	2	x
6	Kiduspe küla	II	2	2	2	2	1	-
7	Suureranna-Laasi-Viita	II	2	2	3	1	1	-
8	Luidja-Paope-Jõeranna	II	2	2	3	2	1	-
9	Kõrgessaare	II	3	2	3	2	1	-
10	Reigi-Lauka	I	3	2	3	3	1	-
11	Mudaste-Ogandi laisid	II	1	1	3	1	1	-
12	Tahkuna lääne- ja põhjarand	I	2	3	3	3	2	x
13	Kaibaldi nõmm	I	2	3	3	2	3	x
14	Aruselja talu	II	2	3	2	1	1	-
15	Vanajõe org	I	2	3	3	3	2	-
16	Kärdla linn	I	3	3	2	3	2	x
17	Kärdla rannaniidud ja metsad	II	2	2	2	3	1	-
18	Kärdla-Tareste-Tõrvanina	II	1	3	3	2	1	-
19	Kärdla-Hausma-Heilo	II	2	3	2	3	1	-
20	Hiiessaare-Kukka	II	2	2	2	2	1	-
21	Paluküla	II	2	2	3	3	1	-
22	Palade-Partsi	II	3	2	3	2	1	-
23	Tubala	II	2	3	2	2	1	-
24	Nõmba	II	2	3	2	2	1	-
25	Sääre-Suursadama	II	3	3	1	3	1	-
26	Kuri-Hellamaa-Hagaste	I	3	3	2	2	1	x
27	Viilupi asundusküla	II	2	2	2	2	1	-
28	Kagu-Hiiumaa	I	3	3	3	3	2	x
29	Salinõmme-Õunaku	II	2	2	3	2	1	-
30	Kagu-Hiiumaa laiud	I	3	2	3	2	3	x
31	Käina põllumajandusmaastik koos kihelkonnakeskusega	I	3	2	3	2	1	-

Nr	Ala nimi	Väärtusklass	KAV	EV	LV	RTP	IV	RM
32	Kassari	I	3	3	3	3	3	x
33	Kaigutsi küla	II	2	2	2	1	1	-
34	Taterma Kuriste	II	3	2	1	2	1	-
35	Jausa	II	3	2	2	1	1	-
36	Valgu-Harju-Prassi	II	2	2	1	2	1	-
37	Viiri-Emmaste-Tilga	I	3	3	2	2	1	-
38	Sõru-Hindu-Tohvri	I	2	3	3	3	2	x
39	Vanamõisa	II	2	2	3	1	1	-
40	Õngu-Mänspe-Haldi	II	2	3	2	3	1	-
41	Leemeti mäed	II	1	3	3	3	1	-

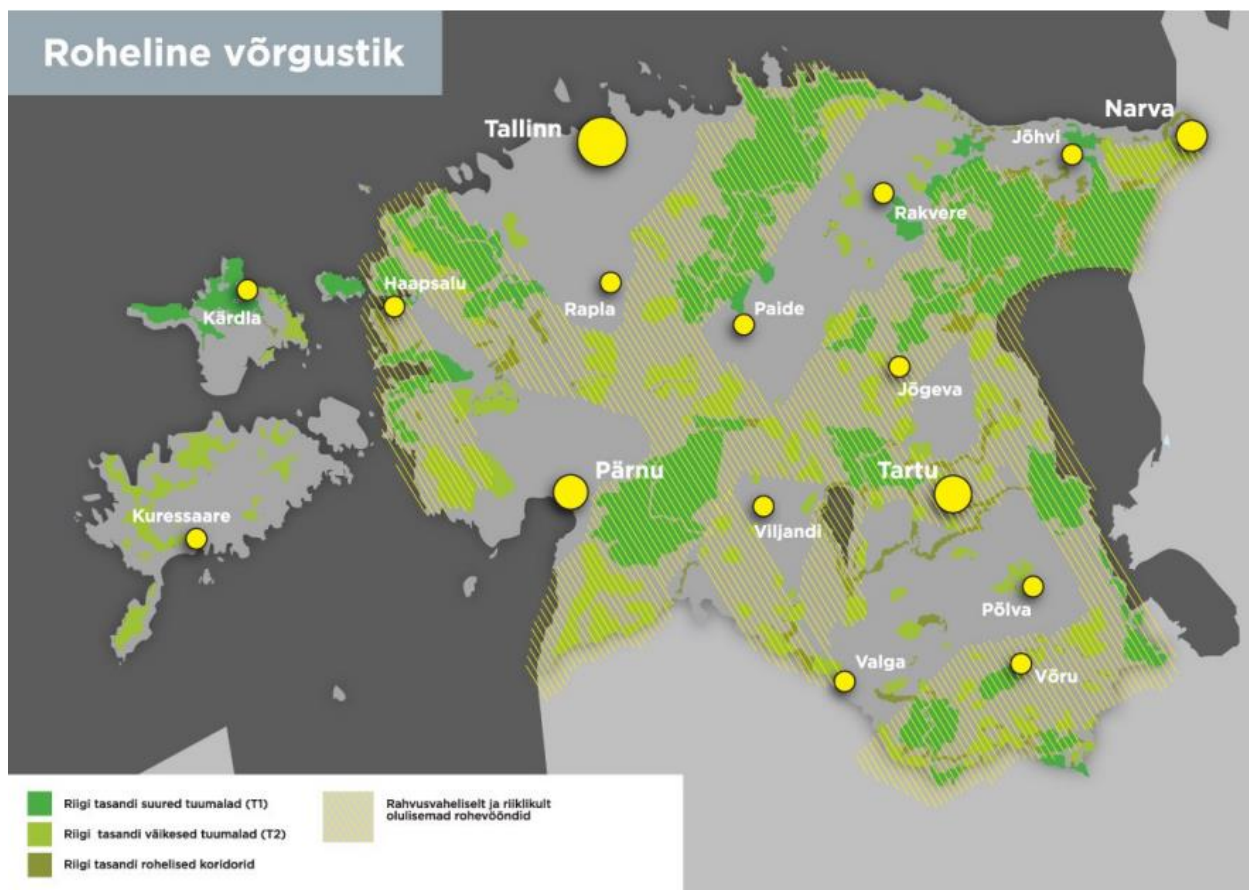
Joonis 8.6. Hiiumaa vallas paiknevad väärtuslikud maastikud, ilusa vaatega teelõigud ja kauni vaatega kohad.

8.2.4. Rohevõrgustik

Rohevõrgustiku planeerimisjuhendi (Kutsar, Metspalu, Escbaum, Vahtrus, & Sepp, 2018) kohaselt hõlmab rohevõrgustik nn rohelist (veeökosüsteemide iseloomustamisel ka sinist) ruumi ehk rohetaristut tervikuna – looduslikke ja poollooduslikke alasid, sh kaitsealasid, märgalasid, jõekoridore, metsi, parke jt haljasalasid, aga ka põllumajandusmaid ning merealadega piirnevaid alasid, mis

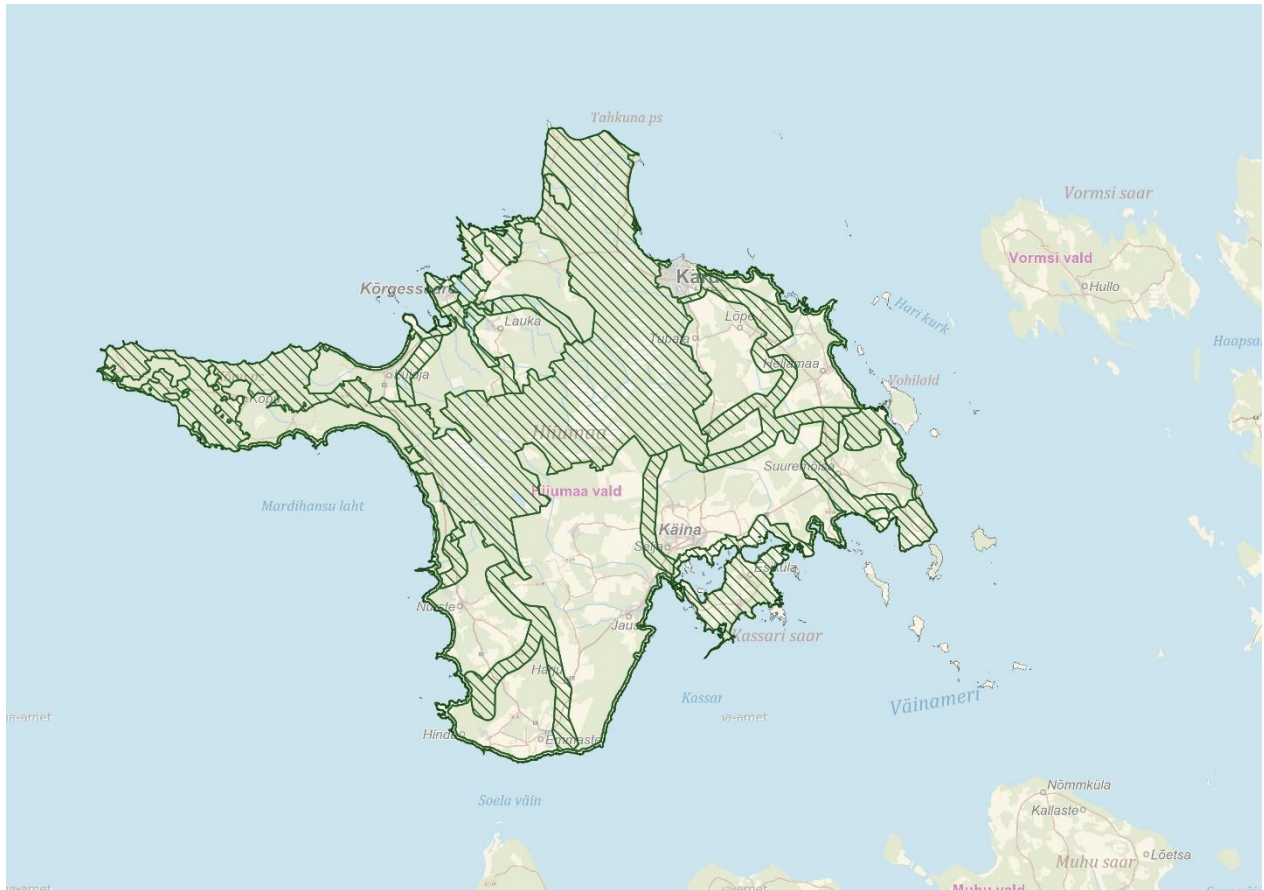
reguleerivad vee, õhu ja ökosüsteemide kvaliteeti, ning muid toetavaid tehnilisi rajatisi. Tugialad ja koridorid moodustavad roheline võrgustiku ühtseks tervikuks. Tugialad on ümbritseva keskkonna suhtes kõrgema väärtusega looduslad, millele valdavalt tugineb roheline võrgustiku toimimine.

Üleriigilise planeeringu *Eesti 2030+* kohaselt kuuluvad roheline võrgustiku tuumalade (riigi tasandi suur tuumala T1 ja riigi tasandi väikesed tuumalad T2) hulka valdav osa Hiiumaa põhjaosast, suurema osakaaluga aga loodeosa (vt Joonis 8.7).

Joonis 8.7. Väljavõte üleriigilisest planeeringust *Eesti 2030+*. Roheline võrgustik.

Tuumalad koosnevad tugialadest ja neid siduvatest rohekoridoridest, moodustades suure võrgustiku ehk tuumala. Suuremad maakondliku tähtsusega RV alad paiknevad valla põhja- ja keskosas. Täpsem rohevõrgustiku paiknemine on esitatud järgneval joonisel (Joonis 8.8).

Joonis 8.8. Hiiumaa valla haldusterritooriumil paiknevad rohevõrgustikud (tähistatud rohelise viirutusega) (Alus: Maa-amet, 2020; (Hiiu maakonnaplaneering, 2018)).

8.2.5. Kaitstavad loodusobjektid ja muud loodusväärtused

Hiiumaa valla haldusterritooriumile jääb 17 hoiuala, neli kaitsealust parki, kaks kohalikku kaitstavat objekti, 11 looduskaitseala, kaheksa maastikukaitseala, kolm puistut ning üks uuendamata piiridega park. Lisaks paikneb valla territooriumil hulgaliselt kaitsealuseid üksikobjekte, mitmete kaitsealuste liikide elupaigad ja/või kasvukohad, püsilupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja vääriselupaigad (vt Tabel 8.5).

Tabel 8.5. Hiiumaa valla haldusterritooriumil paiknevad kaitse- ja hoiualad (Keskkonnaregister, seisuga 06.08.2020).

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
KLO2000038	Hirmuste hoiuala	hoiuala	38,5
KLO2000039	Kuri-Hellamaa hoiuala	hoiuala	57,1
KLO2000040	Kõpu-Vaessoo hoiuala	hoiuala	142,5
KLO2000163	Kõrgessaare-Mudaste hoiuala	hoiuala	2870,7
KLO2000041	Luhastu hoiuala	hoiuala	89,1
KLO2000042	Paope loo hoiuala	hoiuala	158,7
KLO2000043	Pihla-Kurisu hoiuala	hoiuala	155,6
KLO2000044	Prassi hoiuala	hoiuala	62

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
KLO2000045	Pühalepa hoiuala	hoiuala	43,9
KLO2000046	Suureranna hoiuala	hoiuala	248,7
KLO2000047	Undama soo hoiuala	hoiuala	81,9
KLO2000067	Vanajõe hoiuala	hoiuala	0,2
KLO2000048	Vanamõisa lahe hoiuala	hoiuala	1489,8
KLO2000049	Viilupi hoiuala	hoiuala	30,6
KLO2000050	Vilivalla hoiuala	hoiuala	15,7
KLO2000340	Väinamere hoiuala (Hiiu)	hoiuala	60253,4
KLO2000066	Hiiu madala hoiuala	hoiuala	4 508,0
KLO1200452	Kärdla linnapark	kaitsealune park	5,2
KLO1200453	Kärdla rannapark	kaitsealune park	4,3
KLO1200530	Suuremõisa mõisa park	kaitsealune park	50,2
KLO1200461	Vaemla mõisa park	kaitsealune park	6,9
KLO5000020	Käina koolipargi arboreetum	kohalik kaitstav objekt	5,2
KLO5000021	Taterma kadakad	kohalik kaitstav objekt	
KLO1000674	Apollo meremadaliku looduskaitseala	looduskaitseala	5216,8
KLO1000619	Hüti looduskaitseala	looduskaitseala	31,2
KLO1000623	Kalana looduskaitseala	looduskaitseala	33,4
KLO1000655	Kukka looduskaitseala	looduskaitseala	168,7
KLO1000570	Kõpu looduskaitseala	looduskaitseala	3079,9
KLO1000611	Kõrgessaare looduskaitseala	looduskaitseala	69,5
KLO1000275	Leigri looduskaitseala	looduskaitseala	461,1
KLO1000281	Paope looduskaitseala	looduskaitseala	2226,6
KLO1000267	Pihla-Kaibaldi looduskaitseala	looduskaitseala	3780
KLO1000290	Tahkuna looduskaitseala	looduskaitseala	1878,6
KLO1000310	Tihu looduskaitseala	looduskaitseala	1406,9
KLO1000471	Hiiumaa laidude maastikukaitseala	maastikukaitseala	3223,5
KLO1000508	Käina lahe-Kassari maastikukaitseala	maastikukaitseala	5681,2
KLO1000523	Luidja maastikukaitseala	maastikukaitseala	67,9
KLO1000158	Sarve maastikukaitseala	maastikukaitseala	810,2
KLO1000276	Sepaste maastikukaitseala	maastikukaitseala	36,7
KLO1000601	Tareste maastikukaitseala	maastikukaitseala	454,9
KLO1000041	Tilga maastikukaitseala	maastikukaitseala	39,9
KLO1000238	Vahtrapa maastikukaitseala	maastikukaitseala	1395,1
KLO1200531	Putkaste jugapuude kasvukoht; Leluselja jugapuud	puistu	0,8
KLO1200549	Sanglepa allee (4.7 km)	puistu	6,2
KLO1200593	Suuremõisa vahtra-tamme puiestee (0.6 km)	puistu	1,7

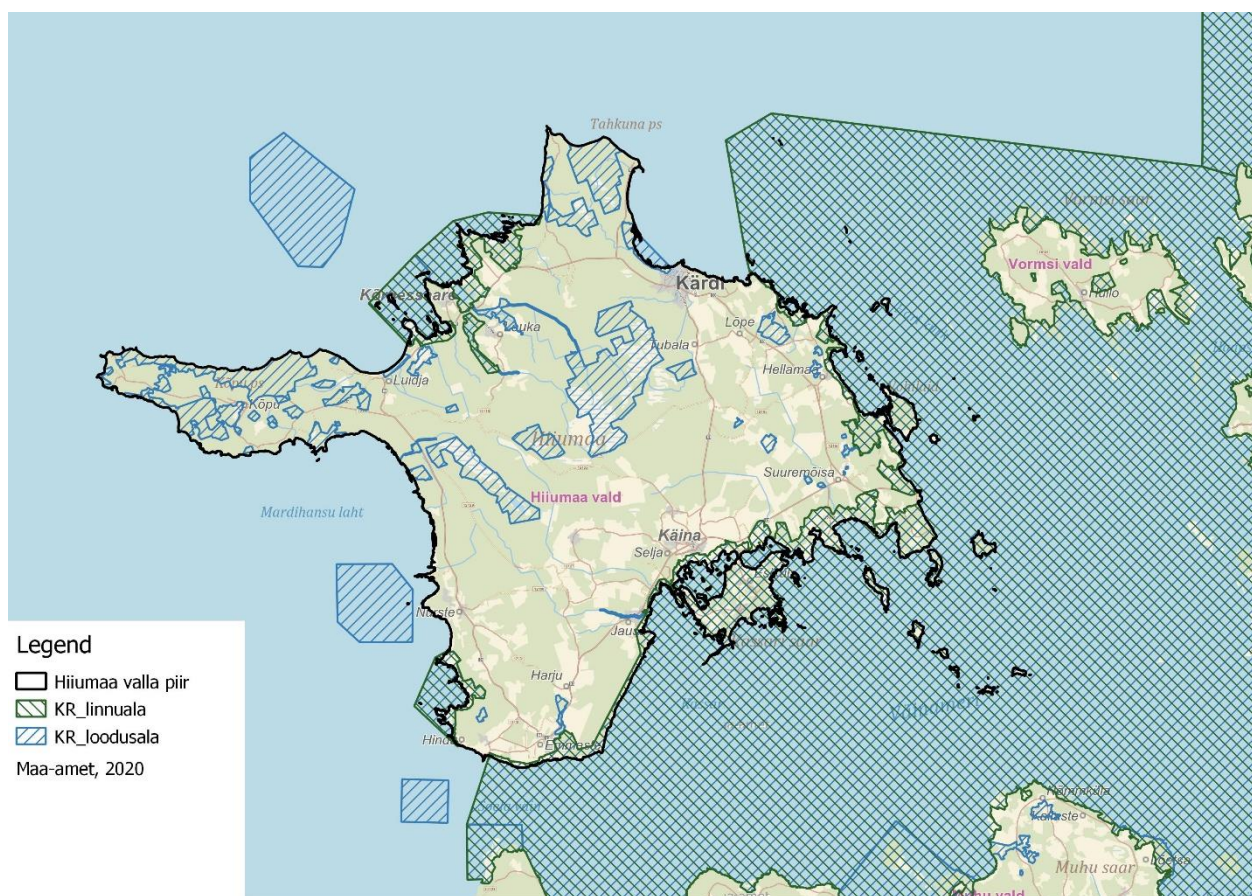
Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
KLO1200553	Kõrgessaare park	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	1,5

8.2.6. Natura 2000 võrgustikku kuuluvad alad

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mis koosneb loodusaladest ja linnualadest, mille eesmärgiks on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade, taimede ja elupaikade ning kasvukohtade kaitse. Lisaks siseriiklikult kaitstavatele loodusobjektidele on Hiiumaa vallas ka rahvusvahelise kaitsealade võrgustiku Natura 2000 alasid. Hiiumaa valla haldusterritooriumile jääb osaliselt või täielikult 17 rahvusvahelise tähtsusega ala – kolm Natura linnuala ning 24 Natura loodusala (vt Tabel 8.6).

Tabel 8.6. Natura 2000 võrgustiku alad Hiiumaa valla haldusterritooriumil (Keskkonnaregister, seisuga 06.08.2020).

Registrikood	Objekti nimetus	Tüüp	Pindala kokku, ha
RAH0000675	Hüti loodusala	Natura (loodusala)	31,2
RAH0000499	Jausa loodusala	Natura (loodusala)	39,4
RAH0000490	Kukka-Luhastu loodusala	Natura (loodusala)	256,1
RAH0000489	Kuri-Hellamaa loodusala	Natura (loodusala)	57,1
RAH0000493	Kõpu loodusala	Natura (loodusala)	3654,2
RAH0000008	Kõrgessaare-Mudaste loodusala	Natura (loodusala)	2900,1
RAH0000482	Leigri loodusala	Natura (loodusala)	461,1
RAH0000481	Luidja loodusala	Natura (loodusala)	67,9
RAH0000576	Paope loo loodusala	Natura (loodusala)	158,7
RAH0000484	Paope loodusala	Natura (loodusala)	2243,2
RAH0000492	Pihla-Kaibaldi loodusala	Natura (loodusala)	3780
RAH0000485	Pihla-Kurisu loodusala	Natura (loodusala)	276,9
RAH0000646	Põdrapao loodusala	Natura (loodusala)	2,5
RAH0000500	Pühalepa loodusala	Natura (loodusala)	44
RAH0000574	Sepaste loodusala	Natura (loodusala)	36,7
RAH0000498	Tahkuna loodusala	Natura (loodusala)	1878,7
RAH0000579	Tareste loodusala	Natura (loodusala)	454,9
RAH0000591	Tihu loodusala	Natura (loodusala)	1422,3
RAH0000483	Tilga loodusala	Natura (loodusala)	101,9
RAH0000487	Undama soo loodusala	Natura (loodusala)	81,9
RAH0000486	Vanamõisa loodusala	Natura (loodusala)	1540
RAH0000491	Viilupi loodusala	Natura (loodusala)	30,6
RAH0000488	Vilivalla loodusala	Natura (loodusala)	15,7
RAH0000605	Väinamere loodusala	Natura (loodusala)	253958,9
RAH0000109	Kõrgessaare-Mudaste linnuala	Natura (linnuala)	5126,9
RAH0000098	Vanamõisa linnuala	Natura (linnuala)	1540
RAH0000133	Väinamere linnuala	Natura (linnuala)	273217

Joonis 8.9. Natura 2000 võrgustiku alade paiknemine Hiiumaa valla haldusterritooriumil (Maa-amet, 2020; EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem - Keskkonnaregister): Keskkonnaagentuur, seisuga 10.08.2020).

Järgnevalt on esitatud info kaitstavate looduskaitsete objektide (elupaigatüübi, liigid) kohta kogu Natura 2000 ala lõikes (sh planeeringu alast välja jäävatel alade osas) (Keskkonnaagentuur, 2020).

- **Kõrgessaare-Mudaste linnuala (RAH0000109; EE0040130)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), lauk (*Fulica atra*), kalakajakas (*Larus canus*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), hahk (*Somateria mollissima*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

- **Vanamõisa linnuala (RAH0000098; EE0040113)**

liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on piilpart (*Anas crecca*), hallhani e roohani (*Anser anser*), kivirullija (*Arenaria interpres*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*).

- **Väinamere linnuala (RAH0000133; EE0040001)**

Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), luitsnökk-part (*Anas clypeata*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart

(*Anas querquedula*), rääkspart (*Anas strepera*), suur-laukhani (*Anser albifrons*), hallhani e roohani (*Anser anser*), väike-laukhani (*Anser erythropus*), rabahani (*Anser fabalis*), hallhaigur (*Ardea cinerea*), kivirullija (*Arenaria interpres*), sooräts (*Asio flammeus*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), hüüp (*Botaurus stellaris*), mustlagle (*Branta bernicla*), valgepösklagle (*Branta leucopsis*), kassikakk (*Bubo bubo*), sõtkas (*Bucephala clangula*), niidurisla e rüdi e niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), suurrüdi e rüdi e suurrisla (*Calidris canutus*), väiketüll (*Charadrius dubius*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), mustviires (*Chlidonias niger*), valge-toonekurg (*Ciconia ciconia*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), aul (*Clangula hyemalis*), rukkirääk (*Crex crex*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), kühmnokkluik (*Cygnus olor*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), põldtsiitsitaja (*Emberiza hortulana*), lauk (*Fulica atra*), rohunepp (*Gallinago media*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), plütt (*Limicola falcinellus*), vöötsaba-vigle (*Limosa lapponica*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), väikekoskel (*Mergus albellus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), kormoran e karbas (*Phalacrocorax carbo*), tutkas (*Philomachus pugnax*), hallpea-rähn e hallrähn (*Picus canus*), plüü (*Pluvialis squatarola*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), väikehuik (*Porzana parva*), täpikhuik (*Porzana porzana*), naaskelnokk (*Recurvirostra avosetta*), hahk (*Somateria mollissima*), väiketiir (*Sterna albifrons*), räusktiir e räusk (*Sterna caspia*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), teder (*Tetrao tetrix*), tumetilder (*Tringa erythropus*), mudatilder (*Tringa glareola*), heletilder (*Tringa nebularia*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

- **Hüti loodusala (RAH0000675; EE0040136)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Jausa loodusala (RAH0000499; EE0040134)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**).

- **Kukka-Luhastu loodusala (RAH0000490; EE0040128)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*).

- **Kuri-Hellamaa loodusala (RAH0000489; EE0040126)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530) ning puiskarjamaad (9070).

- **Kõpu loodusala (RAH0000493; EE0040135)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluited - 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood läänemõökrohuga (*7210), liigirikad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on roheline hiidkuper (*Buxbaumia viridis*), soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*).

- **Kõrgessaare-Mudaste loodusala (RAH0000008; EE0040122)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), kadastikud (5130), lood (alvarid - *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), liigirikad madalsood (7230) ja puiskarjamaad (9070). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

- **Leigri loodusala (RAH0000482; EE0040119)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rabad (*7110), nokkheinakooslused (7150), liigirikad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

- **Luidja loodusala (RAH0000481; EE0040118)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luited (liikuvad rannikuluited - 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited - *2130), metsastunud luited (2180), jõed ja ojad (3260) ning rohunditerikkad kuusikud (9050)metsastunud luited (2180) ning jõed ja ojad (3260).

- **Paope loo loodusala (RAH0000576; EE0040121)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ning puiskarjamaad (9070).

- **Paope loodusala (RAH0000484; EE0040112)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), jõed ja ojad (3260), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), lood (alvarid - *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikad madalsood (7230) ja vanad loodusmetsad (*9010). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**);

- **Pihla-Kaibaldi loodusala (RAH0000492; EE0040116)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), liivikud (2330), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

- **Pihla-Kurisu loodusala (RAH0000485; EE0040123)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210) liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalood (7230), vanad laialehised metsad (*9020), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**) ja saarmas (*Lutra lutra*).

- **Põdrapao loodusala (RAH0000646; EE0040111)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstav elupaigatüüp on vanad loodusmetsad (*9010). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*).

- **Pühalepa loodusala (RAH0000500; EE0040127)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), vanad loodusmetsad (*9010), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Sepaste loodusala (RAH0000574; EE0040117)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Tahkuna loodusala (RAH0000498; EE0040133)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluided - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (*Liparis loeselii*).

- **Tareste loodusala (RAH0000579; EE0040124)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluided - *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vanad loodusmetsad (*9010) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Tihu loodusala (RAH0000591; EE0040120)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), rabad (*7110), siirde ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), lubjarikkad madalood läänemõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-

lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (*Mustela lutreola**), saarmas (*Lutra lutra*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*).

- **Tilga loodusala (RAH0000483; EE0040114)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on lood (alvarid – *6280), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).

- **Undama soo loodusala (RAH0000487; EE0040115)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080).

- **Vanamõisa loodusala (RAH0000486; EE0040113)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), kadastikud (5130) ning vanad loodusmetsad (*9010).

- **Viilupi loodusala (RAH0000491; EE0040131)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad nõmmed (4030), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) ja puiskarjamaad (9070).

- **Vilivalla loodusala (RAH0000488; EE0040125)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on puisniidud (*6530) ja puiskarjamaad (9070).

- **Väinamere loodusala (RAH0000605; EE0040002)**

Kaitse-eesmärgiks on I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on veealused liivamadalaad (1110), jõgede lehtersuudmed (1130), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), soolakulised muda- ja liivarannad (1310), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad - 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid - *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood läänemõökrohuga (*7210), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), lubjakivipaljandid (8210), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad - *9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0). Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on hallhüljes (*Halichoerus grypus*), saarmas (*Lutra lutra*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), viigerhüljes (*Phoca hispida bottnica*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), emaputk (*Angelica palustris*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), nõmmnelk (*Dianthus arenarius subsp. arenarius*), roheline kaksikhammas (*Dicranum viride*), könt-tanukas (*Encalypta mutica*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), madal unilook (*Sisymbrium supinum*), püst-linalehik (*Thesium*

ebracteatum), jäik keerdsammal (*Tortella rigens*), teelehe-mosaiikliblikas (*Euphydryas aurinia*), suur-mosaiikliblikas (*Hypodryas maturna*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), väike pisitigu (*Vertigo genesii*) ja luha-pisitigu (*Vertigo geyeri*).

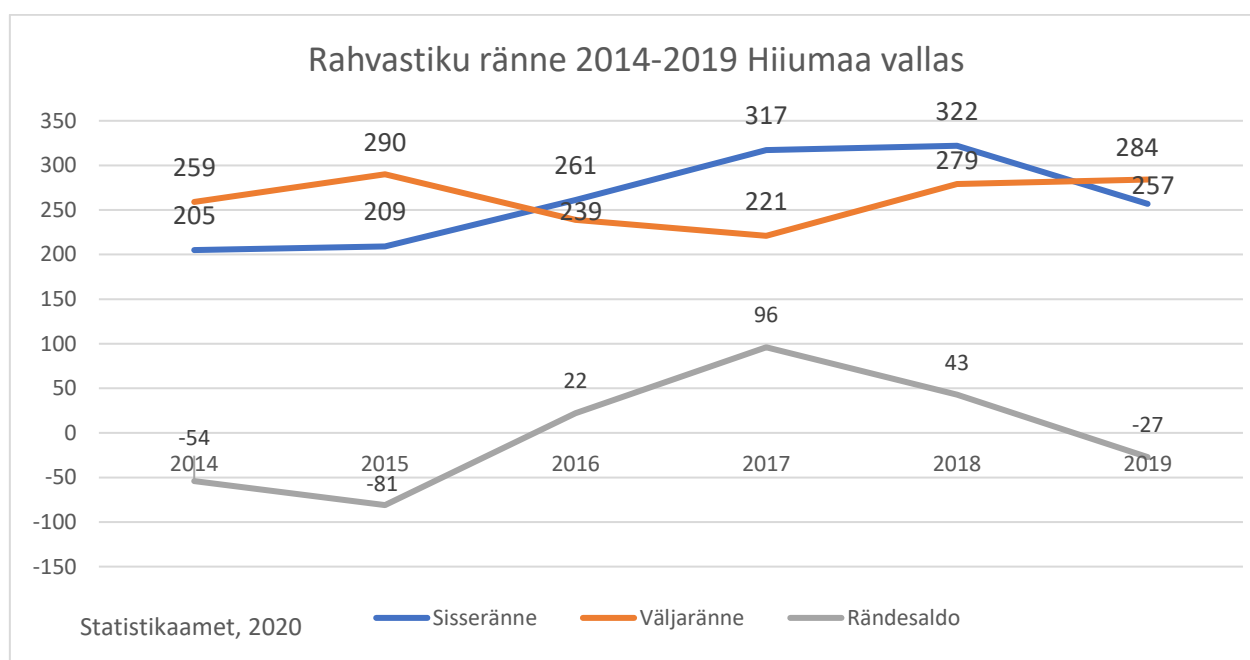
8.3. Sotsiaal-majanduslik keskkond

8.3.1. Rahvastik ja asustus

Rahvastikuregistri andmetel oli 01.01.2020 seisuga vallas 9455 elanikku, aasta varem (01.01.2019) oli valla rahvaarv aga 9 558¹. 2020. aasta sügiseks on aga elanike arv vallas kasvanud ca 100 elaniku võrra – 9569².

Hiiumaa rohkem asustatud keskusteks on Kärdla linn, Käina ja Kõrgessaare alevikud ning Emmaste, Suuremõisa, Lauka, Männamaa, Lõpe ja Nurste külad (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2018). Hiiu maakonna, aga ka valla, rahvastiku paiknemist iseloomustabki koondumine suurematesse keskustesse ning muul alal väga hõre paiknemine. Viimast soodustab ka suurte metsamassiivide paiknemine valla territooriumil. Külade territoriaalne jaotus regiooni on äärmiselt ebaühtlane, see teeb keeruliseks valla kõigi piirkondade ühtlase haldamise ja arengu (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2018).

Rahvastiku ränne on püsinud suhteliselt stabiilne, nii sisse- kui väljarände osatähtsus on püsinud viimase üheksa aasta võrdluses ca 3% rahvastiku üldarvust. Perioodil 2016-2019 ületas sisseränne väljarände, ning rahvastikusaldo oli positiivne. Möödunud aastal aga langes sisserännanute arv madalamale kui väljarännanute arv (vt *Joonis 8.10*).

Joonis 8.10. Rahvastikuränne perioodil 2014-2019 Hiiumaa vallas. Andmed: Statistikaamet, 2020.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/aktiiv/4291/0201/9033/Hiiumaa%20valla%20eelarvestrateegia.pdf>

² <https://vald.hiiumaa.ee/uldinfo>

8.3.2. Sotsiaalne taristu

Sotsiaalse taristu alla kuuluvad valitsus- ja ametiasutused, haridus-, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande asutused, esmatarbekaupade müük, panga- ja postiteenused, internetiühendus, seltsi- ja kultuuritegevus, kultuuri- ja spordiasutused. Lisaks ka puhke- ja virgestusalad ning rohealad kui igapäevased ökosüsteemi teenuseid osutav osa rohevõrgustikust.

Omaavalitsuse haldusüksuses paikneb 14 haridusasutust - Käina Kool (põhikool), Kärdla Põhikool, Lauka põhikool, Emmaste Põhikool, Palade Põhikool, Suuremõisa Lasteaed-Põhikool, Hiiumaa Gümnaasium, Hiiumaa Ametikool, Kärdla Lasteaed, Lasteaed Vigri, Emmaste Lasteaed Naksitrallid, Käina Lasteaed Tirtspõnni, Palade Lasteaed. Neist riigikoolid Hiiumaa Gümnaasium ja Hiiumaa Ametikool. Lisaks paikneb vallas 3 huvikooli (Käina Huvi- ja Kultuurikeskus (huvikool), Hiiumaa Spordikool ja Rudolf Tobiase nimeline Kärdla Muusikakool), viis huvi- ja/ või kultuurikeskust ning üks keskkonnaharidust osutav asutus – Palade Loodushariduskeskus.

Valla territooriumil paikneb üks haigla – SA Hiiumaa Haigla (Rahu 2, Kärdla) ning 4 perearstikeskust, kokku 7 perearstiga³.

Hiiumaal paikneb kokku 15 hoolekandeasutust- ja/ või ühingut:

- Hiiumaa Sotsiaalkeskus erinevate tegevuskohtadega Kõpu Pansionaat, Noortekodu, Erivajadustega laste kompetentsikeskus (Kärdla), Erihooldekodu (Kärdla), Kõrgessaare Päevakeskus ja Tegevustuba puuetega inimestele (Kärdla linn);
- Kärdla Päevakeskus (Kärdla linn);
- Kõrgessaare Puuetega Noorte Klubi Vikerkäär (Villamaa küla);
- Hiiumaa Pensionäride Ühendus (Kärdla linn);
- Hiiumaa Lastekaitse Ühing (Kärdla linn);
- Kärdla Erivajadustega Noorte Oma Klubi (Kärdla);
- Hiiumaa Lasterikaste Perede Ühendus (Käina alevik);
- Samaaria Hiiumaa Hooldekodu (Putkaste küla);
- Hellamaa Perekeskus (Hellamaa küla);
- SA Hiiu Maakonna Hooldekeskus Tohvri (Hindu küla);
- Leisu Päevakeskus;
- Emmaste Päevakeskus;
- MTÜ Tuulte Tee (Putkaste) ;
- MTÜ Rõõmu Allikas (Kõpu);
- Hiiumaa Puuetega Inimeste Koda (Käina alevik).

Rahvaraamatukogu seaduse kohaselt peab igas maakonnas olema maakonnaraamatukogu. Hiiu maakonnas täidab maakonnaraamatukogu ülesandeid **Kärdla Linnaraamatukogu**. Täiendavalt on vallas **7 raamatukogu – Suuremõisa raamatukogu, Hellamaa Raamatukogu, Palade Raamatukogu, Emmaste Raamatukogu (kaks tegevuskohta – Leisu, Emmaste), Käina raamatukogu ja Kõrgessaare Raamatukogu**. Kõrgessaare raamatukogul on täiendavalt üks haruraamatukogu, mis paikneb Lauka külas ning üks tegevuskoht Kõpu külas⁴. Lauka haruraamatukogu ja Palade raamatukogu täidavad ka kooliraamatukogu ülesandeid.

³ <https://vald.hiiumaa.ee/tervishoid>

⁴ <https://vald.hiiumaa.ee/raamatukogud>

Vaba aja veetmiseks ning ürituste korraldamiseks tegutseb vallas viis kultuuri- rahva-, ja/ või vaba- aja keskust – Kärkla Kultuurikeskus (Kärkla linn), Kärkla Noortekeskus (kaks tegevuskohta - Kõrgessaare Noortemaja ja Kärkla Noortemaja), Kõrgessaare Vaba Aja keskus (Kõrgessaare alevik), Käina Huvi –ja Kultuurikeskus (Käina alevik), Emmaste Vaba Aja Keskus (Emmaste küla), Emmaste Noortekeskus (kaks tegevuskohta – Emmaste Noortekeskus, Leisu Noortetuba) ja Pühalepa Vaba Aja Keskus (Suuremõisa küla)⁵. Lisaks toimetavad valla toetusel Orjaku külamaja, Kassari rahvamaja ning Kõpu rahvamaja. Spordi- ja liikumisharrastusteks on piirkonniti erinevaid spordi- ja liikumisharrastuse rajatisi.

8.3.3. Tehniline taristu

Hiiumaa valla arengukavas 2035+ on välja toodud taristute ja ühenduste peamised probleemid ja kitsaskohad ning laiemad valdkondlikud eesmärgid. Peamised probleemid hõlmavad endast parvlaevauhendusi mandri-Eestiga, nende sõiduplaane ning parvlaevateed, mis ei vasta kaasaegsetele vajadustele. Samuti on probleemiks erinevate ühistranspordiliikide graafikud, mis ei ole omavahel sidustatud ning muudavad nt parvlaevaga saarele saabudes sadamast edasi saamise isikliku auto puudumisel ebamugavaks ning ajakulukaks. Lisaks on esinenud saarel probleeme elektri stabiilsusega, samuti ei võimalda olemasolev elektrivõrk vajadusel koormuse kasvu. Valdaval osal saarest puudub (2018. aasta seisuga) lairibavõrk või sellega liitumine on liiga kulukas (Hiiumaa valla arengukava 2035+, 2018).

Valdkondlikud eesmärgid on seotud lähtuvalt peamistest kitsaskohtadest, nii hõlmavad peamised eesmärgid endas:

- ohutuks ja regulaarseks parvlaevaliikluseks vajalikud laevateed on süvendatud ja laiendatud;
- Rukkirahu kanalile alternatiivse möödasõidu rajamine Kuivrahu kanali kaudu;
- arendada regulaarset õhu- ja meretransporti, mis rahuldab nii kohalike elanike kui saare külaliste vajadused;
- arendada toimivat, regulaarset reisilaevaliini naaberriikidega;
- Hiiumaa väikesadamad on kaasaja tingimustele vastavalt välja arendatud;
- 100% Hiiumaa majapidamistest ja kontorikohtadest on ühendatud kiire lairiba internetiga, mis võimaldab saarel luua ja arendada nii mobiilseid riigisiseseid kui välistöökohti nii avalikus- kui erasektoris.
- Hiiumaal toimib tehniliselt stabiilne ringtoiteliin Hiiumaa ja mandri vahel. Kõik Hiiumaa piirkonnad on varustatud kvaliteetse elektrienergiaga, mis toodetakse enamikus osas kohalikest taastuvatest allikatest (päike, tuul). Hiiumaa on võimeline tootma rohkem elektrit kui tarbib.

Muuhulgas on valdkondlike eesmärkidenä määratletud:

- Hiiumaa maaviljeluses ja loomapidamises kasutatakse ökoloogiliselt puhtaid ja keskkonda minimaalselt saastavaid tehnoloogiasid;
- Hiiumaa majapidamised on varustatud kvaliteetse joogivee ning nõuetele vastava kanalisatsiooniga.
- Hiiumaa juurutab uusimaid tehnoloogiasid nii era-, äri- kui kohalikus transpordis, sh isejuhtivate transpordivahendite kasutuselevõtuks.

Keskkonnaregistri (seisuga 10.08.2020) kohaselt on vallas 11 reoveekogumisala (ka RKA):

- Suuremõisa (RKA0390074) – Suuremõisa küla. Alla 2000ie;

⁵ <https://vald.hiiumaa.ee/rahva-ja-kulamajad>

- Putkaste (RKA0390078) – Putkaste küla. Alla 2000ie;
- Männamaa (RKA0390079) – Männamaa küla. Alla 2000ie;
- Lõpe (RKA0390073) – Ala, Lõpe, Palade, Sakla külad. Alla 2000ie;
- Lauka (RKA0390075) – Lauka, Otste küla. Alla 2000ie;
- Kärkla (RKA0390077) – Kärkla linn, Hausma, Kärkla-Nõmme, Linnumäe, Pilpaküla, Tareste külad. Üle 2000ie;
- Käina (RKA0390080) – Käina alevik, Laheküla, Moka, Mäeküla, Selja külad. Alla 2000ie;
- Kõrgessaare (RKA0390076) – Kõrgessaare alevik. Alla 2000ie;
- Kassari (RKA0390576) – Kassari küla. Alla 2000ie;
- Hellamaa (RKA0390072) – Hellamaa, Tempa külad. Alla 2000ie;
- Emmaste (RKA0390081) – Emmaste küla. Alla 2000ie.

Hiiumaa vallas ei ole olemasolevaid tööstuslikke tuulikuparke, küll aga on arendamisel Enefit Green AS-i poolt Loode-Eesti rannikumere tuulepark, mis hõlmab endast mh Hiiumaa looderannikut. Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitisi tulenevalt riigikaitsealsetest piirangutest üldplaneeringuga kavandama ei hakata. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektrituulikute ning väiketuulikute püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised. Vajadusel kaalutakse üldplaneeringus tingimuste seadmist võimaliku kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamiseks, kui riigikaitsealised piirangud peaksid leevenema ning tekkinud on konkreetsemad arenguhuvid.

8.3.4. Jäätmemajandus

Hiiumaa valla jäätmekava „Hiiumaa valdade ühine jäätmekava 2016-2020“ kohaselt oli jäätmekava koostamise perioodil Hiiumaal olemasolevad kogumissüsteemid ja käitluskohad piisavad ning piisava võimekusega ning jäätmekava kehtivuse perioodil ei plaanitud uusi jäätmekäitluskohti rajada. Hiiumaal jäätmeid ei ladestata. Kõik prügilad on tänaseks suletud ning kogutud jäätmed suunatakse edasiseks käitluseks mandrile (Hiiumaa valdade ühine jäätmekava 2016-2020, 2015).

Jäätmete vastuvõtt toimub Hiiumaa jäätmejaamas (Ristvälja küla), mida opereerib Hiiumaa Jäätmejaam OÜ. Ohtlike jäätmeid on elanikel võimalik tasuta üle anda jäätmete kogumiskonteineritesse, mida vallas on 6 (Hiiumaa valdade ühine jäätmekava 2016-2020, 2015); Hiiumaa valla koduleht: Ohtlike jäätmete kogumine ja ära andmine, 2020)

- Kärkla linn, Sõnajala 11H;
- Suuremõisa jäätme punkt;
- Kõrgessaare alevik;
- Emmaste alevik;
- jäätmekäitluskeskus Ristvälja külas ja Käina alevikus Mäe 2.

Täiendavalt korraldatakse kord aastas ohtlike jäätmete kogumisringi, mille käigus on võimalik kogumiskonteinerist kaugemal elavatel elanikel tasuta oma ohtlikud jäätmed käitlemiseks üle anda; uuskasutusringi ja kasutatud riiete kogumisringi, mille käigus on võimalik taaskasutuseks tasuta ära anda heas seisukorras, oma majapidamises ebavajalikke esemeid. Uuskasutusringilt kogutud esemetele annab uue elu Uuskasutuskeskus.

Lähtuvalt jäätmeseadusest, on kohalikul omavalitsusel kohustus korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete

tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo (jäätmeseadus §66 lg 3). Jäätmeliigid, millele kohaldatakse korraldatud jäätmevedu, veopiirkonnad, vedamise sagedus ja aeg ning jäätmeveo teenustasu suuruse määramise kord kehtestatakse valla- või linnavolikogu määrusega (jäätmeseadus §66 lg 4). Kogu Hiiumaa vallas on üks korraldatud jäätmeveo piirkond, seejuures on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud (Hiiumaa jäätmehoolduseeskiri):

- segaolmejäätmed;
- paberi- ja kartongijäätmed;
- biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed, mida kogutakse biojäätmete mahutisse;
- biolagunevad aia ja haljastusjäätmed;
- suurjäätmed;
- pakendijäätmed.

Keskonnaregistri (seisuga 12.08.2020) kohaselt on Hiiumaa vallas 39 töötavat jäätmekäitluskohta, kus käideldakse enda või teiste tegevuse käigus tekkinud jäätmeid. Järgnevas tabelis (vt Tabel 8.7) on esitatud ainult teiste tegevuse käigus tekkinud jäätmete käitluskohti, seejuures on oluline välja tuua, et kõik tabelis esitatud kohad ei ole avatud tavaelanikele jäätmete üleandmiseks.

Tabel 8.7. Jäätmekäitlejad Hiiumaa vallas, kes käitlevad teiste tegevuses tekkinud jäätmeid (Keskonnaregister, seisuga 12.08.2020).

Registrikood	Nimetus	Käitaja	Asukoht	Tegevuse liik
JKK3900017	Ümarmäe 3 jäätmekäitluskoht	M ja P Nurst AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900030	Väike-Sadama 1 sorteerimisjaam	Eesti Keskonnateenused AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900023	Sõru sadam	Saarte Liinid AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Pärna küla	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht
JKK3900006	Sõnajala 11 sorteerimisjaam	Hiiu Autotrans OÜ	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Autolammutuskoda, Tavajäätmete käitluskoht, Sortimisliin, -tehas, Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900008	Suursadam	Hiiu Autotrans OÜ	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Suuresadama küla	Ohtlike jäätmete käitluskoht
JKK3900038	Suuremõisa ohtlike jäätmete kogumiskoht	Hiiu Autotrans OÜ	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Suuremõisa küla	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu

Registrikood	Nimetus	Käitaja	Asukoht	Tegevuse liik
JKK3900014	Röösna reoveepuhasti	Kärdla Veevärk AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Hausma küla	Bioloogiline töötlus
JKK3900036	Paluküla küla ohtlike jäätmete vaheladu	Eesti Keskkonnateenused AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Paluküla küla	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900044	Linumäe vanametalli kokkuostupunkt	Sikassaare Vanametall, OÜ	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Linumäe küla	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Metallijäätmete käitluskoht, Elektroonikaromude käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900004	Käina plastitehas	Dagöplast AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmme küla	Tavajäätmete käitluskoht
JKK3900001	Käina kogumispunkt	Hiiu Autotrans OÜ	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Käina alevik	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Elektroonikaromude käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht
JKK3900018	Jausa küla metallikäitluskoht	Meelis Telvik	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Jausa küla	Metallijäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK3900029	Hiiumaa jäätmejaam	Hiiumaa Prügila OÜ	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Ristivälja küla	Jäätmejaam, Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht, Ümberlaadimisjaam, vaheladu, Bioloogiline töötlus
JKK3900022	Heltermaa sadam	Saarte Liinid AS	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Heltermaa küla	Ohtlike jäätmete käitluskoht, Tavajäätmete käitluskoht

Keskkonnaregistri, seisuga 12.08.2020, kohaselt paikneb Hiiumaa valla haldusterritooriumil kuus jääkreostusobjekti, milledest kaks on riiklikud, kolm kohalikud ning üks eriti ohtliku objekti staatusega (vt Tabel 8.8).

Tabel 8.8. Jääkreostusobjektid hiiumaa valla haldusterritooriumil (Keskkonnaregister, seisuga 12.08.2020).

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Ohu liik	Objekti staatus
JRA0000011	Ümarmäe katlamaja	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Põhjavesi	Eriti ohtlik
JRA0000196	Palli mürgiladu	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Palli küla	Pinnas	Kohalik
JRA0000043	Kärdla naftabaas	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kärdla linn	Põhjavesi, Pinnas	Riiklik
JRA0000190	Käina vana naftabaas	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmme küla		Kohalik
JRA0000189	Kassari mürkemikaalide ladu	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Kassari küla	Pinnas	Kohalik
JRA0000044	Kapasto ABT	Hiiumaa, Hiiumaa vald, Nõmba küla	Pinnas	Riiklik

8.3.5. Ettevõtluskeskkond

„Hiiumaa valla arengukava 2035+“ kohaselt on Hiiumaa valla majandusarengu probleemid ja kitsaskohad seotud tööjõu puudusega, transporditaristuga, vähese turunduse ning madala ettevõtlikkusega.

„Hiiumaa arengustrateegia 2020+“ kohaselt on majandusarengu seisukohalt Hiiumaa eesmärgiks mitmekülgsem ja teadmistemahukam ettevõtlus, mis toetub kohalikule ressursile ja keskkonnasõbralikkusele. „Hiiumaa arengustrateegia 2020+“ kohaselt peaksid olulise osa uutest töökohtadest moodustama inseneridele ja teadlastele mõeldud ametikohad. Ühtlasi tuuakse välja, et oluline on toimiv koostöö ülikoolide, maakondliku arenduskeskuse, Hiiumaa Ametikooli ja MTÜ Hiidlaste Koostöökogu vahel. Teiste oluliste arengusuundadena on „Hiiumaa arengustrateegia 2020+“ välja toodud:

- Märgatav väikeettevõtete osakaal ja olulisus saare majanduses. Mitmetele väikeettevõtetele on pärandtehnoloogia tootearendusel ideedeallikaks. Tegutseb arvukalt elatustalusid ja elustiiliettevõtteid, samuti noori ja julgeid uusettevõtjaid;
- Hiiumaa on atraktiivne elu- ja ettevõtluspiirkond loojatele, kelle tooted ja teenused toetavad turismivaldkonna atraktiivsust ning tagavad loomemajanduse kestvuse, senisest suurema infotehnoloogilise arenduse ja kasvava tööhõive;
- laienenud on sotsiaallettevõtlus;
- tööstussektoris on vähenenud plastitoodete valmistamise osatähtsus, seejuures on aga kasvanud muu tööstuslik tootmine, seejuures on edenenud koostöö plasti- ja puidusektori ettevõtete vahel. Panustatakse enam ühistegevusse, tehnoloogia ja materjalide ühishangetesse, turustamise ja tootearendusse.

Hiiumaa valla majandust veab tugev plastitööstuse sektor. Lisaks on tugeval positsioonil veonduse, metsamajanduse ja puidutöötlemise sektor. Kõige suuremate ettevõtluskäivetega sektorid Hiiumaal on plastitööstus (keemia-, kummi- ja plastitoodete tootmine), hulgi- ja jaekaubandus, tekstiili- ja rõivatööstus, veonduse, ehituse ja metsamajanduse sektor (SA Hiiumaa Arenduskeskus, 2018).

Hiiumaa on saareline omavalitsus, mis tähendab, et võrdlemisi suure osa majanduslikust tulust moodustab ka kalandus.

Hiiumaa on laiemale elanikkonnale tuntud, kui tervisliku ja mahetoidu tootja ja tarbija (Hiiumaa arengustrateegia 2020+, 2014). Hiiumaal paikneb Eesti riigi mõistes ainulaadseid talusid – nt lavendlitalu, kus elanikkonnale pakutakse võimalust lavendli korjamiseks ning lavendlitoodete soetamiseks.

„Hiiumaa valla arengukava 2035+“ kohaselt oli 2018. aastal Hiiumaa suurimateks tööandjateks M ja P Nurst AS, Dagöplast AS, Hiiumaa Tarbijate Ühistu ning Hiiumaa Haigla AS.

„Hiiumaa majandusülevaade 2018“ toob välja, et tööealiste inimeste arvus on toimunud tõus peale 2007-2015. aastate madalseisu, tuues välja, et tööhõive määr on Hiiumaa vallas kõrgeim, kui enamikes Eesti maakondades (2018 – 65,7%, Kogu Eestis 68,1%). Hinnanguliselt ca 5% Hiiumaa tööealisest elanikkonnast on läbi kaugtöö seotud IT sektori ametikohtadega (Hiiumaa arengustrateegia 2020+, 2014).

„Hiiumaa arengukava 2035+“ (2018, muudetud 2020) kohaselt oli perioodil 2013-2017 töötute arv Hiiumaa vallas vähenenud 40%. Hiiumaa on oluliseks suvituskohaks nii sise-, kui välituristide jaoks, mistõttu sõltub töötute osakaal Hiiumaa vallas hooajast – talvekuudel on registreeritud töötuid rohkem, suvekuudel vähem. Peamiste töötust põhjustavate teguritena on „Hiiumaa valla arengukavas 2035+“ välja toodud:

- ebapiisav transpordikorraldus valla erinevate asulate vahel;
- pikaajalistel töötutel ebapiisav haridus ja kvalifikatsioon;
- puudulikud tööharjumused, alkoholisõltuvus;
- kvalifitseeritud ja motiveeritud kaadri puudumine;
- töökohtade valikuvõimaluse vähesus;
- osalise või puuduva töövõimega inimeste tööle saamise võimaluste vähesus.

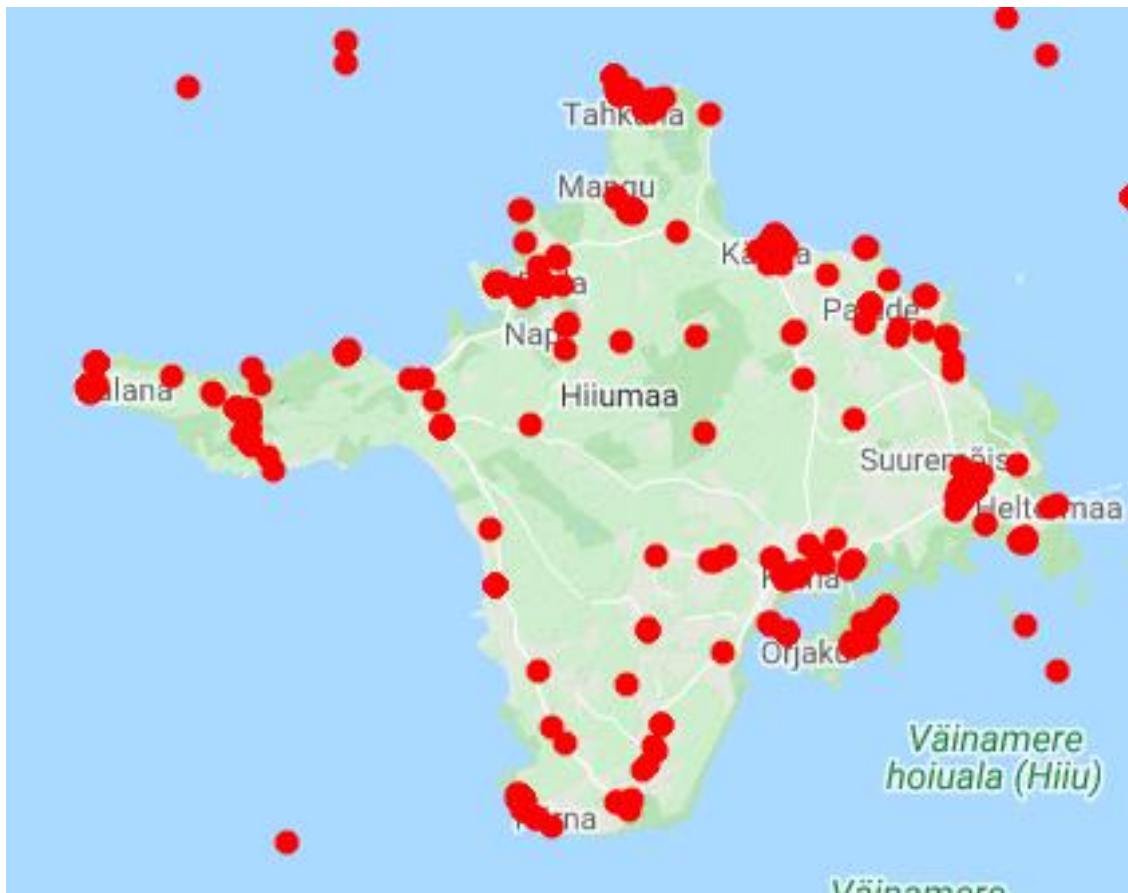
Keskmine bruto tulu Hiiumaa vallas 2019. aastal oli 1301,49 eurot⁶. „Hiiumaa valla arengukava 2035+“ Lisa 3 kohaselt oli keskmine palk 2000. aastal 216 eurot ning 2016. aastal vastavalt 880 eurot, mis tähendab et alates 2000. aastast on Hiiumaa vallas keskmine palk kasvanud ca viie kordselt.

8.3.6. Ajaloolis- kultuuriline keskkond, sh kultuuriväärtused

Olulise osa kultuuripärandist moodustavad traditsiooniline elulaad ja seda võimaldav inimtekkeline keskkond, mille säilitamise eesmärgil on määratletud ka piirkonna väärtuslikud maastikud (vt ptk 3.2.3).

Kultuurimälestiste registri (seisuga 10.08.2020) andmetel paikneb Hiiumaa valla haldusterritooriumil kokku 35 ajaloomälestist, sh veealune mälestis, 43 arheoloogiamälestist, sh veealused mälestised, 317 ehitismälestist, 259 kunstimälestist, 18 militaarpärandit ning mitmeid muistiseid ja pärimuspaiku (vt Joonis 8.11). Lisaks paikneb valla haldusterritooriumil hulgaliselt pärandkultuuriobjekte.

⁶ <https://www.stat.ee/ppe-1167277>

Joonis 8.11. Hiiumaa vallas paiknevad kultuurimälestised. Andmed: Kultuurimälestiste register: Mälestiste kaart. Seisuga 10.08.2020.

9. STRATEEGILISE PLANEERIMISDOKUMENDI ELLUVIIMISEGA EELDATAVALT KAASNEV KESKKONNAMÕJU (SH MÕJUTATAVAD KESKKONNAELEMENDID JA EELDATAVAD MÕJUALLIKAD) NING KSH SISU

9.1. Eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju, mõjutatavad keskkonnaelemendid ja eeldatavad mõjuallikad

KSH aruanne peab käsitlema KeHJS § 40 nimetatud teemasid, arvestades seejuures üldplaneeringu eesmärgi ja käsitletavat territooriumi. Lähtudes KeHJS-i § 40 lõikest 4 käsitletakse KSH aruandes kavandatava tegevuse mõju keskkonnale, sealhulgas inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale, bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele, kaitstavatele loodusobjektidele, pinnasele, vee ja õhu kvaliteedile, kliimamuutustele, kultuuripärandile ja maastikele ning hinnangut jäätmetekke võimaluste kohta.

PlanS § 80 lõige 2 sätestab KSH väljatöötamise kavatsuse sisu järgmiselt: „Keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuses märgitakse keskkonnamõju hindamise ulatus ja eeldatav ajakava ning üldplaneeringu rakendamisega eeldatavalt kaasneda võiv oluline keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus, võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale ja muu planeeringu koostamise korraldajale teadaolev asjasse puutuv teave“.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel lähtutakse Hiiumaa valla üldplaneeringus käsitletavatest valdkondadest ja nende üldistustasemest ning eelkõige hinnatakse nende valdkondadega seonduvaid mõjusid, mis lahendatakse üldplaneeringu koostamise käigus (alade juhtotstarvete ja tingimuste määratlemine või täpsustamine, nt rohevõrgustiku alade ja väärtuslike maastike piiride ja kasutamistingimuste täpsustamine, maakasutuse ja selle tingimuste seadmine, ehituskeeluvööndi täpsustamine jne). KSH olulisimaks eesmärgiks on planeeringu koostamisel leida sellised lahendused, mille puhul oleks võimalik vältida või maksimaalselt vähendada ebasoodsat mõju inimese tervisele, elukeskkonnale ja looduskeskkonnale.

Eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju määratlemisel on oluline esmalt kindlaks määrata võimalikud mõjuallikad ja mõjutatavad keskkonnamelemendid. Mõjuallikate määratlemisel on lähtutud üldplaneeringu tasandil käsitletavatest teemadest ja objektidest. Sellest tulenevalt on võimalikud mõjuallikad:

- maa- ja veealade planeeritav kasutamine (sh planeeritavad elamualad, tööstusalad, puhke- ja virgestusalad jt maakasutuse juhtfunktsioonid);
- maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kavandatav kasutamine;
- ÜP-ga määratavad tehnorajatised;
- ühisveevärgi veehaarded, kalmistud, reoveekogumise alad jms, mis võivad mõjutada asustuse ja maakasutuse suunamist;
- rohevõrgustiku elemendid, väärtuslikud maastikud, väärtuslikud põllumajandusmaad, kaitsealused loodusobjektid (nt Kõpu looduskaitseala jt) jms, mis võivad mõjutada asustuse ja maakasutuse suunamist;
- riigikaitse otstarbega maa-alad ja nendest lähtuvad piirangud.

Üldplaneeringu elluviimisel mõjutatavad keskkonnamelemendid:

- Looduskeskkond:
 - o loodusvarad: põhjavesi, pinnavesi, mets, maavarad jms;
 - o kaitsealused loodusobjektid, sh Natura 2000 alad;
 - o roheline võrgustik;
 - o muud väärtuslikud looduskooslused (niidualad, märgalad, vääriselupaigad jmt);
 - o väärtuslikud maastikud.
- Kultuuriline keskkond:
 - o piirkonna identiteet (traditsiooniline elulaad) ja kultuuripärand;
 - o miljööväärtuslikud alad;
 - o kultuurimälestised;
 - o pärandkultuuriobjektid.
- Sotsiaalne keskkond:
 - o inimese tervis ja heaolu (lähtudes joogi- ja suplusvee kvaliteedist, välisõhu seisundist, lõhnahäiringust, radooniriskist ja müra-);
 - o tööhõive ja töökohtade kättesaadavus;

- teenuste kättesaadavus (arstiabi, haridus, ühistransport, kultuur, puhke- ja rekreatsioonivõimalused jms).
- Majanduslik keskkond:
- põllumajanduslik tootmine ja väärtuslikud põllumajandusmaad;
 - maaparandussüsteemid;
 - metsandus;
 - tööstuslik tootmine ja väiketootmine;
 - turism (sh kultuuripärandiga seotud);
 - teenindussektor;
 - taristu kättesaadavus (sh liikluskorraldus, ühistransport, elektrivarustus jm).

Keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus täpsustatakse võimaliku mõju iseloom ja ulatus lähtuvalt mõjuallikatest ja mõjutatavatest keskkonnamelementidest.

Käesoleva üldplaneeringu koostamisel peab hindama võimalikku mõju Natura 2000 loodus- ja linnualadele. Kuivõrd üldplaneeringu koostamise algfaasis ei ole veel selge kas ja milliseid Natura 2000 võrgustiku alasid võidakse mõjutada, siis täpsustatakse seda KSH aruande koostamise ja üldplaneeringu koostamise faasis. **Eeldatavalt ei kaasne üldplaneeringuga olulist mõju Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele, kuna tuleb välja töötada selline planeeringulahendus, mis arvestab Natura 2000 alade kaitse-eesmärke.**

Koostatava üldplaneeringuga ei kavandata olulisi objekte või tegevusi, millega võiks kaasneda oluline keskkonnamõju naaberriikidele ning piiriülese mõju eeldused puuduvad. Seega ei ole vajalik läbi viia piiriülest mõjuhindamist.

Üldplaneeringu ja KSH koostamise protsessi käigus võib lisanduda teemasid, mille mõjusid tuleb töö käigus hinnata.

9.2. KSH sisu

Planeeringulahenduse väljatöötamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine on omavahel tihedalt seotud ning paralleelselt kulgevad protsessid. Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel vaadeldakse üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat mõjusid keskkonnale, et tagada laiemate keskkonnaaspektide arvestamine üldplaneeringu lahenduses ning saavutada tasakaalustatud ruumiline areng. KSH abil tahetakse jõuda strateegilise arengudokumentini, mis arvestab Eestis aset leidvate sotsiaalsete protsessidega, samuti Hiiu maakonna, Hiiumaa valla ja Eesti Vabariigi strateegiliste arengudokumentidega. Üldplaneeringu elluviimisega kaasneb loodetavasti soodne (positiivne) mõju sotsiaalsele keskkonnale, looduskeskkonnale ja majanduslikule keskkonnale.

Mõjude hindamisel lähtutakse nii keskkonnakomponendi kesksest lähenemisest (üldplaneeringu mõju keskkonnale) kui ka hinnatakse keskkonnast enesest tulenevaid mõjusid.

KSH käigus hinnatakse ja võrreldakse kaasnevat olulisi mõjusid. Lisaks pakutakse KSHs vajadusel välja ja võrreldakse töö käigus tekkivaid nn objektipõhiseid ja maakasutuse alternatiivseid lahendusi

(alternatiivid) ning antakse hinnang sobivama alternatiivi valikuks. Objektipõhised ja maakasutuse alternatiivsete lahenduste täpne sisu selgub planeerimise ja KSH protsessi käigus.

KSH aruandes kirjeldatakse kas teatud tegevusega kaasneb otsene, kaudne, ebasoodne (negatiivne) või soodne (positiivne) oluline mõju. Kirjeldatakse mõju iseloomu, suurust, ulatust, esinemise tõenäosust ja kestvust. Pärast hindamist tehakse vajadusel ettepanekuid ebasoodsa mõju vältimiseks ja/või leevendamiseks. Hindamisel arvestatakse väljastpoolt planeeringuala tulenevate oluliste mõjudega ning mõjude kumuleerimisega.

KSH aruande eelnõu sisu osas lähtutakse KeHJS § 40 lg 2, 3 ja 4 toodud nõuetest, mille alusel koosneb KSH aruanne vähemalt järgnevatest põhiosadest:

- 1) üldplaneeringu sisu ja peamiste eesmärkide iseloomustus;
- 2) üldplaneeringu seos asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega;
- 3) eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldus;
- 4) hindamismetoodika kirjeldus;
- 5) alternatiivsete arengustsenaariumite kirjeldus (sh ülevaade põhjustest, mille alusel valiti alternatiivsed arengustsenaariumid; käsitletakse eeskätt nn objektipõhiseid ja maakasutuse alternatiivseid lahendusi);
- 6) alternatiivsete arengustsenaariumite võrdlus (ülevaade sellest, kuidas saadi parim alternatiivne arengustsenaarium; käsitletakse eeskätt nn objektipõhiseid ja maakasutuse alternatiivseid lahendusi);
- 7) üldplaneeringu jaoks olulised rahvusvahelised, Euroopa Liidu või riiklikud keskkonnakaitse eesmärgid ja kirjeldus, kuidas neid eesmärke ja muid keskkonnakaalutlusi on strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel arvesse võetud (vastavusanalüüs);
- 8) hinnang eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta keskkonnale, sealhulgas inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale, bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele, pinnasele, vee ja õhu kvaliteedile, kliimamuutustele, kultuuripärandile ja maastikele, hinnangut jäätmetekke võimaluste kohta (sh erinevate mõjude omavahelised seosed ja üldplaneeringu elluviimisest lähtuvad keskkonnaprobleemid, eelkõige, mis on seotud kaitstavate loodusobjektidega, sealhulgas Natura 2000 võrgustiku aladega);
- 9) üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnang;
- 10) ülevaade üldplaneeringu elluviimisega kaasneva keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamise, avalikkuse kaasamise tulemuste kohta;
- 11) ülevaadet raskustest, mis ilmnesisid keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande koostamisel;
- 12) üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust;
- 13) KSH kokkuvõtte;
- 14) Avalike arutelude protokollid ja KSH muud lisad;
- 15) Asutuste ja isikute ettepanekud, vastuväited ja küsimused ning ülevaade nende arvestamisest või arvestamata jätmise põhjendustest.

KSHs ei käsitleta null-alternatiivi ehk tõenäolist arengut juhul, kui strateegilist planeerimisdokumenti ellu ei viida, kuna vastavalt *Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 14¹ lõikele 11* peab haldusterritoriaalse korralduse muutmise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu algatama moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse üldplaneeringu ühe aasta jooksul kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast arvates ning

kehtestama üldplaneeringu kolme aasta jooksul selle algatamisest arvates. Seega ei ole null-alternatiiv reaalne alternatiiv.

9.3. KSH hindamismetoodika ja kirjeldus

KSH käigus lähtutakse KeHJS ja PlanS nõuetest. Mõjude hindamisel lähtutakse nii keskkonnamõju keskest lähenemisest (üldplaneeringu mõju keskkonnale) kui ka hinnatakse keskkonnast enesest tulenevaid mõjusid. Mõjude hindamise lähtekohaks on üldplaneeringu kui strateegilise ruumilise arengudokumendi iseloom. Mõjude hindamisel püstitakse üldplaneeringu täpsusastmes ja keskendutakse teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida ning mis on konkreetse planeeringulahenduse puhul olulised

Lähtuvalt peatükist 5.1 tuleb Hiiumaa valla üldplaneeringu KSH läbiviimisel keskenduda järgmistele planeeringulahenduse elluviimisega kaasnevatele ning kaasneda võivatele mõjudele:

KSH koostamisel kasutatakse kaht peamist metoodilist lähenemist: vastavusanalüüs ja välismõjude analüüs.

Vastavusanalüüs hinnatakse, kui edukalt aitab Hiiumaa valla üldplaneering täita teistes strateegilistes arengudokumentides püstitatud keskkonnamärgid. Vastavusanalüüsi abil hinnatakse, kuidas erinevad kavandatavad planeeringulahendused aitavad eesmärkide täitmisele kaasa. Vastavusanalüüsis püütakse hinnata:

- ✓ kas ja mil määral kavandatav piirab (piiritleb) arenguid või tegevusi;
- ✓ kas ja mil määral kavandatav toetab arenguid ja tegevusi;
- ✓ kuidas ja mil määral kavandatav väärtustab olemasolevat.

Välismõjude analüüs on lähenemine, mis võrdleb kavandatavaid tegevusi välismõjude spektri osas (kas tänu kavandatavale tegevusele võivad keskkonnamõjud muutuda paremaks või halvemaks). Välismõjude analüüsis hinnatakse Hiiumaa valla planeeringulahenduse mõju eelpool nimetatud keskkonnamõjudele planeeritavate maakasutuse funktsioonide kaupa.

Mõjude hindamisel kasutatakse muuhulgas erinevate varem teostatud uuringute andmeid, analoogiaid, geoinfosüsteemide (GIS) rakendusi, erinevaid riiklike andmebaaside andmeid (nt EELIS, Maa-amet) ja muud asjakohast teavet või vahendit, mis võimaldas tagada KSH aruande järelduste adekvaatsuse (sh mõju ja olulise mõju eristamise).

Välismõjude analüüsi käigus hinnatakse mõjusid eeskätt kvalitatiivselt (kirjeldavalt) erinevate loodus- ja sotsiaal-majandusliku keskkonna elementide suhtes (ekspertarvamused, konsultatsioonid jms). Vajadusel kasutatakse ka hindamismatrikseid, võtmetegurite kaalumist jne. Võimalusel hinnatakse mõjusid eri keskkonnamõjudele ka kvantitatiivselt. Arvestades üldplaneeringu strateegilist taset ja seda, et planeeritu osas puudub sageli piisavalt detailne informatsioon, on siiski kvantitatiivsete hinnangute andmine keeruline ning seetõttu pole paljude keskkonnamõjude osas kvantitatiivsete hinnangute andmine võimalik. KSH käigus antavad hinnangud jagunevad üldjuhul lühi- ja pikaajalisteks.

Kuna KSH lähtub strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmest, hinnatakse ka mõjusid oluliselt üldisemal tasemel kui näiteks detailplaneeringu või tegevusloa tasandil, seejuures ei viida KSH käigus läbi täiendavaid uuringuid. Hinnangute andmisel tuginetakse olemasolevatele planeeringute, uuringute, riiklike ja maakondlike sektorarengukavade, seire- ja statistika- ning teadusandmete ja muude allikate materjalidele. Muuhulgas tuginetakse juhendmaterjalile Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat⁷.

Hiiumaa valla üldplaneeringu KSH raames hinnatakse võimalikku mõju Natura 2000 võrgustiku aladele esmalt läbi eelhindamise protsessi. Juhul, kui on ilmne, et üldplaneeringuga kavandatakse Natura võrgustiku alale olulist keskkonnamõju avaldavat tegevust ja tegevuse üksikasjad on teada, viiakse läbi ka asjakohane hindamine. Natura hindamisel lähtutakse juhendmaterjalist "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis"⁸.

10. STRATEEGILISE PLANEERIMISDOKUMENDI JA KSH OSAPOOLED

Teave ÜP ja KSH protsessis osalevate osapoolte kohta on toodud järgnevas tabelis (vt Tabel 10.1).

Tabel 10.1. ÜP protsessi osapooled (seisuga august, 2020).

ÜP koostamise konsultant	ÜP koostamise korraldaja	ÜP kehtestaja	KSH läbiviija
AB Artes Terrae OÜ	Hiiumaa Vallavalitsus	Hiiumaa Vallavolikogu	OÜ Alkranel
Heiki Kalberg, juhtiv planeerimis-spetsialist	Kaire Nõmm Arhitekt	Aivar Viidik volikogu esimees	Alar Noorvee, KSH juhtekspert
Küütri tn 14, 51007 Tartu	Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiiumaa	Keskväljak 5a, Kärkla 92413, Hiiumaa	Riia 15B, 51010 Tartu
Tel: 742 0218, 509 1874	Tel: 463 6082	Tel: 506 4144	Tel: 736 6676, 554 0579
E-post: artes@artes.ee	E-post: valitsus@hiiumaa.ee	E-post: aivar.viidik@hiiumaa.ee	E-post: info@alkranel.ee

KSH ekspertgrupi koosseis:

- ✓ Alar Noorvee (Alkranel OÜ) – KSH juhtekspert;
- ✓ Tanel Esperk (Alkranel OÜ) – keskkonnaekspert
- ✓ Elar Põldvere (Alkranel OÜ) – keskkonnaspetsialist;
- ✓ Terje Liblik (Alkranel OÜ) – keskkonnaspetsialist;
- ✓ Kersti Kuum (Alkranel OÜ) – keskkonnaspetsialist.

KSH juhtekspert Alar Noorvee omab KSH läbiviimise õigust vastavalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanjuhtimissüsteemi seaduse §34 lg 4) sest:*

- ✓ On omandanud kõrghariduse keskkonnatehnoloogias (doktorikraad, PhD) Tartu Ülikoolis

⁷ Peterson, K., Kutsar, R., Metspalu, P., Vahtrus, S. ja Kalle, H. 2017. Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat. Keskkonnaministeerium, 137 lk.

⁸ Kutsar, R., Aunapuu, A., Eschbaum, K. 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. [WWW] https://www.envir.ee/sites/default/files/KKO/KMH/natura_hindamise_juhend_taiendatud_2020.pdf. Viimati vaadatud 11.08.2020.

- ✓ Omab enam kui 5-aastast töökogemust keskkonnamõju hindamiste ja keskkonnamõju strateegiliste hindamiste juhteksperdina. Omab keskkonnaalast töökogemust alates 2000. aastast.
- ✓ On läbinud MTÜ Keskkonnamõju Hindajate Ühing poolt läbiviidud Keskkonnamõju strateegilise hindamise koolituse 60 tunni mahus (2016. aastal).
- ✓ On juhteksperdina läbi viinud mitmed üldplaneeringute keskkonnamõju strateegilised hindamised.
- ✓ On läbinud juhtimisalase koolituse enam kui 60 tunni mahus Estonian Business Schoolis - Projektijuhtimise meistriklass (3 EAP; 1 EAP = 26 tundi maht, vastavalt 3EAP = 78 tundi).
- ✓ Ekspert tunneb keskkonnamõju strateegilise hindamise põhimõtteid, protseduuri ja hindamisega seotud õigusakte ning on keskkonnamõju strateegilisel hindamisel erapooletu ja objektiivne.
- ✓ Kasutatavad meetodilised juhendmaterjalid:
 - Therivel, R. „Strategic Environmental Assessment in Action“ London, 2004.
 - „Sustainability Appraisal of Regional Spatial Strategies and Local Development Documents“ Office of Deputy Prime Minister, London 2005.
 - Commission's Guidance on the implementation of Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment.
 - Keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse läbiviimise juhend (PlanS-i kohane menetlus) (http://www.envir.ee/sites/default/files/ksh_juhend_plans_0307.pdf)
 - Peterson, K., Kutsar, R., Metspalu, P., Vahtrus, S. ja Kalle, H. 2017. Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat (2017) (http://www.envir.ee/sites/default/files/raamat_2017_final.pdf)

Kasutatud allikad

Arold, I. (2005). Eesti maastikud.

Eesti Geoloogiakeskus OÜ. (2001). *Eesti põhjaveekaitstuse kaart 1:400000*.

Eesti riigimaanteede loomahtlikkuse 2009-2018 kaardirakendus. (2020). Kasutamise kuupäev: 20. aprill 2020. a., allikas <http://hendrikson.ee/maps/Loomahtlikkus/>

Hiiu maakonnaplaneering. (2018).

Hiiumaa arengustrateegia 2020+. (2014).

Hiiumaa jäätmehoolduseeskiri (Hiiumaa Vallavolikogu, vastu võetud 18.10.2018. määrus nr 37).
Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/427102018012?leiaKehtiv>.

Hiiumaa valdade ühine jäätmekava 2016-2020. (2015).

Hiiumaa valla arengukava 2035+. (2018).

Keskkonnaagentuur. (2020). *Loodusobjektide otsing*. Kasutamise kuupäev: 20. aprill 2020. a., allikas Keskkonnaregistri avalik teenus.

Kutsar, R., Metspalu, P., Eschaum, K., Vahtrus, S., & Sepp, K. (2018). Rohevõrgustiku planeerimisjuhend.

OÜ Eesti geoloogiakeskus. (2004). Eesti Radooniriski levilate kaart. Tallinn.

OÜ Eesti geoloogiakeskus. (2017). *Eesti pinnase radooniriski a looduskiirguse atlas*. Tallinn.

SA Hiiumaa Arenduskeskus. (2018). *Hiiumaa majandusülevaade 2018*.

Üleriigiline planeering "Eesti 2030". (2013). Kasutamise kuupäev: 20. aprill 2020. a., allikas https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/Ruumiline_planeerimine/eesti2030.pdf

11. HIIUMAA VALLA ÜLDPLANEERINGU LÄHTESEISUKOHTADELE JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUSELE SAABUNUD ETTEPANEKUD

	<i>Arvamuse andja</i>	<i>Arvamuse sisu</i>	<i>Valla seisukoht</i>	<i>Kaalumise tulemus</i>
1	<i>Põllumajandus- ja Toiduamet 21.12.2020 (telefoni teel)</i>	<i>Kaaluda loomsete jäätmete matmispaiga laiendamise võimalusi ning teha selles osas edasist koostööd</i>	<i>Võetud teadmiseks. Tehakse edasist koostööd.</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</i>
2	<i>Maaeluministeerium 17.12.2020, kiri nr 4.1-5/2673-1</i>	<i>Peame vajalikuks osutada tähelepanu maaparandusseaduse §-s 53 sätestatud maaparandussüsteemi lisavee juhtimist käsitlevatele õiguslikele põhimõtetele, sealhulgas maaparandushoiukulude tasumise alustele, kuna lisavee maaparandussüsteemi juhtimise korral suureneb maaparandussüsteemi hoiutööde maht ning sellega seotud hoiukulud.</i>	<i>Ettepanekut kaalutakse edasises planeeringu koostamises. Lähtutakse põhimõttest, et seadsusi üldjuhul ei dubleerita.</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</i>
		<i>Selgitame, et maaparandusseaduse § 53 lõikes 9 on sätestatud, et kui selle maaparandussüsteemi, millesse lisavett juhitakse, ühishoiuks on moodustatud maaparandusühistu, osaleb maaparandussüsteemi lisavett juhtiv isik maaparandushoiukulude katmisel Põllumajandusameti määratud ulatuses. Muul juhul ehk olukorras, kus maaparandusühistut ei ole moodustatud, peab lisavett juhtiv isik korraldama maaparandushoiutööde eest tasumise muudel asjaõiguseadusest tulenevatel alustel. See tähendab, et igal juhul peaks isik, kes ehitustegevuse käigus või ehitamise tulemusena hakkab juhtima sadevett maaparandussüsteemi, teadma, et tal lasub kohustus tasuda lisavee juhtimisega kaasnevad maaparandushoiu kulud.</i>	<i>Võetud teadmiseks. Kaalutakse üldnõude kirjutamist ÜP-sse.</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</i>

3	<p>Rahandusministerium 17.12.2020, kiri nr 14-11/8058-3</p>	<p>1. Juhime tähelepanu Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi soovitusel analüüsida, kas Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ koostamisel tuuleenergia tootmiseks sobilike alade valikuks kasutatud kriteeriumid on asjakohased ja piisavad. Samuti kaaluda võimalusi energia tootmiseks vajalike alade kavandamiseks ja teha sellekohast koostööd ministeeriumiga. Vastavad soovitused ja põhimõtted on Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium edastanud kirjades kohalikele omavalitsustele. (MKM ringkiri 11.12.2020 nr 17-7/17-0298/7633-1)</p>	<p>Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitisi tulenevalt riigikaitsealsetest piirangutest üldplaneeringuga kavandama ei hakata. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektrituulikute ning väiketuulikute püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised. Vajadusel kaalutakse üldplaneeringus tingimuste seadmist võimaliku kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamiseks, kui riigikaitsealised piirangud peaksid leevenema ning tekkinud on konkreetsemad arenguhüvid.</p>	<p>LS-i muudeti punktis 2.5. Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitisi tulenevalt riigikaitsealsetest piirangutest mitte kavandada. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektrituulikute ning väiketuulikute püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised.</p>
		<p>2. Erinevate keskuste arengu kavandamisel palume võtta lähtealuseks Hiiu maakonnaplaneeringus 2030+ (maakonnaplaneering) toodud keskuste võrgustik, keskuste hierarhia ning teenustasemed. Asustust suunavate tingimuste täpsustamise osas tuleb lähtuda maakonnaplaneeringus sätestatud põhimõtetest.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i punkti 2.1.1 lisati täpsustus.</p>
		<p>3. Lähteseisukohtade punktiga 2.1.17 (lk 11) seonduvalt juhime tähelepanu, et üldplaneeringuga ei saa seada sundvaldust, vaid PlanS § 75 lõike 1 punkti 29 kohaselt on võimalik üldplaneeringu ülesannete täitmiseks avalikes huvides omandamise, sealhulgas sundvõõrandamise, või sundvalduse seadmise vajaduse märkimine.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>2.1.17 (lk 11) sõnastust korrigeeritakse.</p>
		<p>4. Väärtuslike põllumajandusmaade täpsustamisel ja kasutustingimuste määramisel tuleb lähtuda maakonnaplaneeringust. Maaeluministeerium saatis kõikidele kohalike omavalitsuste üksustele ringkirja 20.05.2019 nr</p>	<p>Võetakse arvesse. Ka teiste peatükkide kajastamisel juhitudakse</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

	<p>4.1-3/628 „Väärtusliku põllumajandusmaa kaitse- ja kasutustingimuste käsitlemine kohaliku omavalitsuse üldplaneeringus“, milles väljendas oma seisukohti ja põhimõtteid väärtusliku põllumajandusmaa käsitlemiseks üldplaneeringus.</p>	<p>maakonnaplaneeringust.</p>	
	<p>5. Üldplaneeringu eesmärk ei saa olla rohelise võrgustiku määramine. Roheline võrgustik on määratud maakonnaplaneeringuga, üldplaneering saab täpsustada selle paiknemist, toimimist tagavaid tingimusi ning määrata sellest tekkivaid kitsendusi (PlanS § 75 lõige 1 punkt 10)</p>	<p>Ettepanekust ei selgu, millist sõnastust peaksime korrigeerima.</p>	<p>Üldplaneering kehtestab rohelise võrgustiku maaomandi kitsendusena (MP seda ei tee). Palume täpsustada, kuna LS-i 2.4.2. punkt mainib "Täpsustada rohevõrgustiku piire ja säilimiseks vajalikke kasutustingimusi. Tuleviku arenduste planeerimiseks näidata võrgustiku toimimiseks olulised kohad ja võrgu struktuur, et vältida võrgustiku kahjustumist."</p>
	<p>6. Juhime tähelepanu, et üldplaneeringus on asjakohane käsitleda kaasava elukeskkonna kavandamise vajadust ehk ligipääsetavust. Seda nii tasakaalustatud tervikliku elukeskkonna planeerimise kui ka elutarbelise kinnisvara ehitamise ja kohandamise seisukohast. Ligipääsetavuse nõuded on kehtestatud ehitusseadustiku alusel antud ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri määrusega nr 28 „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele“ (vastu võetud 29.05.2018). Täiendav teave on leitav veebilehelt planeerimine.ee, sh juhend „Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine ja loomine“.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

	<p>7. Seoses kahanemisega kohanemise temaatikaga juhime tähelepanu vajadusele kaaluda võimalusi elamute renoveerimise ja elamumajanduse suunamisele läbi üldplaneeringu. Näiteks, millistes piirkondades korruselamute rekonstrueerimine toetab valla ruumilise arengu perspektiivseid suundi.</p>	<p>Korterelamute temaatikat käsitletakse üldplaneeringus vastavalt planeeringu täpsusastmele.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>8. Palume lisada üldplaneeringuga lahendatavate ülesannete hulka projekteerimistingimuste ja detailplaneeringu lähteseisukohtade aluseks olevate tingimuste seadmine. PlanS § 74 lõikest 5 tulenevalt on üldplaneering kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja detailplaneeringu koostamise ning detailplaneeringu koostamise kohustuse puudumisel projekteerimistingimuste andmise alus.</p>	<p>See on seadusesse kirjutatud üldine põhimõte, mida pole vaja üle korrata. Edasistes menetlustes (detailplaneeringu koostamine, projekteerimistingimuste väljastamine) tuleb kehtiva üldplaneeringu tingimusi arusaadavalt arvestada.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>Hiiumaa valla üldplaneeringu aluseks olev maakonnaplaneering, Hiiu maakonda ümbritseva mereala maakonnaplaneering, olemasolevad maakondlikud uuringud on leitavad aadressilt https://maakonnaplaneering.ee/maakonnaplaneeringud.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>PlanS §-s 11 on sätestatud teabe piisavuse põhimõte, mille kohaselt planeerimisalase tegevuse korraldaja peab planeerimisel arvesse võtma asjakohaseid ruumilist arengut mõjutavaid strateegiaid, riskianalüüsi, kehtivaid planeeringuid, arengukavasid ning teisi ruumilist arengut mõjutavaid dokumente ja muud asjakohast teavet. Põhjalikumalt on planeerimisseaduse teises peatükis sätestatud oluliste põhimõtete rakendamist selgitatud juhendmaterjalis „Planeerimise põhimõtete rakendamine“, mis on kättesaadav aadressilt https://planeerimine.ee/static/sites/2/planeerimise-pohimotted_2016.pdf. Sellest tulenevalt palume arvestada ka Hiiumaa arengustrateegia 2020+ põhimõtetega https://maakonnaplaneering.ee/documents/2845826/18605510/Hiiumaa+arengustrateegia+2020+.pdf/e70c7e20-8a1a-420f-9ae2-56626832bc72.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>Hiiumaa arengustrateegia 2020+ lisati täiendavat analüüsi vajavate arengudokumentide nimistusse.</p>
	<p>Üldplaneeringu koostamisel palume kasutada juhendit „Nõuandeid üldplaneeringu koostamiseks“, mis on kättesaadav aadressilt https://planeerimine.ee/seadus-ja-juhendid/yp-noustik/. Soovitame kasutada juhendis toodud mõisteid.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		<p>Palume arvestada vajadusega kohandada üldplaneeringu lahenduse kaudu asustust, elukeskkonda ja taristut sobivaks kahanevale ja vananevale elanikkonnale. Üldplaneeringu koostamisel soovitame kasutada juhendit „Suunised kahanevate piirkondade säästlikuks ruumiliseks planeerimiseks“, mis on kättesaadav aadressilt https://planeerimine.ee/seadus-ja-juhendid/kahaneva-asustusega-piirkond/.</p>	<p>Võetakse arvesse. Viimaste andmete kohaselt ei ole Hiiumaa rahvastik tingimata kahanev.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Maakonnaplaneeringus toodud roheline võrgustiku paiknemise ja kasutustingimuste täpsustamisel palume kasutada Keskonnaagentuuri tellimusel valminud juhendmaterjali „Rohevõrgustiku planeerimisjuhend“.</p>	<p>VTK-s käsitletud.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Asulate olukorda väljaspool keskuslinnu kirjeldab „Eesti väikeasulate uuring“, kus on tehtud ettepanekud väikeasulate elujõu hoidmiseks nii riigi kui omavalitsuse tasandil. Uuring pakub asustusüksuste tasemel üleriigiliselt võrreldavaid alusandmeid, mis on vajalikud asustuse arengu täpsustamiseks üldplaneeringutes ning teistes arengudokumentides. Uuring on kättesaadav aadressilt https://planeerimine.ee/2019/03/eesti-vaikeasulate-uuring/.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i lisatakse alusdokumentidesse.</p>
		<p>Üldplaneeringu vormistamisel tuleb järgida riigihalduse ministri 17.10.2019 määrust nr 50 „Planeeringu vormistamisele ja ülesehitusele esitatavad nõuded“.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Üldplaneeringu koostamiseks vajalikud materjalid on koondatud veebilehel https://planeerimine.ee/alamteemana „Üldplaneeringute koostamine 2019-2020“ https://planeerimine.ee/yldplaneering/.</p>	<p>Võetakse teadmiseks.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
3	<p>Keskonnaministerium 28.12.2020 kiri nr 7-15/20/5099-4</p>	<p>Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamise lähteseisukohtade ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse peatükis 3. Vajalikud uuringud (lk 13) on välja toodud, et võimalikud vajalikud uuritavad teemad on mh „rohetaristut suunavate tingimuste täpsustamine, sh rohevõrgustiku, rohealade, metsade, kõrgendatud avaliku huviga metsade, linnametsade, parkide ruumilise paiknemise ja nende kasutamise seotud tingimuste ja põhimõtete täpsustamine“. Palume täpsustada mõisteid „kõrgendatud avaliku huviga metsad“, „linnametsad“ ja „metsad“ ning selgitada nende erinevusi. Üldplaneeringus kasutatavad mõisted peavad olema selged ja üheselt arusaadavad. Samuti on oluline, et alade määramisel oleks arusaadav, millistest PlanS-s</p>	<p>Põhimõttest lähtutakse edasises töös. Planeeringulahendus est selgub millise PlanS ülesande all mingisuguseid piiranguid kehtestatakse. Kasutusele võetavad mõisted kirjutatakse üldplaneeringus lahti.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		<p>sätetatud üldplaneeringu ülesannetest tulenevalt on erineva kasutusotstarbega alad ja kasutustingimused (sh kitsendused) määratud.</p>		
		<p>Täiendavalt märgime, et analüüsid vajadusi (nt puhke- ja virgestusaladel) piirata lageraie meetodil metsade majandamist (või mis tahes muul viisil) tuleb analüüsis arvestada piirkonnas kasvavate puistute iseloomu (liigiline koosseis ja struktuur, mullastik, veerežiim jmt) ning soovitatavat tulemust (sh ala eesmärgipärane uuendamine).</p>	<p>Kui on vajalik nimetatud piirangute seadmine, siis hinnatakse kõiki olulisi aspekte ning tehakse koostööd puudutatud osapooltega.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Samuti palume üldplaneeringu koostamisel ja keskkonnamõju strateegilisel hindamisel arvestada Hiiumaa haldusterritooriumil esineda võivate ülejutusohutudega ning kliimamuutustega kaasnevate võimalike riskidega (veetaseme tõusust ja sademete rohkusest tingitud ülejutuste võimendumine, tormide tugevnemine ja sagenemine, ranna- ja kaldaerosiooni kiirenemine, maalihkete esinemine ning linnaliste asumite soojusaarte efekt) ja nende maandamise võimalustega.</p>	<p>Üldplaneeringu koostamise toetamiseks on eraldi uuring, mis muuhulgas käsitleb ka ülejutusriske, kaldaerosiooni jne.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Lisaks palume üldplaneeringu koostamisel arvestada Keskkonnaministeeriumi poolt 2018. a tellitud kombineeritud sademevee strateegiaga, mis on kättesaadav lingilt: https://www.envir.ee/sites/default/files/1_sk_7.11.2018_0.pdf. Strateegia punktis 2.3.1 on toodud nimekiri tegevustest, mis peaksid sademevee süsteemide osas saama lahenduse üldplaneeringu koostamise käigus. Näiteks olemasolevate ja planeeritavate põhiveejuhtmete asukohad; valgalade kaupa sademevee hulk, äravoolu reguleerimise vajadus ja vajalikud ehitised; sademevee hulgast ja ärajuhtimise võimalustest seatavad piirangud ehitamisele ja maakasutusele; põhiveejuhtmetel paiknevate sademevee puhastite asukohad ja arvestuslikud sademeveeuputuse korduvused ja uputusala piirid jms.</p>	<p>Võetakse arvesse, kui on piirkondlikult asjakohane.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
5	<p>Lennuamet, 16.12.2020 kiri nr 4.6-8/20/4936-2</p>	<p>Lennuamet palub Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamisel arvestada lennundusseadusest tulenevate Kärkla lennuvälja lähimbruse piirangupindadest ja kaitsevööndist tulenevate kõrgus- ja tegevuspiirangutega. Piirangupindade ja kaitsevööndi kaardikiht on</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		<p>lisatud manuses ESRI Shape failina. Kaitsevööndi tegevuspiirangud on sätestatud lennundusseaduse § 352.</p>		
		<p>palume arvestada Hiiumaa haigla kopteriväljaku lähiümbruse piirangupindadest tulenevate piirangutega. Lennuametile esitatud piirangupindade kihil (fail kändla_kv_asendiskeem.dwg manuses) on kopteriväljaku mõlemad tõusu- ja lähenemisglissaadid projekteeritud 8% kaldega. Kuna lõunaedela suunas asuvad tõusu- /lähenemissektori all hooned, ei saa sealset glissaadi madalamaks muuta. Palume võimalusel kaaluda kirdepoolse tõusu- ja lähenemissektori glissaadiks määrata 4,5%, mis on esimese suutlikkusklassi kopterite käitamiseks ettenähtud lähenemis-/tõusunurk.</p>	<p>Ei arvestata üldplaneeringu koostamisel. Tõusu- ja lähenemissektori glissaadi 4,5% -le viimist ei kaaluta. 8% kalle pandi paika kopteriväljaku kavandamisel ning selle laugemaks muutmine võib mõjutada piirkonna edasisi arenguvõimalusi.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
6	<p>Kaitseministeerium, 16.12.2020 kiri nr 12-1/20/3873; kiri 12-1/21/3873</p>	<p>1. Ehitusseadustiku § 120 lõike 2 ning kaitseministri 26.06.2015 määruse nr 16 „Riigikaitse ehitise töövõime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitse ehitise töövõimet mõjutavate ehitiste kohta“ lisa 1 alusel palume üldplaneeringus kajastada Hiiumaa valla territooriumil asuvat riigikaitse ehitist Kapasto lasketiiru (perspektiivne) ja selle piiranguvööndit, mille ulatus on 2000 m Lasketiiru katastriüksuse piirist</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>2. Palume Kapasto lasketiiru piiranguvööndisse uusi elamu alasid või muid keskkonnanahäiringute (nt müra, vibratsioon) suhtes tundliku kasutusotstarbega maa-alasid ja ehitisi mitte kavandada. Lasketiiru valmimisel hakatakse seda kasutama selliseks riigikaitse tegevuseks, millega paratamatult võib kaasneda häiriv müra ja vibratsioon. Piiranguvööndisse ehitiste ja maa-alade planeerimisel ning ehitustingimuste määramisel arvestada, et atmosfääriõhu kaitse seaduse § 55 lõike 3 punkti 4 alusel ei kuulu välisõhus leviva müra hulka riigikaitse tegevusega tekitatud müra. Seetõttu ei kehti keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ sätestatud müra normtasemed riigikaitse tegevusega tekitatud mürale. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 10 teise lause järgi tuleb olulist keskkonnanahäiringut taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka avaliku huvi tõttu ning puudub mõistlik alternatiiv ja olulise keskkonnanahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed.</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

	<p>3.1 Elektri- ja telefonitruulikutega püstitamise tingimusena palume sätestada nõue, et mistahes kõrgusega elektri- ja telefonitruuliku planeerimine, projekteerimine ja ehitamine tuleb kooskõlastada Kaitseministeeriumiga, ning soovitus teha selleks koostööd Kaitseministeeriumiga võimalikult varases planeerimise või projekteerimise etapis, et välja selgitada täiendavad riigikaitse tingimused. Mistahes kõrgusega elektri- ja telefonitruulik võib vähendada riigikaitse ehitiste tööõimet.</p>	Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
	<p>3.2 Päikeseelektrijaamade (päikesepargid, päikesepaneelid) rajamise tingimusena palume sätestada nõue, et päikeseelektrijaam peab vastama õigusaktidega kehtestatud elektromagnetilise ühilduvuse nõuetele ja asjakohastele standarditele. Nõuetele mittevastav päikeseelektrijaam võib vähendada riigikaitse ehitiste tööõimet.</p>	Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
	<p>4. Palume üldplaneeringu seletuskirjas kajastada teavet, et metsaseaduse § 36 alusel võivad Kaitseväge ja Kaitseleit kasutada riigimetsa riigikaitse väljajõppe korraldamiseks. Väljajõppe ajal tuleb vastava piirkonna elanikel ja kasutajatel arvestada riigikaitse tegevusest tulenevate keskkonnanäringutega ning raskesõidukite ja inimeste liikumisega.</p>	Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
<p>Kaitseministeerium, 19.01.2021 kiri nr 12-1/21/3873</p>	<p>Kaitseministeeriumi seisukoht on jätkuvalt, et Hiiumaa on ebasobilik kõrgete tuulikutega arendusalana. Madalamate ja väiketuulikutega rajamine võib olla võimalik, olenevalt tuuliku asukohast, tipukõrgusest ja tüübist. Kaitseministeerium on oma 16.12.2020 kirjas nr 12-1/20/3873 p 3.1 palunud seada üldplaneeringusse nõude, et mistahes kõrgusega elektri- ja telefonitruuliku planeerimine, projekteerimine ja ehitamine tuleb kooskõlastada Kaitseministeeriumiga, ning soovitus teha selleks koostööd Kaitseministeeriumiga võimalikult varases planeerimise või projekteerimise etapis, et välja selgitada täiendavad riigikaitse tingimused. Mistahes kõrgusega elektri- ja telefonitruulik võib vähendada riigikaitse ehitiste tööõimet. Ehitusseadustiku § 120 lõike 1 ja Kaitseministri 26.06.2015 määruse nr 16 „Riigikaitse ehitise tööõime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitse ehitise tööõime mõjutavate ehitiste kohta“ § 4 lõike 2 alusel lähtub Kaitseministeerium elektri- ja telefonitruulikutega või tuuleparkide püstitamisel seisukohast, et ehitise püstitamine ei tohi vähendada riigikaitse ehitise (radari) tööõimet.</p>	<p>11.03.2021 toimunud ühisel koosolekul (üldplaneeringu tööühm; Rahandusministeeriumi esindaja; Kaitseministeeriumi esindaja; Hiiumaa Vallavalitsus) otsustati, et Hiiumaa vallas ei ole üldplaneeringuga võimalik tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise tulenevalt riigikaitse ehitiste piirangutest kavandada. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektri- ja telefonitruulikutega ning väiketuulikutega püstitamiseks, mis ei ole</p>	<p>LS-i muudeti punktis 2.5. Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise tulenevalt riigikaitse ehitiste piirangutest mitte kavandada. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektri- ja telefonitruulikutega ning väiketuulikutega püstitamiseks, mis ei ole</p>

		<p>Elektrituuliku planeerimise algetapis tuleb määrata kavandatava tuuliku absoluutne kõrgus (tuuliku laba tipukõrgus merepinnast). Tuulikute ja tuuleparkide lubatud kõrguse määramisel lähtub Kaitseministeerium eelkõige kavandatava elektrituuliku või tuulepargi asukohast ja radarite (Ämari ja Muhu) kaugustest. Olenevalt tuulikute tüübist võivad elektrituulikud või tuulepargid lisaks radaritele avaldada mõju ka muudele riigikaitsele ehitistele. Palume elektrituulikute planeerimisel lähtuda ülaltoodud põhimõtetest.</p>	<p>püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised. Vajadusel kaalutakse üldplaneeringus tingimuste seadmist võimaliku kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamiseks tulevikus.</p>	<p>olulise ruumilise mõjuga ehitised.</p>																								
	<p>Kaitseministeerium, 01.03.2021 kiri nr 12-1/21/3873</p>	<p>Olete küsinud 05.02.2021 kirjas Kaitseministeeriumi seisukohta, kui kõrget tuuleparki saaks tänase teadmise juures ehitada Hiiu maakonna maakonnplaneeringus kavandatud tuuleenergeetika arendusalale. Teie kirjale oli lisatud arendusala asukoha joonis.</p> <p>Teie poolt esitatud dokumentatsioonis puudusid tuulikute asukoha koordinaadid. Sellest tulenevalt analüüsiti iga esitatud arendusala nurgakoordinaati eraldi. Kaitseministeeriumi poolt läbiviidud analüüsi tulemusena rakenduvad arendusalale kõrgusepiirangud, mis on esitatud allpool tabelis. Kõrguspiirangud on esitatud absoluutkõrguses ehk kõrguses merepinnast.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Koordinaadid</th> <th>Maapinna kõrgus merepinnast (m)</th> <th>Elektrituuliku maksimaalne kõrgus (m) absoluutkõrguses</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>22.756341 58.877158</td> <td>7</td> <td>36</td> </tr> <tr> <td>22.738201 58.901502</td> <td>10</td> <td>39</td> </tr> <tr> <td>22.674305 58.887676</td> <td>21</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td>22.622265 58.871489</td> <td>17</td> <td>53</td> </tr> <tr> <td>22.604483 58.861874</td> <td>14</td> <td>52</td> </tr> <tr> <td>22.607281 58.859078</td> <td>15</td> <td>53</td> </tr> <tr> <td>22.719569 58.869642</td> <td>9</td> <td>39</td> </tr> </tbody> </table>	Koordinaadid	Maapinna kõrgus merepinnast (m)	Elektrituuliku maksimaalne kõrgus (m) absoluutkõrguses	22.756341 58.877158	7	36	22.738201 58.901502	10	39	22.674305 58.887676	21	50	22.622265 58.871489	17	53	22.604483 58.861874	14	52	22.607281 58.859078	15	53	22.719569 58.869642	9	39		
Koordinaadid	Maapinna kõrgus merepinnast (m)	Elektrituuliku maksimaalne kõrgus (m) absoluutkõrguses																										
22.756341 58.877158	7	36																										
22.738201 58.901502	10	39																										
22.674305 58.887676	21	50																										
22.622265 58.871489	17	53																										
22.604483 58.861874	14	52																										
22.607281 58.859078	15	53																										
22.719569 58.869642	9	39																										
7	<p>Terviseamet, 25.11.2020 kiri nr 9.3 1/20/10387 2</p>	<p>Nii olemasolevate asustuspriirkondade kui ka uute planeerimisel tuleks arvestada joogivee ressursi olemasolu ja joogivee kvaliteedi nõuetega. Inimese tervise kaitseks, on vajalik tagada kvaliteetne joogivesi, nõuetekohane reoveekäitlus ning vajadusel rakendada meetmeid joogivee kvaliteedi parandamiseks. Hajaasustuses toimib veevarustus enamasti individuaalsetest salv- või puurkaevudest. Salvkaevude reostustundlikkuse tõttu ei soovita amet planeerimisel uute salvkaevude rajamist joogiveallikatena.</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel ja kaalutakse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>																								

	<p>Kui piirkonnas asuvad veekogud, mida kasutatakse elanike poolt suveperioodil suplemiseks, siis supluskohad peavad vastama Vabariigi Valitsuse 03.10.2019 määruse nr 63 „Nõuded suplusveele ja supelrannale“ nõuetele. Supluskoha omanik või valdaja korraldab suplusvee seire vastavalt seirekalendri. Kui supluskohas ei teostata suplusvee uuringuid, siis tuleks suplejaid teavitada, et kasutatav veekogu ei ole supluskoht ning suplusvee kvaliteeti ei kontrollita.</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</p>
	<p>Välisõhus levivat müra reguleerib atmosfääriõhu kaitse seadus ja müra normtasemed on määratud sama seaduse § 56 lõike 4 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016. a määrusega nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ (KeM määrus nr 71). Planeeringus arvestada olemasolevate ja planeeritavate maanteedega, tootmishoonetega, paigutades müra- ja saastetundlikud objektid (elamud, mänguväljakud, lasteasutused, koolid, hooldekodud) neist piisavalt kaugemale, tagamaks KeM määruses nr 71 toodud normtasemetele vastavus. Elamutes ja ühiskasutusega hoonetes ei tohi müratasemed ületada sotsiaalministri 04.03.2002 määrusega nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“ kehtestatud normtasemeid.</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</p>
	<p>Varasemale kogemusele tuginedes juhib amet tähelepanu, et ka keskkonnasõbraliku tootmise puhul on tootmisprotsesse, mida tehakse tootmisettevõtte territooriumil: kauba või toorme toomine, ladustamine, suuremõduliste detailide kokkupanek või töötlemine, jäätmete ja valmistoodangu laadimine, väljavedu ja muud müra ning õhusaastet põhjustavad tegevused. Tootmistevõtmise müra on reeglina kaootiline ja keeruline hinnata. Müra muutlik iseloom võib müraallika lähipiirkonnas elavatele inimestele põhjustada häiringuid ka siis, kui tööstusmüra vastab KeM määruses nr 71 toodud normtasemetele. Seetõttu soovitab amet uute objektide planeerimisel mainitud olukordade teket ennetada ning vältida tootmisalade ja müratundlike alade (eeskätt elamualade) kõrvuti planeerimist ka siis, kui tegemist on keskkonnasõbraliku tootmistevõtmisega. Elamu- ja tootmisala vahele peaks jääma puhverala, mis võib olla kõrghaljastusega haljasala, äri- või muu müra suhtes mittetundlike hoonete ala, kuid tuleb</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		arvestada, et ühe või kaherealine kõrghaljastus ei oma puhveralana müra vähendamisel praktilist väärtust, vaid on pigem visuaalse leevendusefektiga. Müra vähendamise eesmärgil rajatav kõrghaljastus peaks müra leevendava efekti tagamiseks olema vähemalt 30-50 meetri laiune.		
8	Veeteede amet, 07.12.2020 nr 6-3-1/2960	Palume (vastavalt Planeerimisseaduse § 75 lõikele 3) lisada lähteseisukohtade punkti 2.5 alla nõude tuua Hiiumaa valla üldplaneeringus välja Hiiumaa valla territooriumil paiknevad püsimärgid ning nendega seotud kitsendused. Täpsemat teavet üldplaneeringu alal asuvate navigatsioonimärke kohta saab Veeteede Ameti Nutimere rakendusest (https://gis.vta.ee/nutimeri) ning navigatsioonimärkide andmekogust (https://nma.vta.ee/).	Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel ning täiendatakse lähtetingimusi.	LS-i punkti 2.5 täiendati vastavalt.
9	Põllumajandusamet (Põllumajandus- ja Toiduamet), 02.12.2020 nr 14.5-1/2183	<p>1. Põllumajandusameti jaoks on oluline, et üldplaneeringus on kajastatud olemasolevate maaparandussüsteemide toimimist tagavad meetmed (sh maaparandussüsteemide terviklikkuse säilitamine) ning ruumilise planeerimise põhimõtted maaparandussüsteemide aladel, kus kavandatakse maakasutuse muutmist ja ehitusõiguse laiendamist. Maakasutuses on oluline et maaparandussüsteemi maa-alale ei oleks määratud muud juhtfunktsiooni kui põllumajandusmaa (põllukuivendus) või metsamaa (metsakuivendus).</p> <p>2. Põllumajandusamet leiab, et planeeringu seletuskirja maakasutuse osas peaks leidma eraldi kajastust maatulundusmaa ning seal juures samuti viited põllumajandusele sh maaparandusele, kuna põllumajandus on Hiiumaa valla üheks peamiseks majandussektoriks ja põllumajandusmaa vajab täiendavaid meetmeid kaitseks ning selle killustatuse vältimiseks. Maatulundusmaad hajaasustusalana käsitledes ei ole Põllumajandusameti seisukohast tagatud põllumajandusmaa säilimine võimalikult suures ulatuses ja maatulundusmaa sihipärane kasutus põllumajanduslikuks tegevuseks.</p>	<p>Põhimõtte rakendamist kaalutakse planeeringu koostamisel, kus kaalutakse erinevate juhtotstarvete määramise vajadust.</p> <p>Ei arvestata. Põllumajandusmaade kaitse tagatakse väärtusliku põllumajandusmaa määramisega. Maatulundusmaa mõiste kasutamist üldplaneeringu kontekstis ei peeta vajalikuks.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p> <p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		<p>3. Maaparandust puudutav seadusandlus võib küll üldplaneeringu kehtivuse ajal muutuda, kuid eeldatavalt ei muutu oluliselt põhimõtted, millest tuleb lähtuda maaparandussüsteemi maa-alal tegevuste planeerimisel. Eelnevast lähtuvalt tuleb ka edaspidi arvestada sellega, et maaparandussüsteeme ja nende rajatise, sealhulgas eesvoole puudutavad tegevused on vajalik vastavalt kehtivale seadusandlusele kooskõlastada pädeva asutusega või küsida eelmainitud tegevuseks luba pädevalt asutuselt. Maaparandussüsteemi maa-alal ja eesvoolu kaitsevööndis sihtotstarbe või kasutusotstarbe muutmine, muu ehitise ehitamine, mis ei ole maaparandussüsteemi osa, lisavee juhtimine maaparandussüsteemi väljastpoolt maaparandussüsteemi maa-ala, heit-, sade- või muu vee juhtimine drenaaži maa-alale ning väljastpoolt maaparandussüsteemi maa-ala, heit-, sade- või muu vee juhtimine drenaaži maa-alale ning lõhkamis-, puurimis-, kaeve ja muu selline töö pinnases tuleb kooskõlastada PMA-ga.</p>	<p>Kehtivaid seaduseid arvestatakse lahenduste kaalumisel, kuid seadust ei hakata üldplaneeringus dubleerima.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
10	<p>Politsei- ja Piirivalveamet (Kärdla politseijaoskond) 21.12.2020 nr 1.11-11/631-2</p>	<p>Kärdla politseijaoskond on tutvunud Hiiumaa valla üldplaneeringu lähteseisukohtadega ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse dokumendiga ning esitab ettepanku arvestada valla üldplaneeringu planeerimisel CPTED põhimõtetega – kuritegude ennetamine läbi keskkonna kujundamise.</p>	<p>Võetakse arvesse edasisel planeeringu koostamisel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
11	<p>Riigimetsa Majandamise Keskus, 23.11.2020 nr 3-1.1/3757</p>	<p>RMK on seisukohal, et Hiiumaa valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamisel peab olema arvestatud RMK põhiülesande täitmise võimalikkusega ja erinevad riigi maale seatavad maakasutuse või metsade majandamise piirangud peavad olema neis dokumentides kajastatud ja põhjendatud. Samuti palume üldplaneeringu seletuskirjas ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes esitada metsamaale kavandatud mittemetsamajanduslikel eesmärkidel teostatavate tegevuste osas alternatiivide võrdlused, sh käsitledes ka metsamajanduslikku tegevust.</p>	<p>Seatavad piirangud (kui neid seatakse) saavad põhjendatud, niisamuti kavandatav maakasutus.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		<p>RMK teeb, olles RMK poolt majandatavate metsade osas vastutavaks isikuks, ettepaneku täiendada keskkonnamõju strateegilise hindamise aruannet, sh sotsiaal-majanduslikku hinnangut, peatükiga, mis puudutab üldplaneeringuga määratud puhke- ja virgestusmaade, väärtuslike maastike ja asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks määratud metsade majandamist ja nende metsade uuendamist vastavalt metsaseaduses ja looduskaitseaduses sätestatud piirangutele.</p>	<p>Antud juhul on tegemist KSH väljatöötamise kavatsusega, mille peatükis 5.1 on metsanduse ja metsaga seonduva temaatikaga arvestatud. Mõjude hindamine toimub KSH järgmises etapis ehk KSH aruande koostamisel. Seejuures hinnatakse mõjusid vastavalt ÜP täpsusastmele ja ÜPga kavandatavat maakasutust arvestades.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Üldplaneeringus, sh selle seletuskirjas palume märkida RMK poolt majandatavate metsade osas, et lubatud on kõik raieliigid, kusjuures detailsed kavad puhke- ja virgestusmaade, väärtuslike maastike ja asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks määratud aladel kasvavate metsade majandamiseks ja uuendamiseks koostatakse koostöös kohaliku omavalitsusega, arvestades metsade olemist, nende kasvutingimusi, vanuselist jagunemist ja neile aladele planeeritavat metsade olemist ja koosseisu pikemas perspektiivis.</p>	<p>Võimalike raiepiirangute seadmist KOV poolt kaalutakse edasisel planeeringu koostamisel. Piirangud (kui neid seatakse) saavad põhjendatud.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
12	<p>Muinsuskaitse amet, 16.12.2020, nr 1.1-7/2768-1</p>	<p>Riikliku kaitse all olevaid kultuurimälestisi tuleb käsitleda üldplaneeringu seletuskirjas eraldi peatükina. Muinsuskaitseamet soovib käsitleda üldplaneeringu seletuskirjas kultuurimälestisi tabeli vormis või nimekirjana (vt Lisa 1), kus hinnatakse mälestise tehnilist seisundit, kasutusfunktsiooni, leevendusi ja kavandatavad tegevusi jm. Mälestised tuua välja ka põhikaardil. Analüüsida olulisemaid vaatesuundi/sectoreid, mis samuti põhijoonisel ära markeerida.</p>	<p>Ei arvestata. Riiklikud kultuurimälestised kantakse tugiinfoga kaardile ning neid arvestatakse lahenduste väljatöötamisel (ettepanek ei vasta PlanS-le). Lahenduse väljatöötamisel tehakse koostööd muinsuskaitseameti ga. Mälestiste põhjalikku inventeerimist ei teostata. Üldplaneeringu ülesanne on tegeleda kohaliku kultuuripärandiga</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		(määrates objektidele vajadusel kohaliku kaitse tingimused).	
	Üldplaneeringu koostamise käigus tuleb teadaolevate ja võimalike arheoloogiliselt väärtuslike alade määramiseks analüüsida arhiivandmeid, leiuteateid ja muid ajalooallikaid (kohanimed, ajaloolised kaardid, geoloogiline andmestik jms). Analüüsi eesmärk on märgilistele muististele säilimistingimuste määramine ja alade piiritlemine, kus kaevetööde eel (ehitamine, kaevandamine jms) tuleb läbi viia arheoloogilised uuringud maastikul.	Avastamata arheoloogiapärandi osas täiendavaid analüüse läbi ei viida. Tingimuste seadmist kaalutakse Muinsuskaitseameti konkreetsete ettepanekute ja alade alusel.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
	KMH kohustusega tegevuste kavandamisel (ka juhul kui KMH nõudest loobutakse) tuleb alati eelnevalt Muinsuskaitseametiga kooskõlastada arheoloogilise uuringu läbiviimise vajadus (MuKSi § 31 lg 3);	Nõude seadmist kaalutakse üldplaneeringu edasisel koostamisel. Seaduse kordamist ei eelistata.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
	proгноositud tõenäolistel arheoloogiapärandidiriktistel aladel tuleb eelnevalt Muinsuskaitseameti seisukohta arheoloogilise uuringu läbiviimise vajaduse kohta küsida kõigil juhtudel, kus üldplaneering näeb ette detailplaneeringu koostamist.	Palume Muinsuskaitseametil esitada tõenäolised arheoloogiapärandid ikkad alad kaardikihina, et võimalikke seatavaid kitsendusi kaaluda.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
	Miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide määramisel saab kasutada varasemaid uuringuid, sealhulgas Muinsuskaitseameti tellitud valdkondlikke uuringuid. Need on leitavad Muinsuskaitseameti arhiivist (Pikk 2, Tallinn), enamik neist on digitaalselt olemas ka Muinsuskaitseameti kodulehel ja registris: 1. Maaehituspärandid (https://register.muinas.ee/public.php?menuID=rehemaja&action=list); 2. Muistised ja pärimuspaigad (https://register.muinas.ee/public.php?menuID=placeinfo); 3. 20. sajandi väärtuslik arhitektuur (https://register.muinas.ee/admin.php?menuID=architecture); 4. Koolimajad (https://register.muinas.ee/ftp/XX_saj._arhitektuur/alusuuringud/Maakoolimajad/Maakoolimajad%20koos.pdf); 5. Vallamajad (https://register.muinas.ee/ftp/XX_saj._arhitektuur/alusuuringud/Vallamajad/20saj.Vallamajad	Objektid vaadatakse läbi ning otsustatakse nende kajastamine üldplaneeringus.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.

		.pdf); 6. Militaarpärand (https://register.muinas.ee/public.php?menuID=militaryheritage); Vajadusel viia läbi täiendavaid inventeerimisi ja/või koguda infot kohaajaloolastelt ning Hiiumaa Muuseumist.		
		Kaardistada mälestistest ja miljööväärtuslikest aladest välja jäävad ajalooliselt väärtuslikud hooned, monumendid, pühakohad, kalmistud, sillad, teed, tähised jne, analüüsida nende seisundit ning lisada säilimiseks ja traditsiooniliseks kasutuseks vajalikud tingimused	Kohalik kultuuripärand kaarditatakse ja seatakse vajalikud tingimused.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
		Analüüsida väärtuslike vaateid maastikus ja märkida vaated kultuurilooliselt olulistele objektidele, vaatekoridorid kanda kaartidele.	Planeeringu koostamise käigus täpsustatakse väärtuslike maastike piirid ja tingimused. Täpsete vaatekoridoride määramise vajadust kaalutakse edasises töös.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
13	Keskkonnaamet, 21.12.2020 nr 6 5/20/19432 2	1. Lk 6 on nimetatud, et Loodusressurside seisukohalt on oluline põllumajandusmaade maavarade, kalaressursi säästlik majandamine. Juhime tähelepanu, et ka metsi tuleb säästlikult majandada.	Toodud lõik pärineb ÜP aluseks olevast Maakonnaplaneeringu väljavõttest ning seda ei muudeta. Üldjoontes ei ole üldplaneeringuga õiguslikult võimalik laialdaselt metsade majandamist reguleerida kui tegu pole just asustuse või ehitise kaitseks vajaliku piiranguga.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
		2. Lk 7 on muu hulgas nimetatud, et Sadamate üldisel arendamisel on eesmärgiks sadama võimalikult mitmekesine kasutus. Pöörame tähelepanu, et ranna ehituskeeluvööndis on keelatud uute rajatiste (sh sadamarajatised muul, lainemurdja, kai, slipp, paadikuur, parkla jne) rajamine. Et rakendada LKS § 38 lg 5 p 2 erisust, peab olema konkreetne rajatis olema ette nähtud ÜP-s või detailplaneeringus. Multifunktsionaalsete sadamate rajamisel võib kaaluda EKV vähendamise taotlemist.	Esitatud tingimustega arvestatakse. Multifunktsionaalsete sadamate arenguvajaduse tagamiseks kaalutakse ÜP-s sadamaaladel ehituskeeluvööndi vähendamist.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
		3. Lk 9 on külastuskeskkonna arengu eesmärgina muu hulgas nimetatud RMK külastuskeskkonna arendamisele suunatud tegevuste jätkamine (matkarajad, puhkealad jm) - UNESCO Biosfääri programmiala	Ettepanekuga arvestatakse. Kaitsekorraga vastavuse osas tehakse koostööd.	LK 9 nimistusse lisatakse Ruhnu vald.

	<p>tähistamine ja tutvustamine koostöös Saaremaa, Muhu ja Vormsi vallaga. Palume lisada Ruhnu vald, mis samuti kuulub biosfäärialale.</p>		
	<p>4. Lk 9 on märgitud eesmärkidena muu hulgas koelmuualade taastamine: nt haugi koelmuala taastamine Suuremõisa jões, forelli koelmuala taastamine Pihla ojas ja Paope ojas ja jõgede suublate ja maaparanduseelvoolude puhastamine: nt Nuutri, Suuremõisa, Luguse, Jausa jõgi, Käina lahe suubuvad ja väljuvad kanalid. Juhime tähelepanu, et sellised plaanid vajavad juhtumipõhist lähenemist ja teaduslikku põhjendust. Mõnes nimetatud veekogus on puhastus- või taastamistööd ka lähiajal tehtud (haugi koelmuala Suuremõisas, Käina lahe kanalid).</p>	<p>Tegu on arengukavast tulneva ruumilist arengut puudutava eesmärgiga, mis on välja toodud kui lähtekohad ÜP koostamiseks. Üldplaneeringu koostamisel analüüsitakse kas ja mil määral saab neid tegevusi üldplaneeringuga suunata.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>5. Juhime tähelepanu, et dokumendis kasutatud lühendid on osaliselt lahti kirjutamata (nt lk 9 on lühend ÜVK, mille tähendust ei ole selgitatud).</p>	<p>Märkusega arvestatakse.</p>	<p>LS-i täiendatakse.</p>
	<p>6. Punkt 2.1.2 (lk 10) näeb ette kirjeldada kehtivates ÜP-des määratud perspektiivsete elamuualade sobivust ja kattuvust hiljem moodustatud kaitsealadega. Märgime, et olulisem on kirjeldada sobivust ja kattuvust uuendatud kaitsekorraga (ka vana kaitseala kaitsekord võib olla oluliselt muutunud). Korrektssem oleks kirjeldada sobivust ja kattuvust kaitstavate loodusobjektide uuendatud või kavandatava kaitsekorraga (sh kavandatavate kaitstavate loodusobjektidega).</p>	<p>Ettepanekuga arvestatakse. Kaitsekorraga vastavuse osas tehakse koostööd.</p>	<p>Punkt 2.1.2 (lk 10) täpsustatakse.</p>
	<p>7. Keskkonnaametile jääb arusaamatuks, miks tahetakse vähendada miljööväärtuslikke alasid (punkt 2.1.6).</p>	<p>Esialgsel analüüsil hinnati, et paljude varem määratud miljööväärtuslike alade piirid on liiga laiaulatuslikud ning sisaldavad ka vähem väärtuslikke elemente ja piirkondi ning selliselt võivad põhjendamatult piirata uusi arenguid. Kontreetsed ettepanekud esitatakse eskiisis.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

	<p>8. Punktis 2.2.8. (lk 11) on nimetatud Vaadata üle RMK metsaveoteed ning võimalused panna need teenima kogukonna huve (pakkuda lisajuurdepääse kallasrajale jmt)“.</p> <p>Keskkonnaamet on arvamusel, et kaitstavatel aladel pole mõistlik tekitada autodele lisajuurdepääse randa, sest sellele peab järgnema vastupidine tegevus – autodega randa sõitmise keelamine, keelumärkide ja teetõkete panek (samas neid pidevalt lõhutakse). Lisaks suureneb tallamiskoormus ja prahistamine.</p>	<p>Juurdepääse randa ei pea tingimata tähendama juurdepääsu mootorsõidukiga. Kuna lahendused sõltuvad asukohast, siis konkreetsed lahendused pannakse paika planeeringu koostamise käigus. Kaitstavatel alade lähtutakse konkreetselt kaitsekorrast.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>9. Soovitame punktis 2.4 (lk 12) ette näha nn maaparandusega rikunud veekogude loodusliku veerežiimi taastamise, et säilitada või taastada Hiiumaa elurikkust (ettepanekuid võiks küsida SA-lt Lutreola, Tiit.Maran@eesti.ee), ning kaaluda uute kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavate loodusobjektide kaitse alla võtmist.</p>	<p>Veekogude veerežiimi osas kaalutakse konkreetseid ettepanekuid planeeringu koostamise käigus. Veeražiimi juhtimine saab toimuda ka ilma üldplaneeringuta konkreetsete projektide ja uuringute alusel (tegu ei ole planeeringut nõudvate tegevustega).</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>10. Palume sõnastada punkt 2.4.1 (lk 12) järgnevalt: Hiiumaa on osa Lääne-Eesti saarte biosfääri programmialast, mis kuulub UNESCO programmi „Inimene ja biosfäär“ (inglise keeles Man and the Biosphere ehk MAB) ülemaailmsesse võrgustikku.</p>	<p>Sõnastust täiendatakse.</p>	<p>LS-i täiendati.</p>
	<p>11. Punktid 2.5.5 ja 2.5.7 (lk 12) osaliselt kordavad teineteist.</p>	<p>Kordus eemaldatakse.</p>	<p>LS-i täiendati.</p>
	<p>12. Peatüki 8.1 (lk 17) avalause väidab ekslikult, et Hiiumaa vald on saar ja et see saar asub Lääne maakonna loodeosas. Tegelikult on Hiiumaa vallas kaks saart (Hiiumaa ja Kassari) ning suur hulk laide (väikesaari). Praegune Hiiu maakonna territoorium oli II Maailmasõja ajal ja enne seda osa Lääne maakonnast, hiljem enam mitte.</p>	<p>Sõnastus vaadatakse üle.</p>	<p>LS-i täiendati.</p>
	<p>13. Peatükis 8.2 (lk 18) on aegunud viited (Arold, 2005), et Hiiumaal toimub jätkuvalt maakerge 3 mm aastas ning et Käina lahte ohjatakse regulaatoriga.</p>	<p>VTK-d ja LS-i korrigeeritakse.</p>	<p>VTK-d täiendati.</p>

		14. Peatükis 8.2.1 (lk 18) on märgitud, et maastikule lisavad eripära survelesed põhjaveed. Mõeldud on ilmselt survelesed põhjaveed.	VTK-d ja LS-i korrigeeritakse.	VTK-d täiendati.
		15. Peatükis 8.2.4 (lk 30) ja joonisel 8.8 (lk 31) soovitame rohevõrgustikuna arvestada kõigi looduskaitsealade aladega (sh Natura 2000 võrgustiku aladega).	VTK-s kajastub Eesti 2030+ ja Hiiu maakonnaplaneeringu 2030+ kohane roheline võrgustik. ÜP koostamise käigus vaadatakse roheline võrgustik täiendavalt üle, vajadusel täpsustatakse piire ning arvestatakse mh ka toodud ettepanekuga.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik
		16. Peatükis 8.2.5 (lk 31) väidetakse, et Hiiumaa valda jääb 18 hoiuala ja 11 looduskaitseala. Tegelikult on 17 hoiuala ja 11 looduskaitseala. Tabelis 8.5 on mõned hoiu- ja kaitsealad nimetatud topelt (kui kaitstava ala kaitsekord on uuendamisel, on see tabelisse lisatud nii olemasoleva kui ka planeeritava alana). Tabelis on nimetatud Hiiu madala hoiuala.	VTK-d ja LS-i korrigeeritakse.	VTK-d täiendati.
		17. Peatüki 8.3.3 lõpus (lk 41) viidatakse AS-le Nelja Energia kui Loode-Eesti rannikumere tuulepargi arendajale. Juhime tähelepanu, et enam ei ole arendajaks AS Nelja Energia. Aastal 2018 läks AS Nelja Energia riigiettevõtte AS Eesti Energia omandusse ning arendusega tegeleb AS Enefit Green.	VTK-d ja LS-i korrigeeritakse.	VTK-d täiendati.
		18. Peatükis 8.3.6 (lk 45) on kirjas, et valla territooriumil on vaid üks veelune mälestis, aga joonisel 8.11 (lk 46) on mitmed mälestised märgitud merealale.	VTK-d ja LS-i korrigeeritakse.	VTK-d täiendati.
		19. Lk 47 tuuakse näitena Matsalu rahvuspark. Selline viide jääb arusaamatuks, sest Matsalu rahvuspark ei asu Hiiumaal ega mõjuta Hiiumaa asustust või maakasutust.	VTK-d ja LS-i korrigeeritakse.	VTK-d täiendati.
14	Maa-amet, 05.12.2020	Palume planeeringu koostamisel maardlate aladel arvestada MaaPS-s sätestatuga.	Arvestatakse.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.

	kiri nr 6 3/20/17043 2	Selleks, et edaspidises planeerimisprotsessis oleks võimalik arvestada keskkonnaregistri maardlate nimistus arvel olevate maardlate ja mäeeraldistega, palume üldplaneeringu jooniste koostamisel kasutada keskkonnaregistris arvel olevate maardlate ja mäeeraldiste piire. Keskkonnaregistri seaduse § 6 kohaselt peab planeeringute koostamisel kasutama üksnes keskkonnaregistrisse kantud keskkonnaandmeid. Lisaks palume anda mäetööstusmaa juhtotstarbe olemasolevate mäeeraldiste ja nende teenindusmaa aladele ja vajadusel reserveeritava mäetööstusmaa juhtotstarbe nendele aladele, kus on menetluses maavara kaevandamise loa taotlus. Mäetööstusmaade juhtotstarbest võib eraldada turbatööstusmaa juhtotstarbe. Maardlate piiride kujutamisel ja mäetööstusmaa juhtotstarbe määramisel palume lähtuda Maaametist saadud maardlate, mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ajakohastest piiridest. Ajakohaste andmete saamiseks on võimalus kasutada WFS-teenust aadressil https://teenus.maaamet.ee/ows/maardlad?service=WFS&version=1.1.0&request=GetCapabilities või küsida andmete väljavõtte GIS-failidena. Palume joonistele lisada kuupäev, mis seisuga on maardlate, mäeeraldiste ning nende teenindusmaade andmeid kasutatud.	Kasutatakse Keskkonnaregistri andmeid ja WFS teenust. Alade käsitus, mille osas on menetluses loa taotlus, pannakse paika edasises protsessis.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
15	TS Laevad OÜ, 18.12.20 nr 1-5/178-1	<p><u>Hiiu maakonnaplaneering 2030+</u>: Ühenduste parendamisel on olulised reisi- ja kaubasadamate funktsioonide mitmekesistamine ning teenuse kvaliteedi parendamine reisisadamates. TS Laevad OÜ mõistab eelpool väljatoodud eesmärki sellisena, et Heltermaal eraldatakse reisi- ja kaubasadam. Kui eesmärk on selline, TS Laevad OÜ toetab seda.</p> <p><u>Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering: mitmekesistada sadamate kasutusviise</u>. Soovime täpsustada, kas sadamate all on mõeldud väikesadamaid (v.a Heltermaa sadam). Kui reisisadamate all on mõeldud ka Heltermaa sadamat, palume TS Laevad OÜ'd seonduvatesse projektidesse kaasata.</p>	<p>Palume täpsustada milline nägemus on eraldamise osas ning kas üldplaneeringu lahenduses saaks seda kuidagi kajastada (maakasutuse eristamine, uued ühendused, kaid vms.)</p> <p>Konkreetsete sadamasse puutuvate küsimuste kaalumisel tehakse koostööd.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p> <p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

	<p><u>Hiiumaa valla arengukava 2035+:</u> • <u>välja on ehitatud täiendavad kaldarambid Rohuküla ja Heltermaa sadamatesse:</u></p> <p>• <u>Heltermaa-Rohuküla sadamatesse varu- ja lisaparvlaevade sildumisvõimaluse loomine.</u></p> <p>Soovime täpsustada, kas lisaks 2021. aastal valmivatele Rohuküla 7. kai ja Heltermaa 3. kai rajatistele on planeeritud ka muid sildumisvõimaluste lahendusi? TS Laevad teeb ettepaneku lisada Heltermaa lisakaide (s.o 1. kai) renoveerimine arengukavasse peale 1. oktoobrit 2026. aastat. Palume TS Laevad OÜ'd seonduvatesse projektidesse kaasata.</p>	<p>Arengukavaga seonduvad ettepanekud palume esitada arengukava koostamisel uuesti. Üldplaneeringu koostamiseks palume esitada Heltermaa sadama territooriumi (laiendamine) ja kaidega seotud projektid ja tulevikuvisionid, et üldplaneeringus saaks neid arvesse võtta. Joonised ja lahendused palume saata jurgen@artes.ee.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>Ühistranspordi võrgu arenguvajaduste osas on kindlasti oluline läbi mõelda logistika tervikahel, sealhulgas laevagraafikute ühilduvus kohaliku ühistranspordi graafikutega.</p>	<p>Ühistranspordi graafikuid üldplaneeringus ei käsitleta. Üldplaneeringus on vajalik käsitleda ennekõike ühistranspordi toimimiseks vajalik uus taristu (avalikud teed, transpordidõlmed ja transpordihooned).</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>Tulenevalt reisijate ja sõidukite arvu kasvust tuleks arvestada sadamaala suurendamisega ning täiendavate radade ja kassapääslate rajamisega, et tagada nii kohalikele elanikele kui ka turistidele võimalus reisi sujuvamaks planeerimiseks (s.o võimaldada e-piletite suuremas mahus eelmüüki, et suuremal hulgal inimestel oleks võimalik planeerida reis neile sobival ajal) ning ühtlasi vähendada looduskeskkonna säästmise eesmärgil sõidukite seisuajaga maanteel.</p>	<p>Palume esitada sadama-ala suurenemise perspektiivsed ulatused ja vajaduste põhjendused.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>Selleks, et TS Laevad OÜ saaks planeerida ka Hiiumaa liini laevade elektrifitseerimist ja seeläbi vähendada CO2 osakaalu ning jõuda pikemas perspektiivis nullemissioonini, on oluline, et alternatiivenergia planeerimisel arvestataks piisava elektrivõimsuse tagamisega nii Rohuküla kui Heltermaa sadamasse. Piisava elektrivõimsuse olemasolul on võimalik planeerida Hiiumaa liini parvlaevade täielikku või osalist elektrifitseerimist. Olemasoleva sadamate elektrivõimsuse juures ei saa TS</p>	<p>Ringtoite tagamine on oluline prioriteet.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		Laevad OÜ parvlaevade elektrifitseerimist planeerida, kuna saare varustatus elektriga on tagatud ühe merekaabliga ning selle rikke korral oleks parvlaevade akupankade laadimine takistatud.		
		CO2 jalajälje vähendamiseks ning meresõiduohutuse tõstmiseks oleks oluline planeerida Heltermaa ja Rukkirahu kanali lisasüvendamine või laiendamine.	Üldplaneeringuga ei kavandata tegevusi merealal.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
16	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM), 21.12.2020 kiri nr 1.10-17/2020/7067-5	kui sellised tegevused (Kuivrahu kanali kasutusele võtmine, samuti lisakaldarampide rajamine Heltermaa aga ka Rohuküla sadamatesse, millest viimane ei ole Hiiuma territoorium) on eesmärgi või probleemina kajastatud, siis see iseenesest ei ole probleem, aga seda ei saa võtta ülesande või otsusena, et neid tegevusi ka 100% realiseeritakse, sest rahastamise otsuseid riigi ega näiteks sadamapidaja tasandil tehtud ei ole.	Üldplaneeringuga ei kavandata tegevusi merealal. Rohuküla sadama lisarampi ei ole kohane välja tuua.	LS-is eemaldati Rohuküla lisakaldarambi mainimine.
17	Eesti Keskkonnaühenduste Koda, 30.11.2020 kiri nr 1-2/20/2924	Esitatud põhjalikud ettepanekud tuulikuparkide rajamiseks sobilike alade eelvaliku meetodika osas	Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitisi tulenevalt riigikaitsealsetest piirangutest üldplaneeringuga kavandama ei hakata. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektrituulikute ning väiketuulikute püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised. Vajadusel kaalutakse üldplaneeringus tingimuste seadmist võimaliku kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamiseks, kui riigikaitsealised piirangud peaksid leevenema ning tekkinud on konkreetsemad arenguhuvid.	LS-i muudeti punktis 2.5. Tuuleparke, kui olulise ruumilise mõjuga ehitisi tulenevalt riigikaitsealsetest piirangutest mitte kavandada. Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse tingimuste seadmist üksikute elektrituulikutega ning väiketuulikutega püstitamiseks, mis ei ole olulise ruumilise mõjuga ehitised.

18	<p>Rain Männikus, Liina Härm 21.12.2020 e-kiri</p>	<p>Soovime olla kaasatud Hiiumaa Vallavalitsuse poolt jagatavas infos, et teha omapoolseid ettepanekuid ning osaleda aruteludes.</p>	<p>Lisada Rain Männikus ja Liina Härm kaasatavate nimekirja. SA Hiiumaa Sadamad on juba varasemalt nimekirjas.</p>	<p>LS-i VTK-d täiendati.</p>
		<p>PIANC on erialaspetsialistide esinduskogu, kes koondab ja jagab ekspertinfot merenduse ja vesiehituse valdkonnas, rannikualade, sadamate ja veetransporditaristu arendamisel ning nendega seotud keskkonnaküsimustes. PIANC Eesti on osa rahvusvahelisest organisatsioonist, mis on esindatud 65 riigis. Lisaks saab lugeda siit: https://pianc.org/ Mere- ja rannikute teema olulisust Hiiumaa kui saare jaoks on ilmselt võimatu üle hinnata. Samas on arusaadav, et üldplaneering tegeleb eelkõige maapealsete küsimustega, samuti on Hiiumaaga piirnev mereala juba planeeritud. Siiski on oluline, et maad ja merd käsitlevad dokumendid ka omavahel hästi kokku saaks sobitatud. Siin loodamegi pakkuda oma erialast abi.</p>	<p>SA Hiiumaa Sadamad on kaasatud. Võetakse teadmiseks ja koostamise käigus tehakse vajadusel koostööd esinduskoguga.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</p>
		<p>Toonitatakse mitmes kohas sadamate arendamist ja selleks soodsate tingimuste loomist, kuid kahjuks ei paku üldplaneering ja KSH programm selleks midagi konkreetset tegevust välja. Peatükis 3 on välja toodud uuringute vajadus, kuid pole välja toodud midagi sadamate, lautritega ja rannaga seotud küsimusi. Kuhu ja kuidas oleks mõistlik ehitada või olemasolevat kaitsta? Tellitud üleujutusala uuring ilmselt ei käsitle seda (seda lähteülesannet oleks hea näha), sest tegu on ehituskeeluvööndi täpsustamisega, kuid sadam on nii või teisiti juba ehituskeeluvööndis.</p>	<p>Üldplaneeringu täpsustamises on ennekõike vajalik kajastada sadama-ala perspektiivsed ruumilised vajadused (maakasutuse mõistes). Valminud uuring teeb ettepaneku sadama alad ehituskeeluvööndi mõistes üle vaadata. Seadusest tulenev ehituskeeluvööndi erand lubab ilma ehituskeeluvööndit vähendamata ehitada vaid sadamaehitisi, ehk toitlustus, majutus jms turismindusele suunatud ehitiste kavandamine eeldab ka sadama-alal ehituskeeluvööndi vähendamist. Siinkohal on oluline</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</p>

		<p>saada sisend tulevikuplaanidest ja vajadustest just sadamate operaatoritelt, kes igapäevaselt arendamisega tegelevad. Palume esitada sisend.</p>	
	<p>Suur küsimus on rannaprotsessides, mida pole kajastatud. Ometi on see väga oluline teema (näiteks rannaerosioon Lehtma sadamast lõunas Tõrvaninas), sest randade ja sadamate hea käekäik ja kasutus on Hiiu- ja Saaremaa visiitkaart, mis meelitab ligi elanikke ja turiste. Mereala maakonnaplaneeringus pole kahjuks randade teemat puudutatud. Kus seda peaks siis kajastama? Kas ühel kinnistul keskkonnamõju hindamises? See oleks omanikule väga koormav ning pahatihti ka naabritega vaidlusi tekitav. Praegu jääb mulje, et on jäetud välja väga oluline osa Hiiu- ja Saaremaast, mida sõnades toetatakse, kuid praktiliselt ei tehta midagi.</p> <p>Aktuaalne on küsimus, mida oleks vaja teha või ette näha muutuva kliima kontekstis (soojemad talved ja sagedamad tormid) liivarandades? Kas tuleks teatud lõikudes randa kindlustada või liivaga täita? Rannaprotsesside uuring annaks aluse rannaalade ja nende tagalas olevate maismaaüksuste planeerimiseks ning ehitustegevuse koordineerimiseks. On ka võimalik otsustada, millist kanti saaks eelisarendada soodsate kliimaatiliste tingimuste tõttu. Seal taga oleks bussiliiklus, turism jne. Selle arvestamise vajadust on rõhutanud ka Rahandusministeeriumi planeeringute osakond.</p>	<p>Kuigi lähteülesanne seda otseselt ei eeldanud, siis vastvalminud korduva üleujutusala uuring käsitles ka rannikuerosiooni teemat ning hindas edaspidise mõju üldplaneeringu kontekstis.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</p>

	<p>Rannaprotsesside analüüs annab aluse ka valla poolt koordineerida väikesadamate võrgu rajamist, sest selguks, millised oleksid ebasoodsad setete liikumise seisukohalt. Iga lauter ei sobi väikesadamaks. Teeme Hiiumaa vallale ettepaneku lisada eraldi punktina uuringute alla rannaprotsesside uuring, milles tuleks määrata olemasoleva info põhjal kulutus- ja kuhjealad ning nende võimalik muutlikkus tulevikus. See annaks sisendi ümbruskonna tulemuslikku planeerimisse. Pahatihti ei oma üks omanik tervet rannikut kilomeetrite ulatuses ning tal puudub huvi seda hinnata. Nii huvitab neid esmajoones vaid oma kinnistu ning suur pilt jääb nägemata. Uuringu lülitamine valla tasandile annab võimaluse seda protsessi koordineerida ja panna alus läbimõeldud tegevusele. Kavatsuste dokumendis on kirjas:</p> <p>Üldplaneeringu eesmärgiks on kogu valla territooriumil ruumilise arengu põhimõtete ja suundade väljatöötamine, millega luuakse eeldused kvaliteetse ning jätkusuutliku elu- ja ehitatud keskkonna kujunemiseks.</p> <p>KSH abil tahetakse jõuda strateegilise arengudokumentini, mis arvestab Eestis aset leidvate sotsiaalsete protsessidega, samuti Hiiu maakonna, Hiiumaa valla ja Eesti Vabariigi strateegiliste arengudokumentidega.</p> <p>KSH aruandes kirjeldatakse kas teatud tegevusega kaasneb otsene, kaudne, ebasoodne (negatiivne) või soodne (positiivne) oluline mõju. Kirjeldatakse mõju iseloomu, suurust, ulatust, esinemise tõenäosust ja kestvust. Pärast hindamist tehakse vajadusel ettepanekuid ebasoodsa mõju vältimiseks ja/või leevendamiseks. Hindamisel arvestatakse väljastpoolt planeeringuala tulenevate oluliste mõjudega ning mõjude kumuleerimisega.</p> <p>Pakutav uuring on just selles teemas. Ma arvan, et sellise uuringu tarbeks saaks isegi riigilt raha küsida. Kuusalu vallas oli see vähemalt võimalik, kuid koroona tuli märtsis peale ja siis kukkus see asi ära. Näeme, et Hiiumaale on meri olulisem kui Kuusalus, kus peamised ühendused on maismaal.</p>	<p>Uute väikesadamate rajamist ei ole hetkel ette näha. Peame vajalikuks olemasolevate sadamate arendamist. Täiendava uuringu koostamist ei peeta vajalikuks.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</p>
--	--	---	--

19	<p>Hiiumaa Metsaselts, 19.12.2020</p>	<p><i>Hiiumaa Metsaseltsi ettepanek: maaparandussüsteemide ja ka väljaspool süsteeme olevate kraavide ja veejuhtmete inventuur maakonnas tuleb ette võtta tervikuna, mitte lähtuda vaid sellest kus on kõige sõnakamad külaseltsid. Üldplaneeringus arvestada lisaks eesvoolude korrashoiu kohustusele ka väiksemate veejuhtmete pideva korrashoiu tagamisega ja selleks võimaluste loomisega (teed ühel kaldal). Siia kaasneb ka kalade kudemise võimaluseks kärestike ehitus. Avada võimalusi sirgete kraavide rekonstrueerimiseks käänulisteks, tegemist pole liigvee ärajuhtimisega vaid liigkiire vee äravoolu reguleerimisega et ei tekiks vee defitsiiti.</i></p>	<p><i>Üldplaneeringuga täiemahulist maaparandussüsteemide inventuuri ei ole plaanis läbi viia. Maaparandussüsteemide ehitamine ei eelda planeeringu olemasolu, ehk tegevused saavad toimuda operatiivselt. Suuremate asukohapõhiste probleemide lahendamiseks on võimalik anda üldised suunised või määrata kitsendused.</i></p>	<p><i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i></p>
		<p><i>Hiiumaa Metsaseltsi kommentaar: Maantee kaitsevöönd ei peaks viima olukorrani, kus sõidame pidevalt rohelises ja halva nähtavusega tunnelis. Hiiumaa Metsaseltsi ettepanek: teedevõrgu kavandamisel peab arvestama piisava kandevõime ja tingimustega teede ja teerajatiste projekteerimisel sellega et maa- ja metsaomanikud saaksid majandustegevust normaalselt läbi viia.</i></p>	<p><i>Maantee kaitsevööndi ulatused on paika pandud ehitusseadustikus, millele jäävale metsale rakendub muuhulgas lageraie keeld. Seadust üldplaneering muuta ei saa. Kohalike teede osas võib omavalitsus kaitsevööndit põhjendatud juhul vähendada. Üldplaneering määrab perspektiivse avaliku teedevõrgu ning avaliku tee määramise kriteeriumid.</i></p>	<p><i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i></p>
		<p><i>Hiiumaa Metsaseltsi ettepanek: kergliiklusteedeks kasutada juba olemasolevat taristut vanade külade teed mustkatte alla viimisega ja vanade teetammidega võimalusel kasutusele võtmisega. Sellised teed tagavad sobivama elukeskkonna kohalikele elanikele ja huvitavamad vaated turistidele.</i></p>	<p><i>Edasises planeeringu koostamises võetakse arvesse. Kergliiklusteede kavandamisel püütakse leida erinevaid ratsionaalseid lahendusi, vastavalt asukoha iseärasutele.</i></p>	<p><i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i></p>

		<i>Hiiumaa Metsaseltsi ettepanek: rajada Kärkla ringtee ja asfalteerida Käina- Hüti-Puski tee.</i>	<i>Ettepanekuid kaalutakse edasise koostamise käigus</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i>
		<i>Hiiumaa Metsaseltsi ettepanek: kahe kümendiga on toimunud väga palju muutusi nii looduses kui inimeste väärtushinnangutes, leiame et on vajalik läbi viia uus maastike väärtuste hindamine ja see peab toimuma koostöös maaomanikega.</i>	<i>Maakonnaplaneeringus kajastatud väärtuslikud maastikud vaadatakse üle ja tehakse vajalikud täpsustused. Täiemahulist ümberhindamist ÜP koostamise käigus ei ole plaanis teha. Konkreetsed ettepanekud vaadatakse üle.</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i>
		<i>Tuletame meelde et kui planeeringuga kavandatakse maaomanikele piiranguid, siis peab maaomanikku teavitama vähemalt seadusest tulenevalt, aga parem, kui suudame Hiiumaal seda veelgi paremini korraldada, aktiivsemalt kaasata. Piirangute seadmisel tuleb arvestada piirangute mõju, sealhulgas majanduslikku, selleks peab olema selge meetoodika ja kokku lepitud kompensatsioonimehhanism. Protsess peab olema kavandatud nii, et omanik ei ole üksi ja nõrgem osapool, kelle huvid ilma kompensatsioonimehhanismi või kokkuleppeta allutatakse avalikule huvile. Iga lahenduse juures on parim viis kokkulepe omanikuga. Kõigi piirangute kategooriate puhul peavad olema selged kasutustingimused, mis on arusaadavad nii omanikule kui kasutajatele ja nende mõju maaomanikule peab hindama võimalikult täpselt. Nii lubatud/keelatud raieviiside puhul peab olema selge määratlus piirangu ulatusest ja mõjust. Sealjuures tuleks rõhutada, et väike lageraielank on loodusele ja maastikule kasulik ja sageli ka ilusam lahendus, kui mingite muude raieviisidega "mängimine".</i>	<i>Kui leitakse, et üldplaneeringuga on vajalik metsamajandamisel e seada konkreetseid piiranguid, siis tehakse vajalikku koostööd lahenduste otsimisel.</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i>
20	<i>Hiiumaa Jahimeeste Selts, 24.11.2020 e-kiri</i>	<i>Palun kaasata Hiiumaa Jahimeeste Selts Hiiumaa valla üldplaneeringu koostamise protsessi, kuivõrd planeering mõjutab ulukite elukeskkonda ja jahipidamise võimalusi.</i>	<i>Lisada Hiiumaa Jahimeeste Selts kaasatavate nimekirja.</i>	<i>LS-i täiendati.</i>
21	<i>Elering AS</i>	<i>Eleringile kuuluvaid või planeeritavaid elektri- ja gaasitaristu objekte Hiiumaal ei ole</i>	<i>Võetakse teadmiseks</i>	<i>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik</i>

23	Elektrilevi	<p>Koormuste prognoos Hiiumaal Hiiumaal on neli piirkonnaalajaama: Emmaste, Käina, Kärkla ja Lauka. Suurema koormusega on Käina ja Kärkla. Elektritoide Hiiumaale tagatakse Leisi 110/35/10 alajaama kaudu.</p> <p>Peamised koormuste mõjutajad Viimasel aastal on vallas ehitatud väikseid päikseenergia tootmisjaamu kuni 50kw ja samuti kobarjaamu, summaarselt 4000kW Suuremate tootmisvõimsuste paigaldamiseks puudub võrgus tootmisvõimsus.iiu Suurimad elektrienergia tarbijad on tööstusettevõtted ja kaubandus. Suuremate tarbijate hulka kuulub samuti omavalitsus. Omavalitsusel on prk palju liitumispunkte. Koormuste kasv maakonnas sõltub majanduse arengust ja uute suurtarbijate lisandumisest. Uute energiamahukate tootmisettevõtete asukoha valikul tasub elektrivõrguga liitumise kulude optimeerimise eesmärgil eelistada olemasolevate piirkonnaalajaamade lähedust. Võrgu ehitustegevus. Hiiumaa kohta on koostatud arenguplaan. Plaani realiseerimiseks on vajadus omavalitsusel uued liinid üldplaneeringus kajastada.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pamma – Emmaste lahutuspunktide vahele kahe vanema 35 kV merekaabelliini asemele määrata ühe uue 110 kV valmidusega merekaabelliini. • Emmaste -Raba 110kV trassi määramine. • Kärkla alajaamani 110kV trass-õhuliin+kaabel. (Mandrilt Aulepast Kärkla alajaamade vahel). <p>Antud planeerimisperioodi 2025+ a on planeeritud järgnevad tööd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pamma – Emmaste lahutuspunktide vahele kahe vanema 35 kV merekaabelliini asemele ühe uue 110 kV valmidusega merekaabelliini paigaldamine. - Leisi- Pannama, Emmaste- Käina- liinide rekonstrueerimine, rajatakse eraldi 35(110) kV mastidel liinid. - Kärkla Lauka ja Lauka Emmaste liinide rekonstrueerimine 110kV isolatsioonile. - viimane etapp arengukavas näeb ette liinide ja alajaamade uue 110kV-le pingesüsteemile üleviimist: liin Leisi -Käina-Kärkla ja alajaamad Käina ja Kärkla. Lisa 2 Hiiumaa üldplaneeringu 2020 plaan. <p>Varustuskindlus Klientide tarbimise iseloomule ja keskkonnale</p>	Info võetakse teadmiseks ja tehakse edasist koostööd.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
----	-------------	---	---	--

sobilike varustuskindluse tüüplahenduste valikul liigitatakse võrk varustuskindluse piirkondadeks: ülitihed, tihed, kesktihed ja hajak. Hiiu maakonnale on valdavalt iseloomulik hajak varustuskindluse piirkond. Lisa 1. Hiumaa varustuskindluse plaan.

Tihed piirkond on Kärkla linnas 2 km² ala ja Käinas 1 km². Kesktihed piirkonna alla kuuluvad omavalitsuskeskused, suuremad külad aiandusühistud ja endised majandikeskused. Varustuskindluse piirkondade põhimõttelised erisused on järgmised:

Tihed ja kesktihed piirkonnas rakendatakse valdavalt keskpinge (6-20 kV) võrgu ringtoiteskeeme ning hajak piirkonnas on suurem osakaal radiaalliinidel. Tihedas ja kesktihedas varustuskindluse piirkonnas ehitatakse uued 0,4-20 kV liinid eelistatult maakaabelliinidena. Keskpinge elektrivõrgu plaanimisel määratletakse tüviliinid ja lähtutakse nende arengu prioriteetsusest. Liitumised tüviliinidel tagavad kõrgema varustuskindluse kui liitumised haruliinidel. Tüviliinid suunatakse läbi asulate.

Hajak varustuskindluse piirkonnas on valdavalt õhuliini võrk ning see jääb alles ka tulevikus. Tulenevalt sellest, et maal asulast välespool asuvates Elektrilevi liitumispunktides tarbimine täielikult puudub, võib tulevikus osutada otstarbekaks mõnes piirkonnas võrgu mahtu vähendada.

Olemasolevad elektriliinid kulgevad põhiliselt metsastunud alal, põhiline rikke allikas on puude/okste murdumine kiinidele ja juhtme katkemine

Elanikkonnal tuleb arvestada, et asustuse hajutatusest, suurtest metsaaladest ja tormidest tingituna jäävad riskid varustuskindlusele püsima.

Maakasutus

Eraldi kinnistud vormistatakse võrguettevõttele ainult piirkonnaalajaamade tarbeks.

Liinide kavandamisel lähtutakse elektrienergia varustuskindluse piirkondade nõuetest võrgukooslusele, kus on arvestatud võimalikke riske varustuskindlusele ja mõjusid keskkonnale.

Liinitrasside valikul on määrava tähtsusega liinide ehituse ja hilisema käidu ning võimalike rikutega seotud kogukulude minimeerimine.

Eelistatult paigaldatakse liinid avaliku kasutusega maadele (nt teemaale, kergliiklusteede äärde, sobival trassivalikul võimalusel sildade kasutus).

Elektriliinide ja 10-20 kV alajaamade rajamiseks sõlmitakse maaomanikega isikliku

		<p>kasutusõiguse lepingud. Elektripaigaldise kaitsevõõndi ulatus ja kaitsevõõndis tegutsemise kord on sätestatud majandus- ja kommunikatsiooniministri määrusega.</p> <p>Metsatrassidel kuni 1 kV paljasjuhtmeliste õhuliinide asendamisel õhukaabelliinidega ja 10-20 kV õhuliinidel kaetud juhtmete paigaldamisega tekib Elektrilevi OÜ-l võimalus vähendada trasside raiemahtu.</p>		
24	<p>Kõpu PA Valguskiir 27.12.2020</p>	<p>LK 7, Hiiumaa valla arengukava 2035+, inimarengu eesmärgid VÕIKS LISADA: LAUKAL, KASSARIS, KURIS, KURISTES, KÕPUS, VALGUL, ..., TOIMIVAD KOHALIKU KOGUKONNA HÜVANGUKS MTÜde HALLATAVAD KÜLAMAJAD/ RAHVAMAJAD/ SELTSIMAJAD.</p>	<p>Tegu on ÜP aluseks oleva arengukava eesmärkidega ning ÜP koostamise käigus neid ei muudeta. Külaelu arendamine ja mittetulundusliku koostegevuse väärtustamine on arengukavas sees ning täiendamist ei vaja. Konkreetse nimistu puudumine ei muuda eesmärke.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>riigiteede tolmuva katte alla viimine, sh Kärkla-Käina mnt lõpetamine, Puski-Käina maantee, Nurste-Kuriste, Nurste-Harju, Vahtrepa tee, Suureranna tee, Taterma-Lelu ja Ühti Lelu tee, Suuremõisa-Kallaste-Hellamaa. VÕIKS LISADA PÜHALEPA-KEREMA, OJAKÜLA TEE Ja KALANA KÜLA TEE, KUULUVAD RIIGILE</p>	<p>Tegu on ÜP aluseks oleva arengukava eesmärkidega ning ÜP koostamise käigus neid ei muudeta. Tolmuwabade teede käsitus ei ole üldplaneeringu teema. Üldplaneeringu käigus vaadatakse üle kõik avalikuks kasutuseks vajalik teedevõrk ning tehakse nende määramiseks ettepanekud.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Hiiumaa metsaressurssi on säästlikult kasutatud; KÕPU POOLSAAREL KUI TORMIOHTLIKUL ALAL PEAKS OLEMA LAGERAIETELE PINDALAPIIRANGUD; LAGERAIETEGA EI TOHIKS VÄLJA RAIUDA KÕPU KAITSEALADE PIIRE NAGU SEDA TEHAKSE PRAEGU;</p>	<p>Üldplaneeringus kaalutakse raiepiirangute seadmist kõrgendatud avaliku huviga aladel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
		<p>Hiiumaa kultuuri- ja loodusväärtused, SH KÄRDLA ARTEESIAKAEVUD, on hoitud ning teadvustatud ja loodusressursid keskkonnasäästlikult majandatud;</p>	<p>Arteesiakaev on võimalik üldplaneeringus esile tõsta.</p>	<p>Allikatena on nad VTK-s nimetatud.</p>

	<p>JUBA ON avatud on vähemalt üks uus liiva-kruusa karjäär; RMK UUEST SUUREPSI LIIVA-KRUUSAKARJÄÄRIST JA TARISTONI SUUREPSI KRUUSAKARJÄÄRI LAIENDUSEST PEAKS TÄIESTI PIISAMA HIIUMAA JAOKS, KUI ME NEID MATERJALE JUST VÄLJA VEDAMA EI HAKKA – SEE TULEKS KEELATA; ROHKEM KARJÄÄRE VÄHEMALT VÄIKESEL KÕPU POOLSAAREL AVADA EI TOHIKS – ULATUSLIK METSARAIE JA SUURED KARJÄÄRID KAHJUSTAVAD JUBA HIIUMAA KUI NN ROHELISE JA LOODUSSÄÄSTLIKU SAARE MAINET, MIS ON HIIUMAA KUI LOODUSLÄHEDASE ELUKESKKONNA JA TURISMISIIHTKOHA PEAMISI VÄÄRTUSI.</p>	<p>Üldplaneering ei võimalda õiguslikult kaevandamist piirata, kuid mäeeraldistest lähtuvate mõjudega tuleb arvestada. ÜP-s käsitleme tingimusi maardlate lähipiirkonnas arendus- ja ehitustegevusele.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>Hiiumaa puitu väärindatakse kohapeal senisest rohkem; LISADA VÕIKS, MIDA LUGEDA VÄÄRINDAMISEKS – KAS KA PELLETTID? PRAEGU LÄHEB SUUR OSA HIIUMAAL RAIUTUD PABERIPUUD EUROOPASSE AHJUKÜTTEKS.</p>	<p>Üldplaneeringus luuakse võimalused ettevõtluse ja tööstuspiirkondade arenguks.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>2.2.7 Juurdepääsud 1.TAGADA JUURDEPÄÄS KALANA SADAMAST RISTNA LÕUNANEEMELE VIIVALE KALLASRAJALE. 2.TAGADA AUTOGA JUURDEPÄÄS RISTNA LÕUNANEEMELE (NINALE). NÕUKOGUDE AJAL SULGES NEED ALAD KOHALIKELE INIMESTELE VENE PIIRIVALVE, ÄÄRMISELT KAHETSUSVÄÄRNE OLEKS KUI NEED JÄLLE SULETAKS, NÜÜD SIIS ARENDAJATE JA UUSASUKATE POOLT.</p>	<p>Mõlemat ettepanekut kaalutakse planeeringu koostamisel. Täpne lahendus selgub üldplaneeringu eskiisi koostamisel.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
	<p>ÜLDPLANEERINGU KOOSTAMISE PROTSESSIS VÕIKS EHK TUTVUDA KA KÜLASELTSIDE KOOSTATUD PIIRKONDLIKE ARENGUKAVADEGA, MIDA ON AASTAID TEHTUD? KÕPU PIIRKONNA ESIMENE AK KOOSTAS KÕPU PA VALGUSKIIR AASTAL 2008, PRAEGU KEHTIV EHK KOLMAS ON KOOSTATUD AASTAL 2016 – LISAN SELLE. PIIRKONDLIKKE ARENGUKAVASID ON KOOSTANUD KA TEISED KÜLASELTSID.</p>	<p>Võetakse arvesse.</p>	<p>LS-is mainida piirkondlikke arengukavasi d.</p>
	<p>Omapäraseks maastiku pinnavormiks on Kõpu kõrgend KÕRGUSTIK, mis ON LÄÄNE-EESTI SAARESTIKU KÕRGEIM PINNAVORM küündib 68 m, MILLE KÕRGEIM TIPP TORNIMÄGI ULATUB MAAAMETI 2020. AASTA ANDMETEL 69,3m üle merepinna /EH 2000 ehk AMSTERDAMI NULLI JÄRGI.</p>	<p>VTK-d ja LS-i täpsustatakse.</p>	<p>VTK-d täiendatakse.</p>
	<p>Tabel 8.2. Hiiumaa vallas paiknevad vooluveekogud, sh allikad (Keskonnaregister, seisuga 06.08.2020). MIKS EI OLE KIRJAS OJAKÜLA OJA? Ojaküla oja VEE1600007 saab alguse Kõpu looduskaitseala Kõpu-Vaessoo hoiualal asuvast Vaessoost/Kõivasoost ja suubub merre Mustana lähedal. Allikas: Infoleht.keskkonnainfo.ee</p>	<p>Ojaküla oja ei ole Keskonnaregistrisse objektina enam kantud.</p>	<p>VTK täiendamine pole vajalik.</p>

		Väärtuslike maastike koosseisu VÕIKS LISADA PALLI KÜLA RANNA, MEREVAATED JA LAULVAD LIIVAD.	Üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse ettepanekut.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
		Hiiumaa vallas ei ole olemasolevaid tööstuslikke tuulikuparke TUULEPARKE. küll aga on arendamisel Nelja Energia AS-i poolt Loode-Eesti rannikumere tuulepark, mis hõlmab endast mh Hiiumaa looderannikut. VANANENUD INFO	Muuta AS Enefit Green-iks.	Parandati LS-is.
Hiljem saabunud kirjad				
25	Päästeamet, 18.12.2020 kiri nr 7.2-7.4/10982-2	1. Dokumendis peab olema kajastatud, kuhu ja millistel tingimustel lubatakse ohtlikke (OE) ja suurõnnetuse ohuga ettevõtete (SOE) ehitamine. Ka seda, et kas üldse lubatakse. Hetkel Hiiumaal OE ja SOE ettevõtteid pole- ka see võiks olla kajastatud.	Edasises planeeriguprotsessis kaalutakse suurõnnetuse ohuga ettevõtte rajamisele tingimuste seadmist.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
		2. Merega ümbritsetud alade (ligi- ja väljapääsu häirumine), merereostuse (rannikureostus) oht.	Üldplaneeringuga planeeritakse avalik teedevõrk ja kallasradadele juurdepääsud (üldjuhul jalgsi) Üldplaneering ei ole sobiv instrument rannikureostuse temaatikaga tegelemiseks. Palume ettepanekut täpsustada.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
		3. Üldplaneeringus tuleb lahendada tuletõrje veevarustuse põhimõtted.	Tuletõrje veevarustuse põhimõtteid käsitletakse. Üldplaneeringuga näidatakse kavandatavad veevõtukohtad ehituskeeluvööndis (kuna see eeldab planeeringut).	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
26	Maanteeamet / Transpordiamet, 18.12.2020 kiri nr 15-2/20/53711-3	1.1. Integreerida planeeringusse üleriigilise planeeringu mereala teemaplaneeringuga kavandatud püsiühenduste trassid ja säilitamisele kuuluvad taliteede koridorid.	Planeeringus kaalutakse taliteedele peale- ja mahaõitute kajastamist maismaal lähtudes Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringust.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.

27	<p>Joosep Tikk, 13.01.2021 e- kiri</p>	<p>Käina osavallas Esiküla külas asuva Risteti-Põlluotsa maaüksuse (36802:003:0326) maakasutuse sihtotstarve on 100% maatulundusmaa. Kinnistule on hetkel väljastatud ehitisluba abihoone rajamiseks(Ehisregistri kood 120650894). Kinnistu suurus on 3,52 ha, mis lubab lisaks põllumajandusele ja loomapidamisele ka ühe kuni kahe eluhoone (koos abihoonetega) rajamist. Käesolevaga teen ettepaneku määrata üldplaneeringus Risteti-Põlluotsa maaüksuse sihtotstarbeks 20% ulatuses elamumaa 1-2 ühepereelamu rajamiseks. Ülejäänud 80% osas plaanitakse jätkata maatulundusmaa tegevustega. Palun mind võimalusel üldplaneeringuga seotud toimingutega e-kirjade kaudu kursis hoida (lähteseisukohtade tutvustus, eskiisi avalikustamine jms).</p>	<p>Juhime tähelepanu, et üldplaneeringuga määratavad juhtotstarbeid käsitletakse hajaasustuses üldisemalt, kui katastriüksuse sihtotstarbeid. Üldplaneeringuga kaalutakse hajaasustuses maalise-asustuse juhtotstarbe määramist (kus lisaks põllumajandusele on lubatud elamute püstitamine, arvestades teisi seatavaid piiranguid ja nõuded). Üldplaneeringu koostamisel arvestatakse nimetatud soove ka teiste piirangute kontekstis.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
<p>Varasemalt saabunud või algatamise otsusele saabunud kirjad (kajastatud on kirjad, kui lähteseisukohtadele isikult või asutuselt uusi ettepanekuid ei laekunud)</p>				
28	<p>Karo Mets OÜ</p>	<p>Oleme teadlikud, et olete alustanud planeerimise protsessi. Tulenevalt planeerimisseaduse §76 lõikest 2 avaldame soovi olla kaasatud üldplaneeringu koostamisse. Huvitatud osapoolena juhime Teie tähelepanu olulistele metsandusega seotud teemadele. <u>Erametsaomanike kaasamine</u> Omaades Hiiumaa vallas metsamaad juhime Teie tähelepanu sellele, et metsanduslik tegevus maatulundusmaal on pikaajaline protsess, mis eeldab järjepidevust. Metsaomanikuna planeerime oma tegevusi alates uue metsapõlve rajamisest ja hooldamisest kuni küpse metsa lageraieni. Kui plaanite üldplaneeringuga senist metsamajandamise praktikat muuta palume Teil meeles pidada, et metsaomanikuna oleme planeerimisseaduse § 76 lõike 2 kohaselt isik, kelle õigusi planeering võib puudutada ning §76 lõike 4 kohaselt ka teavitada planeeritavatest muudatustest. Teavitamine sellisel juhul peab olema individuaalne. Planeerimisseaduse kohaselt</p>	<p>Planeeringu koostamisel kaalutakse metsamajandamisel e piirangute seadmise vajalikkust. Piirangute seadmisel need põhjendatakse.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

	<p>tuleb üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi erinevatest etappidest metsaomanikke, kelle õigusi planeering võib puudutada kaasata planeerimisseaduse § 81 lõike 1; § 82 lõike 4; § 85 lõike 1; § 87 lõigete (1) ja (5); § 88 lõigete (1) ja (3) sätteid jälgides. Planeerimisprotsessil kitsenduste seadmisel palume arvestada maaomaniku õigustega. Põhiseaduse § 32 kohaselt sätestab omandi kasutuse kitsendused seadus. Planeerimisseaduse § 75 lõike 1 punkti 21 kohaselt on üldplaneeringu üheks ülesandeks asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele piirangute seadmine. Metsaseaduse 231 sätestab: planeeringuga asula või elamu kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks määratud metsa majandamisel võib kohaliku omavalitsuse üksus kokkuleppel maaomanikuga planeeringuga seada piiranguid uuendusraie tegemisel raieliigile ning lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele. Eltoodust tuleneb, et Planeerimisseaduse § 75 lõike 1 punkti 21 alusel ei saa planeeringuga lageraie keelata, saab seada piiranguid langi suuruse ja raievanuse osas. Lisaks eeldab senisele metsanduslikule tegevusele piirangute seadmine Metsaseaduse § 231 alusel metsaomanikega kokkuleppe saavutamist.</p>		
	<p>Piirangutest tuleneva saamata jäänud tulu kompenseerimine Metsandusliku tegevuse majanduslik tulu tekib metsaomanikele peamiselt uuendusraiate käigus. On metsatüüpe, kus metsa uuendamise võttena saab rakendada ainult lageraie. Lageraie keelamine tähendab metsaomanikule saamata jäänud tulu ning metsaomanikuna on meil õigustatud ootus, et see kompenseeritakse. Kuna meie, kui metsaomaniku jaoks ei ole oluline millise regulatsiooni alusel piirang kehtestatakse, tuleb planeeringute käigus tehtud piirangute tulemusel saamata jäänud tulu koheselt ning õiglaselt kompenseerida. Oleme valmis Teiega planeeringute koostamisel koostööd tegema ning vastama Teie päringutele ning küsimustele, mis puudutavad metsade majandamist.</p>	<p>Saamata jäänud tulu kompenseerimine ei ole õiguslikult veel selge. Planeeringuga seatakse kinnisomandile palju teisigi tingimusi, mille määramine ei eelda maaomanikele võimalike saamata jäänud tulude tasumist.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>

29	Eesti Erametsaliit, 26.09.2018	<p>Eesti Erametsaliit on metsaomanike esindusorganisatsioon, kes esindab Eesti erametsaomanike huve ning kelle liikmetele kuulub üle kolmandiku Eesti erametsamaast. Kuna igasugused planeeringud võivad mõjutada suure hulga metsaomanike edasist tegevust, siis ülalloodust tulenevalt palun informeerida meid omavalitsuse üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamisest ning vajadusel kaasata meie esindajatena kohapealseid metsaühistuid. Samuti palun meid informeerida muudest algatustest (kohalike kaitsealade moodustamine, suured taristuprojektid, keskkonnamõjude hindamist nõudvate tegevuste planeeringud jne), millel on mõju erametsaomanike tegevusele.</p>	Erametsaliit on kaasatavate nimekirjas.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.
30	Arno Kuusk 22.10.2018 e-mail	<p>Ettepaneku tegemisel on mitu tausta: - planeerimiseaduse prg 125 prg 1 ütleb, et ehitusloakohustusliku ehitise tarvis on detailplaneeringu koostamine on nõutav linnades kui asustusüksustes, alevites ja alevikes ning nendega piirnevas avalikus veekogus. Kui seaduse mõistes on planeeringukohustuslikud vaid linnad ja asulad, siis miks peaks Hiiumaal olema teisiti? Kuigi seadus annab sama paragrahvi lõike 2 järgi õiguse määrata detailplaneeringu koostamise kohustusega ala ka mujale, ei peaks see tähendama, et seda võimalust peaks hajaasustuses suures ulatuses ja valimatult kasutama; - avaliku huvi olemasolul võib kohalik omavalitsus alati algatada detailplaneeringu ka nendel aladel ja juhtudel, mida üldplaneering ei käsitle. Üksikjuhtumitena avalduv avalik huvi aga ei tohiks ennatlikult olla põhjuseks, et seepärast peaks ülejäänud valla territooriumid ja seal elavad elanikud ajalist ja rahalist koormist kandma; - hajaasustusega maaüksustele koostatud detailplaneeringud ei anna sellises mahus uut ja olulist infot, mida ei saaks juba ennetavalt määrata üldplaneeringu üldiste ehitustingimuste ning vajadusel täiendavate projekteerimistingimustega. Valdav osa täna kehtivatest detailplaneeringutest on koostatud kruntide jagamiseks ning ehitusõiguse määramiseks - krunte saaks üldplaneeringusse kantud juhtfunktsioonide järgi jagada ka lihtsa maakorraldustoiminguna ning planeeringu koostamise kohustuse puudumisel saavad projekteerimise ja ehitamise aluseks olla kohaliku omavalitsuse projekteerimistingimused; - tänased detailplaneeringud, olenemata</p>	Planeeringu koostamisel vaadatakse muuhulgas üle detailplaneeringu koostamise kohustuse ulatus. Juhtrühma üldine meelsus on samuti, et hajaasustuses peaks detailplaneeringu koostamise kohustus vähenema.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.

		<p>(osa)vallast, külast, huvitatud isikust või isegi planeeringu koostajast, on isegi kuni 95% ulatuses sõna-sõnal samad. Jah, ühest küljest on planeeringus sisalduvad peatükid seadusest tulenevalt samad, kuid kui detailplaneeringu üheks üldiseks eesmärgiks on välja tuua konkreetse asukoha erisused ja põhjused, et miks on üks või teine määratlus sellisena planeeringusse kantud, siis hoonestamata hajaasustuses on need juba kas üldplaneeringus käsitletud või selliseid asjaolusid üldse ei ole;</p> <p>- planeeringu koostamine on huvitatud isikule täiendav aja- (minimaalselt 0,5..1 kalendriaasta) ja ressursikulu (koos geoaluse ja tasuliste kooskõlastustega minimaalselt paar tuhat eurot).</p> <p>Kui tänaste vallajuhtide koalitsioonilepingus on prioriteetideks kodanike lihtne ja kiire asjaajamine omavalitsusega, siis palun väga - see on üks koht, kus kohalik omavalitsus saab elanike elu lihtsamaks teha ja mitte-vajalikust bürokraatiast loobuda.</p> <p>Kõikide erandite puhul (nt üldplaneeringus määratud pindalast väiksemate kruntide soov, üldplaneeringust erineva kasutusotstarbe määramine, kaitse all olevale maale ehitamine jt) on detailplaneeringu koostamise nõudmine jätkuvalt vajalik ja igati põhjendatud ning neid asjaolusid minu ettepanek ei kätke.</p>		
31	Rasmus Valting, 03.09.2019	<p>Olete algatanud Hiiumaa valla üldplaneeringu ning soovin teha alljärgneva ettepaneku.</p> <p>Praeguse, Kärdla Linnavolikogu 21.06. 2012 määrusega nr 35 ``Kärdla linna üldplaneeringu kehtestamine`` kohaselt on kavandatud Kärdla Aia põik 4 ja Loigu 13 vaheline 1.5 meetri laiune ja 20 meetri pikkune ala perspektiivseks kergliiklusteeks. Kuivõrd kergliiklustee on kergliiklustee ehk jalgratta- ja jalgte on kergliikluseks, st jalgsi, jalgrattaga, rulluiskudega jne, mitte mootorsõidukitega liikumiseks mõeldud tee ja mõeldud peamiselt tervisespordi tegemiseks. Liikluseaduse määratluse kohaselt on see "jalgrattaga, tasakaaluliikuri ja jalakäija liiklemiseks ettenähtud eraldi tee või teeosa, mis on liiklusmärkidega tähistatud. Kui vaadata konkreetset asukohta looduses, siis ei ole see küll sobiv koht täitmaks kergliiklustee eesmärki. Pealegi nõuab selle väljaehitamine, tähistamine, hooldamine (talvel lumest puhastamine) vallalt suuri kulutusi. See on jupike maad, mis ühendab Loigu tänavat ja Aia põiki. Selliseks ühenduseks puudub reaalne vajadus, seda enam, et kergliiklusteel on seaduse mõttes teine tähendus. Antud</p>	Ettepanekut kaalutakse edasises planeeringu koostamises. Ennekõike kaalutakse avaliku huvi ulatust antud ühenduse kontekstis.	LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.

		<p>maaribalt ei ole võimalik ka edasi kummagi tänava poole kergliiklusteed ehitada. Ühele poole jääb Loigu tänav ja teisele poole Aia-põik. Kui toimus kruntide erastamine, siis jäeti see maariba selleks, et siit läheb läbi maijooks, aga seda ei ole kunagi siin toimunud. Palun loogiliselt mõelda ja kaaluda selle kergliiklustee välja jätmist menetluses olevast üldplaneeringust. Jään oma soovi juurde liita see maariba oma Aia põik 4 kinnistuga nagu olen teile juba eelnevalt avalduse teinud.</p>		
32	<p>Rain Männikus, 13.11.2020 e-kri</p>	<p>Olen sadamate ja rannikuehitiste projekteerija Rain Männikus. Millises seisus on Hiiumaa üldplaneeringu koostamine? Mitmed minu Hiiumaa tellijad, kes soovivad endale rannakindlustusi või lautreid, on tundnud huvi selle protsessi vastu. Kas on mingil hetkel võimalik selle vahetulemustega tutvuda ning ettepanekuid esitada? Kas Hiiumaa üldplaneeringus on kavas ka üleujutuste ala uuring? Ise olen koostanud seda Häädemeeste valla jaoks ning koostan praegu koos firmaga R-konsult Saaremaa valla jaoks. Oleksin kindlasti huvitatud tulevikus sellel hankel osalema.</p>	<p>Rain Männikus lisada kaasatavate nimekirja. "Korduva üleujutusega ala piiri määramine ja ehituskeeluvööndi täpsustamine" uuring on valminud. Lähteülesandes on kirjeldatud, et see on tellitud.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>
33	<p>Agu Kohari</p>	<p>Agu Kohari pöördus vallamajja ettepanekuga kaaluda üldplaneeringus kohaliku tee muutmist Tammistu külas. Nimelt ei ole tema huvitatud, et läbi tema kinnistu (Lepiku 20401:001:0003) kulgeb avalik juurdepääsutee Reigi-Nõmme külasse ning palub tee viia põhja poolt ringiga ümber tema kinnistu.</p>	<p>Ettepanekuga arvestatakse ning üldplaneeringu koostamise käigus kaalutakse läbi võimalikud variandid.</p>	<p>LS-i või VTK täiendamine pole vajalik.</p>